

S Y N T A G M A

V N I V E R S A E,
D E S A C R O S A N -
C T A C O E N A D O M I N I,

sententię controuersięq̄, breuiter, perspicuè & abs-
que conuitijs iurgijsq̄, modestè, ad dijudicandum,
uniuersis propositum, authore A B D I A L I -
B E R I N O Germano, Ecclesię Chri-
sti ministro, &c.

I. T H E S S A L. V.

S P I R I T V M *ne extinguite, Prophetias ne pro
nihilò habete, omnia explorate,
quod bonum fuerit, re-
tinetè.*

06.6.11. 3066

SYNTAGMA VNIVERSAE DE SACROSANCTA COENA DOMINI CONTRA

uerſiæ, auctore ABDIA LIBERINO

Germano, Ecclesiæ Chriſti
miniſtro.

IN eo, quem tradidisti, de re sacramentaria libello, multa sum admiratus: Primum quidem, hominis sane quam docti, non mediocrem acumen in genij: Tum etiam speciosam dexteritatem in eludendis aduersariorum argumētis: Deinde quod cum in eorum recitatione bonæ fidei specimē præ se ferret: eadem tamen inuersione ordinis propemodum eneruaret: postremo quod vir & doctus & acutus tantopere hallucinetur, non modo in veritate inuenienda, sed etiā in dijudicādis argumētis.

In præfatione obijcit Cinglianos (hoc enim nomine appellat eos, qui Cœnæ Domini verba pro perpetua sacramentorum analogia accipi volunt) pleraque argumenta deseruisse, quibus tamen quondam quasi muro quodam aheneo niti solerent. Quod minime probat: pollicetur deinde se præcipua quæque illorum argumenta, non modo bona fide commemoraturum: sed etiam firmis & rationibus & scripturis euersurum: Quorum neutrum tamen præstat. Quædam enim dissimulat, pleraque interuertit, complura perperam accommodat, neque quicquam solide refellit. Nonnunquam etiam ita impingit turpiter, ut existimes dialectices prorsus rudem: Sed malo reipsa hæc demonstrari, quam iactari verbis. Restat igitur ut eius vel examinatio nem vel refutationem nostrorum argumentorum accurate expendamus. Quod quidem Deo patre Domini nostri Iesu Chriſti fautore, atque adeo auctore, spero, faciemus. Si primum nostra argumenta eorumque pondus non quidem, ut ipse proponit, sed ut ea nos solemus proponere, non confuso ordine, ob oculos lectori posuerimus.

S Y N T A G M A

Quæ inter nos conueniunt.

Ante omnia igitur & sedulo quidem expendamus, quis sit cõtrouersiæ status: ne fortè hoc minus cognito, in cõfusane am quandam verborum rixam, vt fieri solet, lectorum animi distrahantur. Quæcunque enim vel à nobis in hoc opere suscepto argumenta adferentur: vel ab aduersario contra nos producta diluentur: omnia ad vnum hunc controuersiæ statum quasi ad scopum erunt referenda.

I. Primùm itaque constat inter omnes, Christum suum corpus ac sanguinem Deo patri ad eius iram, quam contra peccati atq; inobedienciæ labem vniuerso generi humano quasi à natura iniustam conceperat, expiandam, in ara crucis, vice odoratissimi sacrificij obrulisse. Adeo vt quisquis huius oblationis virtute confidat, à mortis peccatiq; reatu sese liberatum, is procul dubio iustitiæ gratuitam imputationem fide sibi propriam faciat: Ita vt à peccato immunis, vel certè ablutus Christi sanguine & omni sublata inimicitia in eiusdè carne, coram Deo tãquam iustus sanctusq; possit apparere.

II. Est & hoc extra controuersiam, Christũ illum fidum animarum nostrarum pastorem voluisse huiuscæ sui sacrificij, nempe corporis & sanguinis in hac vita, certum nobis extare sacramentum: Cuius celebratione animi nostri, quasi quodam efficacissimo stimulo, ad tanti beneficij memoriam excitarentur: vt in omnibus vel aduersissimis rebus nobis in mentes rediret, nos illi summæ esse curæ, quod nos vere corporis sanguinisq; sui effecerit participes: Equidem vsque eo, vt verè simus os ex osibus eius, & caro ex carne eius: Qua copulatione, nihil ne cogitari quidem potest arctius, nihil copulatius, nihil amabilius.

III. Porro huiuscæ copulationis sacramentum atq; tesseram in cœna sacratissima fuisse ab illo institutam, nobisq; oblatam, etiam est extra dubitationem.

IIII. Imò verò his Christi verbis omnium iam sermone vulgarissimis, nempe, Accipite, edite, hoc est corpus meũ, &c. contineri eam de qua diximus, sacramenti institutionem nemo est qui ambigat.

Quis sit status controuersie?

Omnis autè controuersia in eo consistit, quod cum Christus de pane dixerit, esse suum corpus, de calice, esse suum sanguinem

guinem, quærat, An illa verba ita accipi debeant quasi attributum de subiecto dicatur, secundum suam propriam, realem, ac natiuam significationem? An potius per aliquam figuram & tropum, quales in scriptura innumerabiles possunt reperiri.

Lutheri sententia.

Lutherus homo magna eruditione, maiori iudicio, maxima pietate, sed tamen homo vult, ea proprie, realiter ac substantialiter ita accipi: quasi panis non modo significet aut repræsentet corpus, tanquam sacra aliqua tessera, aut figura, aut symbolum: Sed etiam reuera, atque (vt vulgo loquuntur) essentialiter ipsum illud corpus, quod in cruce patri pro nobis oblatum est, & si non sit, contineat tamen.

Expositio nostræ sententiæ.

Nos contra negamus, Christi eam fuisse mentem, quasi sumum illud corpus, quod inter discipulos mensæ accumbebat, certa corporis dimensione circumscriptum ac loco finitum, vellet ijs verbis ad panis extendi substantiam: Verùm asseueramus, hoc vnum illi fuisse propositum, vt iam ex hoc mundo abiēs, & discipulos (vt ipse ait) relinquens recordationis suæ mortis, ac tanti (de quo diximus) beneficii vel signum vel symbolum vel deniq; tesseram quàm efficacissimã, & quidem verbis quàm significantissimis ijs traderet: vt ne tam grauibus, quæ iam iam incumbabant ærumnis, neq; tum temporis, neque vnquam postea, in summis persecutionum procellis & calamitatum varijs generibus animis conciderent: Sed potius ad diuini illius beneficii commemorationem sese erigerent, ac in spem æternæ vitæ huiusmodi symbolo sustentarentur.

Quemadmodum inter coniuges mutua charitate inter se flagrantes, non rarò solet vsuuenire, vt cum suauis illa consuetudo, vel morte, vel alio quopiam diuturno interuallo interrumpitur, alter abiens, alteri symbolum aliquod sui amoris quàm potest efficacissimum relinquat: idq; verbis commendet & significantis. & ad amorem testandum accommodatissimis. Ad eam rem sumunt nonnulli annulum, nonnulli effigiem lineamentorum accuratè effictam: permulti etiam communia illa amoris mutui pignora, liberos inquam communes in medio ponunt. Hæc ipsa symbola volunt à coniuge spectari, in oculis,

S Y N T A G M A

in animo, in pretio haberi: & quo id testentur significantius. Hoc inquit, tibi est maritus tuus: Hoc tibi est ipse ego: Hoc tu intuere, aspecta, hoc cole, hoc ama: Hoc quotiescunque eris osculatus, in mei memoriam feceris. Ita Christus iam iam moribundus charissimo illi suo discipulo Ioanni inquit: Hæc est mater tua: Matri vero illi suauissimæ sanctissimæq; de Ioanne ait: Hic est filius tuus. Sane si dixisset: Hic tibi erit signum vel symbolum vel imago filij tui: Iam omnis orationis atque affectionis neruus incisus erat. At vero cum ait ipsissimum esse filium, hoc certe est quod serio possit illam solari. Huiusmodi exempla possent referri infinita: Sed tantum his volo, vt, in quo nostra consistat controuersia rite intelligatur.

Itaq; vt paucis rem complectar. Nos & docemus & credimus, verba illa Christi in vltima cœna, nullã omnino vel transubstantiationem vel consubstantiationem secum afferre: Sed efficacissime nobis ob oculos ponere, verè corpus Christi nostrum quasi mancipio factum esse: pro nobis verè in cruce fractum: vereq; eius sanguinem pro nobis in nostri salutem esse profusum (Qua fide verè nos apud Deum iusti sumus, atque adeò verè vitam illam, quæ operum iustitiæ in lege erat quondam promissa, consequimur) eademq; verè ali ac vegetari in spem æternæ vitæ, non secus, imò verò longè efficacius quàm corpus ipsum vel pane alatur vel vino. Quod sanè mysterium non potuit à domino nostro Iesu Christo, qui verè nobis est sponsus ac maritus, verè os ex osibus nostris, & caro ex carne nostra, vllis omnino verbis exprimi vel significantius vel efficacius quàm ijs ipsis quibus est vsus dum dixit: Accipite comedite, hoc est corpus meum, &c.

Veritas verborum Christi in cœna vnde pendeat.

Primum itaq; constanter asseueramus, verba Christi, quibus de pane ait: Hoc est corpus meum, esse & longè verissima, & eius erga nos incredibili amoris ac summis beneficijs quàm conuenientissima. De verborum itaq; veritate nulla posthac mouetur controuersia. Nam quod aduersarij nobis impingunt, cum verborum veritatem verbo confiteamur, eandem re ipsa pernegare, nequaquã est nostrę doctrinæ consentaneum. Quæ admodum enim fatentur omnes, verba illa Christi. Ego sum vitis vera esse verissima, etiam si nemo vel substantialiter vel corporaliter

poraliter ea intellexerit: Ita possumus verborum veritati assentiri, licet corporalem omnem vel realem modum excludamus. Nec verò velim hoc ita accipi, quasi hæc inter se comparem vt noster antagonista plerunque solet, quascunque producimus huiusmodi similitudines, eas ita interpretari, quasi in ipsa rei efficacia & non potius in loquendi forma, velimus esse similes: Sed hoc tantum volo, verborum veritatem non pendere à realitate. Quod nemo sani iudicij mihi non dabit, nisi velimus, omnes tropicas in scriptura locutiones falsitatis accusare, quia non realiter debeant accipi. Est igitur vtrinque in confesso, verisima esse verba Christi: Sed quæ sit vera ac genuina eorundem interpretatio, id vnum vocatur porro in dubium.

Omnem interpretationem ex argumento rei subiectæ petendam esse.

Quod vt rectè intelligatur, censemus in primis atque adeò vnice animaduertendum esse, quæ sit horum verborum subiecta materia: Secundum enim rerum de quibus agitur, hypothesin, sunt omnes explicandæ sententiæ: Nec tam verba ipsa quam verborum est mens intuenda.

Cum scriptura millies inculcat, aures Domini patere ijs qui eum inuocant, oculos eius intendi in nupios, brachia & manus ad vltionem exertas: Quia materia vel res subiecta vel omnino scopus is est, vt effecta paternæ illius curæ, quum pro suis gerit Deus, & simul grauitas vltionis impiorum nobis ponatur ob oculos: nemo dubitat ex effectis ipsis, non ex verbis eorum sententiam interpretari. Alioqui cum Anthropomorphitis Deus humanis membris fuerit effingendus.

Eodemq; modo, cum vel pœnitentia vel animi commotio ægritudoq; aliqua illi ascribitur non recurrimus ad verborum sonum: multò etiam minus ad immensæ potentiaæ æstimationem (quasi possit quod dicat se velle) sed à materia subiecta & à spiritus Sancti scopo, qui effecta iustitiæ diuinæ humano nobis more proponit, explicationem verisimam petimus. Ita cum Christus iubet nos odisse patrem ac matrem quos idem vult coli ac diligere: non possunt hæc nisi accurata materiæ subiectæ consideratione intelligi. Idem cum prohibet malum pro malo reddi, neq; omnino vult vt malo aduersetur: cum tamen spiritus Sanctus magistratum gladio non frustra armarit. Debent sanè

hæc ex ratione materiæ subiectæ declarari. Nec tamen volo (ne quis cauilletur) has loquendi formas inter se omnes tanquam pares committere: sed ex ijs tantum efficio, vt verborum interpretationem ex argumêto ac re proposita, non ex ipsis verborum apicibus petamus.

Quod sit argumentum rei subiectæ in Eucharistie institutione.

Quod est igitur in his Christi verbis argumentū propositū? An nō instituere sacramētū corporis ac sanguinis quæ pro nobis paulò post tradenda erant? planè id omnes æqui iudices nobis dabūt. Non enim hic Christus corpus assumit. Iam enim pridem assumpserat: nec sumpti corporis vel formam vel naturam immutat. Non etiam offert corpus in sacrificium peccatorum expiandorum: Nec effundit quidem sanguinem vt nos à peccatis abluat & patri recôciliat: Id enim in ara crucis demum præstitit. Sed ad harum rerum commemorationem efficacissimam sacramentum instituit. Videamus itaq; quid sit sacramentum, quid eius ratio ac natura postulet: & ita facile erit de tota controuersia rectè iudicare.

Nostræ sententiæ confirmatio à definitione, notatione & significatione sacramenti.

Ipsi si nobis Antagonistæ definiant sacramētum, certè neque rectius neque breuius definient ipso Augustino qui ait sacramentum esse sacræ rei visibile signum. Quod si igitur sacramentum omnino est signum rei sacræ, vt vel ipsa notatio verbi indicat: Quis dubitabit, quin ea Christi verba, quibus instituitur sacramentum, ex natura ac ratione signi potius quam ex syl labarum apicibus sint æstimanda?

Sanè si panis est sacramentum corporis Dominici pro nobis in cruce fracti, eiusdem sacratum signum vt sit necesse est: Quod si est signum, iam de re subiecta constat nec potest dubitari, quin ad eius trutinam verba sua Christus accommodarit. Nam & ipsa scriptura hoc signi verbo sacrametorum naturam definitionemq; explicat. Constat enim apud omnes, veteris testamenti prophetas hebraicè locutos esse. Hebræa autem lingua sacramenti illud verbum non potest magis proprie efferre quam

quam hoc nomine signi. Sacramenta enim omnia apud illos **הַחֹתֶם בְּרִית** haothoth berith, id est, signa fœderis nominantur. Ipse Deus fœderis sui vnicus autor, quoties vel circumcisio nem vel arcam fœderis, vel alia vlla benignitatis suæ erga nos sacramenta in medio ponit, ea hoc vno signi nomine compellat: Fateor equidem multo latius patere signi nomen quam sacramenti vox à nobis vsurpetur: Haud minus tamen idcirco omne sacramentum sacrum signū est eius rei, cuius est sacramentum. Signum enim generalis nota est omnium tesserarum, symbolorū sigillorumq; quibus fœdus aliquod sancitur. Sacramenti nomen nos ad ea modo signa vel symbola traduximus, quibus fœdus illud à Domino gratuito nobiscum initum, & in corpore ac sanguine domini Iesu Christi in ara crucis sancitum ad peccatorū cōsequendā remissionē ob oculos nobis ponitur.

Anatura & analogia sacramenti.

Scio nostros aduersarios hic acute philosophari in hoc explicando sacramento. Volunt enim corpus sui esse ipsius signū. Sed de hoc postea viderimus. Nunc omnino constat sacramentorum naturā ad signorum esse rationem referendam. Iam vero ea est omnium tesserarum, signorum, symbolorū, sigillorumq; natura & ratio, vt ex similitudine seu analogia quam habent cū ipso fœdere vel contractu, cuius causa adhibentur, vel omnino cum re quam significant, nomen ipsius rei significatæ persæpe mutantur sine vlla reali aut substantiali miraculosaq; rerū metamorphosi, & præterea sua etiam ipsis rebus nomina tribuāt.

Hac in re si nostra fides non valet, valeat autoritas Augustini. Is enim epistola 23. ad Bonifacium ita scribit: Si sacramenta quandam similitudinem earum rerum, quarū sunt sacramenta, non haberent, vtiq; sacramenta non essent: Ex hac aut similitudine plerumq; etiam ipsarum rerum nomina accipiūt. Sicut ergo secundum quendam modum sacramentum corporis Christi corpus Christi est, sacramentum sanguinis Christi sanguis Christi est: Ita sacramentum fidei fides est, &c. Idem contra Adamantum Manichæum cap. 12. dicit Christum non dubitasse vocare corpus suum quum signum daret corporis sui. Valeat autoritas Theodoretici qui disertis verbis ait in dialogo, qui *ap. vll. q.* nominatur seruatore nostrum permutasse nomina, & corpori quidem tribuisse nomen symboli: Symbolo vero corporis: Ita inquit vitem sese nominauit & symbolum sanguinē suum

S Y N T A G M A

appellauit. Cypr. eadē propemodū sententia vtitur in sermone de Chrismate Idē à Bernhardo & quidē copiose explicatur, sumpta similitudine ab inuestituris. Sed nondū pugno autoritate.

A communi usu loquendi & ratione fœderum.

Ratio ipsa & vsus loquendi cōmunis apud agrestes etiā populos vsitatus id omnino docet. Quis enim nescit signa contractuū solēnia pene omnia, sepe numero nomina ipsa contractuū fortiri? Ita dicimus porrectā glebā esse misionem in agrū, Virgulam in manū ludicis traditā esse mancipi desertionem, vindictam vel pileum libertatis donationē. Quid vero peruulgatius quā nomine iustitiæ notare vel falces licitorios vel ipsum magi stratum? Quod cum in omnibus contractibus locum habet: tū vero potissimum in solenni fœderum sanctione, in quibus vel phratria vel cōmunio aliqua atq; societas iniri solet. Ita enim recte de vellere aureo ac proprie dici ur, Hic est ordo ille patritius atq; equestris phratriæ Burgundicæ: cū tamen insigne tantū sit eius ordinis. Quid annulus qui solet coniugibus in matrimonio contrahendo dari, annon vulgo plerunq; ipsius matrimonij nomine insignitur? Nec tamen est, qui ex verbi substantiui proprietate metamorphosin aliquā statuat? Quid dicā de simu lachris & statuis, quæ lineamenta tantū corporum non animorum affectiones aut virtutes referunt? Quid de monumētis quibus animi quædam effigies obscure exprimitur? Quis tamen vel de statua Liuij dubitabit dicere, eum esse Liuium? vel de libris Ciceronis esse Ciceronem ipsum? Nec est tamen qui metamorphosin somniet. Quod si hæc fiunt ijs, quæ obscura quædā vestigia tantum valent adumbrare: Quid existimandum est de ijs sacramentis, quæ ipsam corporis Christi vim viuificam nobis tantum nō ponunt ob oculos? Si inter homines & quidem viuos symbola contractuum ad maiorem emphasin rerum nominibus insignantur: Quid de testantibus & morientibus dicendum est? qui solent vel efficacissima plerunq; sui symbola conquirere? Quid de filio Dei, qui sane noluit ex hoc mundo abire, nisi efficaci tessera testatum faceret, quanti eius mortis virtus à nobis esset æstimanda?

A simili orationis forma.

Sane si Christus ex hac vita decedēs statuam aliquam aut simulachrum corporis lineamēta pulchre referens discipulis cōmēdasset his verbis: Hoc intuemini: Hoc enim est corpus meū:

Hoc

Hoc quoties aspexeritis, toties mei memoriam colite. Quis dubitaret quin ea verba ex cōmuni loquendi norma interpretatio- nem accipere deberent? Nunc autē quia corporis non externam speciē, sed virtutem viuificam ac diuinā efficaciam, qua per fidē nos alit ac vegetat, voluit non lineamentorū vmbri inanis, sed efficacissimis panis & vini symbolis (quibus nihil est omnino, nec ad vitam humanā sustentandam roborandamq; efficacius, nec ad vnionē illam mirificam Christi cum sua Ecclesia qb̄ ocu- los ponendā accōmodatius) demonstrare & ad viuū quōdam- modo exprimere: Idcirco non ex symbolorū natura eius mentē aestimabimus: sed in apicibus verborum hærētes, nouas rerum formas ac substantias, nouaq; miracula, ad potentiam Dei rixis contentionibusq; obijciendam cōfingemus? Sed inquires. Chri- stus ait esse suum corpus: Fateor & fateor esse corpus: sed sym- bolice, sed sacramentaliter, sed pro subiecta rei materia Non pu- gnamus cum Christi verbis, sed cum fictitia & à significatione sacramentorum aliena verborum interpretatione.

*Ab analogia rerum signatarum & ratione permuta-
tionis nominum.*

Enimvero ea est sacramentorū symbolorumq; natura, vt nō modo ipsius rei nomen persæpe fortiatur: sed vice versā rebus ipsis sua nomina non raro tribuant. Ita Christus non modo pa- nem dicit esse suum illud corpus quod pro nobis in cruce tradi- dit: sed corpus etiā ipsum panē esse asseuerat, qui de cælo descē- dit. Quorū in altero cum metamorphosin nemo statuat: sed ex natura signi omnes interpretandū censeāt: Quid causæ est, cur in altero vel transubstantiationē vel cōsubstantiationē somnie- mus? Paulus etiā ait, Nos omnes sumus vnus panis & vnū cor- pus, quippe qui de vno pane vescimur. Quis hic recurrit ad im- mensitatē potentix diuinæ, quasi ea nos omnes facile queat in vnum panē conuertere? Quis non potius ex materia rei sub- iectæ, nimirū ex rei signatæ ad signum analogia, verba inter- pretatur? Quamobrem igitur vereamur & verba ipsa Christi ex analogia signi ad rē signatā potius quā vel ex vocabulorū su- perstitiosa obseruatione, vel ex omnipotētiæ diuinæ immēsitā- te aestimare: præsertim cum ratio huiusce nominū permutatio- nis in medio sit posita.

Sed malo eam Theodoretī verbis explicari. Is Erastinen

S Y N T A G M A

seu hæreticum inducit interrogantem, quare Christus rerum ac symbolorum nomina inter se transmutarit. Ac respondet, scopum huius rei manifestū esse, ijs qui sint rebus diuinis initiati. Voluit enim inquit, eos qui diuina hæc sumunt mysteria. non ad ipsam naturam rerum sub aspectu cadentium obstu pescere, sed ea nominū permutatione adduci vt credant mutationi quæ fit per gratiam. Ille enim qui corpus panem appellauit, & sese vitem nominauit, hæe aspectabilia symbola corporis ac sanguinis nomine decorauit, non quod naturam immutaret sed quod gratiã vel beneficium naturæ adderet, &c.

Non temere itaque hoc consilio vsus est Iesus Christus, non vt aliquam substantiarum commixtionem præter naturam proponeret: sed vt ad inuisibilem atque adeo incomprehensibilem Dei gratiam oculis fidei intuendam, hac sacramentorum appellatione, quasi commodo aliquo vehiculo animos nostros eueheret: Ne videlicet in terrenis hererent symbolis: sed ad efficaciam spiritus interiorem ijs verbis quam significatissimis expressam, fidei oculos attollerent. Frustra itaq; inducitur naturæ perturbatio. Est enim hoc axioma verissimum.

Regula communis ex superioribus locis conclusa.

Omnino nunquam tribui sacramentis nomen rei significata, quin symbolice illud ac sacramentaliter, non realiter neq; substantialiter sit explicandum.

Ab exemplis.

Exemplorum copiam superpeditabit, omnium pene sacramentorū, sacrificiorū, symbolorumq; institutio. Ac initio quidem geneleos, Arbor quæ in symbolū vitæ data erat, vitæ arbor nominatur: Quæ in symbolū scientiæ boni & mali posita erat, Arbor sciētīę dicitur. Mox signū ac sacramentū fœderis, fœdus ipsum Dei nuncupatur. Gen. 17. Paulo post. Gen. 28. Lapis quæ Iacob statuit in symbolum Bethel vel domus Dei, ipsa domus Dei appellatur, locus ipse & domus Dei & Deus de Bethel dicitur. Moses non dubitabat appellare aram quam Domino extruxit, Iehouah Nisi, id est, æternus ille Deus vexillum meum vel exaltatio mea. Symbolum illius phase, omnia deniq; sacrificia expiationes nominantur vel purgationes: cum tantum essent symbola & sacramēta illius veræ expiationis & veri illius agni Iesu Christi. Arca fœderis certissimum præsentis & maiestatis atq; adeo auxiliij diuini symbolum, Iehouah exercitū ac Deus

vius

Exod. 17.

viuus perſæpe nominatur. Quæ ſane omnia cogimur ex natura ſymbolorum, hoc eſt, ſymbolicòs ac tropice interpretari.

In nouo porro Teſtamento baptiſmus dicitur ablutio peccatorum & regeneratio ſpiritualis: Item in baptiſmo dicitur indui Chriſtus, & nos ei commori & ſæpeli dicimur, & infinita alia huiuſmodi, quæ ex ſuperiori certiffima ac perpetua regula pro analogia ſacramentorum debent neceſſario per tropum explicari.

Contra etiam, cum res ipſæ ſymbolis tribuuntur, eadem explicacione vtendum eſt, niſi à ſymbolorum natura ac genuino ſcripturæ ſenſu volumus aberrare. Chriſtus dicitur agnus, quod agnus fuerit Chriſti ſacramentum: dicitur petra, & contra petra dicitur Chriſtus. Dicitur propitiatorium: cælum ipſum vocatur ſancta ſanctorum & tabernaculum. Angeli dicuntur Cherubim. Quid multa? Quicumq; primis labris ſcripturam attigerunt, intelligunt ſanè regulam hanc noſtram eſſe veram, firmam ac perpetuam. Itaq; fallitur noſter Antagoniſta, qui ex ſingularibus exiſtimat nos ratiocinari. Haecenus itaq; de definitione, notatione nominis, natura & perpetua ſacramentorum Analogia.

Tit. 3.
Acto. 22.
Galat. 4.
Rom. 6.
Coloſſ. 2.

Hæc in pſalmis
non raro occur
runt.

A partibus Sacramenti.

Sequuntur partes ſacramenti. Eas eſſe duas tantum, nemo eſt, qui ambigat: cœleſtem nimirum aut inuiſibilem gratiam, & ſignum viſibile. Iam certum eſt in cœna panem ſignum eſſe viſibile, corpus rem cœleſtem. Præter hæc nihil eſt, quod deſideretur amplius. In quo aduerſarij haud quaquam ſibi conſtant: Iam enim volunt corpus eſſe ſui ipſius ſacramentum: Iam fingunt, non ipſum corpus, ſed aliud quippiam è corpore manans eſſe gratiam inuiſibilem: Sed quoquo ſe vertant, vel corpus Chriſti terreſtre faciant, neceſſe eſt: vel inuiſibilis gratiæ participes impios ac fide prorfus vacantes: Quorum in alterutro hærent. Nam corpus quidem eſſe ſignum viſibile ac terreſtre, & ſenſus communis & ipſa eorum doctrina repudiat. Gratiam vero inuiſibilem ac cœleſtem conferri impijs, ratio reclamat, nec ipſi apertè audent pronuntiare. Quamobrem ſi hæc duas partes integras atq; inconfuſas retinere volumus, omnis procul dubio craſſa realis præſentiæ & conſubſtantiationis imaginatio abijcienda eſt.

S Y N T A G M A

A causa efficiente promissione videlicet.

Si porro causam ipsam efficientem sacramenti consydere-
mus, profecto fiet perspicuum Christi verba symbolicôs vel
tropice debere intelligi. Omnino causa efficiens sacramento-
rum est promissio verbi diuini: promissio nisi fide non potest
accipi. Ac sane nihil est quod fides corporali modo amplecti
queat. Relinquitur igitur in hac sacramenti promissione, cor-
poralem omnem intuitum debere amoueri. Id ipsum docet
Augustinus vulgatissima sententia. Quid paras dentes & ven-
trem? crede & manducasti.

A fine promissionis.

Præterea in omnibus sacramentis quæcunque annectitur
promissio, ea fit non symboli respectu, sed eorum, qui fide pro-
missionem amplectuntur. Ita cum baptismus dicitur lau-
acrum regenerationis, id non fit in aquæ gratiam, sed eorum qui
per fidem baptismo initiantur: Cum circumcisio dicitur fœ-
dus, animus non ad illam actionem conuertendus est (nec
enim Deus cum circumcisione fœdus paciscitur) sed ad fideles
iplos, ad quos sermo instituitur. Item cum calix ipse nouum
fœdus in sanguine appellatur: sane non est existimandum ca-
lici hanc tribui dignitatem: aut illi poculo aliquid conferri be-
neficij, sed fidelibus, qui poculum illud in ratificationem fœde-
ris sanguine concepti hauriunt. Quis iam non idem in pane
existimandum videt? Nimirum non ad panem fieri sermonem:
neque panem vel conuerti in corpus: vel aliqua miraculosa gra-
tia corpori vniri (Nec enim Christus pani vult benefacere sed
suis discipulis) verum in eorum gratiam, qui pane illo sumpto,
indubitate credunt, corpus Christi pro sese datum, vt eo per
fidem nutriantur, panis notatur nomine corporis, nempe quo
certiori fide promissionem amplectantur.

Quæ sit promissio.

Ex quo facile potest æstimari, in quo huius sacramenti
consistat promissio. Noster Antagonista vult hic promitti rea-
lem vnionem corporis Christi cum pane. Quod si ita est, iam
panis maius consequatur beneficium, quam ipsi fideles, necesse
sit. Quamobrem propius verba sunt intuenda. Christus ait.
Accipite edite, Hoc est corpus meum. Initio proponitur man-
datum: Ei promissio annectitur: Sane mandatum ad Apostolos
solos

Ab analogia
mandati ad pro-
missionem.

solos spectat : promissionem nostri aduersarij etiam ad panem pertinere contendunt: Quod sane est perquam absurdum.

A promissionis substantia.

Sed primum animaduertendum est hanc loquendi formulam, nullam omnino promissionis habere speciem: Esse tamen promissionem, apud omnes in confesso habetur. In baptismo proponitur primum quidem mandatum, Baptisate. Mox adiungitur promissio. Quicumque crediderit & baptisatus fuerit saluus erit: Eadem promissio alijs verbis ita exprimitur à Petro: per baptismum nos saluos factos. Præterea Christus inquit, Quicumque non fuerit baptisatus ex spiritu & aqua, non introbit in regnum Dei. Hæc est clara promissio: Eadem ita redditur à Paulo, Baptismum esse lauacrum regenerationis. Dominus clare promittit sese facturum fœdus cum Abrahamo, & fore illi in Deum & protectorem. Id ipsum circumcisionis symbolo vult confirmari. Mox ait, circumcisionem esse fœdus suum. An non hic manifestum sit his verbis hanc promissionem contineri, Quicumque crediderit & circumcisus fuerit, censbitur in meo fœdere? Idem videre est in agno paschali. Is dicitur Phasæ, id est, transitus. Ea ratio loquendi per promissionem explicatur hoc modo. Quicumque sanguine agni postes illiuerit, ab interitu per angeli transitum erit immunis. Ex quo patet, quomodo in huiusmodi affirmatiuis ac substantialibus loquendi formis constet ac resoluenda sit integra promissio. Quis igitur negabit, quin hæc verba, Bibite, Hoc est fœdus nouum in meo sanguine, ita accipi debeant, quasi dixerit, Quisquis crediderit meum sanguinem pro se esse profusum in peccatorum remissionem, Is in hoc meo nouo fœdere sanguine sancito censbitur? Hæc vero, Edite, hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur, debere resolui in huiusmodi aliquam promissionem. Quicumque crediderit corpus meum pro se traditum, & hoc fide credit: Is procul dubio corporis mei per fidem fiet particeps vel Quotiescunq; hoc feceritis in mei memoriã facietis: vel vt ait Paulus, Panis quem frangimus est communio corporis Christi? Quæ sane promissiones omnes eodem redeunt. Atqui ex ijs facile intelligitur, nullam in his Christi verbis stabiliri vnionem panis cum corpore: sed quam efficacissime explicari promissionem coniunctionis fidelium cum Christo quæ non minus arcta esse declaratur quam sit panis ipsius cum corpore.

S Y N T A G M A

A ratione mandati.

Adhæc quis dubitabit ex ratione mandati promissionem annexam interpretari? Quod si diligenter aduerimus, facile omnis decidetur controuersia. Iubet Christus accipi & edi. Quid tandem? ipsum ne corpus? Fac ita esse. At quomodo? An corporaliter? Id profecto nemo sanus concedet. Quis enim fatetur Christi corpus quod in cruce pro nobis fuit fractum, fuisse, primum quidem à Christo ipso, deinde ab Apostolis tractatum manibus & ore corporeo postea manducatum? Sane Christo, eiusque corpore nisi fide uesci nemo potest, Si vera est ipsa veritas quæ ait. Ego sum panis vitæ, qui uenit ad me, non eluriet: & qui in me credit, non sitiet in æternum.

Quod si Christi corpus non potest ad vitam consequendam ac repellendam famem spiritualement, nisi fide ac spiritualiter manducari: iubet tamen Christus id manducari in cœna: Dicemus ne, aliter manducari, cum ex eo uita & spiritualis nutritio quæritur? aliter dum eandem nutritionem ac vitam panis symbolo nobis proponit? Hæc quidem haud uideo, quomodo possint intelligi. Quamobrem haud dubium est, quin Christus symbolum quidem ipsum corporaliter manibus uelit accipi, dentibus teri, & in stomachum demitti (hæc enim omnia notantur uerbo edendi) corpus uero ipsum, quod symbolo significatur, fide ac spiritu (ut ante docuerat) nobiscum uniri.

A fine Sacramenti de quo agitur & ab effectis.

Sed quis tandem est finis ac scopus huius sacramenti? An non commemorare Christi mortem? Omnino. An non uiuere in Christo & fieri os ex ossibus eius & caro ex carne eius? Et id quidem est extra controuersiam. Iam hos fines quomodo possimus consequi? Num corporali aliqua manducatione? Ego quidem non existimo. Et Paulus certe ait, sese non amplius uiuere, sed Christum in sese. Id nequis ad corporalem vitam referret subijcit. Quod autem nunc in carne uiuo, id uero nihil obstat, quò minus fide uiuam in filio Dei qui me dilexit & sese pro me obtulit. Hic uidemus fide vitam illam in sacramentis propositam acquiri, dum Christum credimus pro nobis oblatum, & (ut paulo ante docuerat) nobis persuademus, non operibus legis sed fide Christi iustitiam ac vitam esse adeptos, in eaque per spiritus sancti regenerationem adulescimus.

Idem

Idem deprecatur pro Ephesijs, vt in hominem interiore
spiritus sancti virtute corroborentur & Christus in eorum cor-
dibus per fidem habitet. Testatur etiam Corinthios vocatos in
communione Christi per Euangelium. Et vero ait Christum
nos sibi cooptasse in membra corporis sui, in carnem & ossa
sua: adeoq; vere caput fidelium esse, ex quo singula membra
per commissuras compacta, corporis incrementum ac robur
mutuentur.

1. Cor. 2.

Ephes. 5.

Quod si igitur finem ipsum in cœna propositum conse-
quimur fide ac spiritu, non corpore neq; corporaliter: Quid
causæ est, quamobrem ab hoc certo ac salutari scopo ad exter-
nam & corporalem coniunctionem euagari debeamus?

Effecta sane ac virtus manducationis Christi corporis, ni-
mirum fidei confirmatio, ac mortis eius memoria, non sunt cor-
poralia: Ne ipsa quidem igitur manducatio corporalis habenda
est.

A similibus.

Si à similibus rationem petimus, infinita similia suppetunt,
omnia sacramentorum exempla. Ac imprimis agnus ille pas-
chalis, cuius institutio in hanc præsentem sacramenti celebra-
tionem conuersa est: Quemadmodum in circumcisionis lo-
cum suffectus est baptismus. Is autem procul dubio non modo
liberationis significatæ nomen accipit: sed Christo ipsi, cuius
sanguis eo figurabatur, nomen suum tribuit. Quod si igitur ex
circumcisionis ratione non dubitamus infantes ad baptismum
adhibere: Quis cunctabitur ex agni pascalis ratione, huius sa-
cramenti interpretationem desumere? Atq; hi sunt pene omnes
præcipui loci, è quibus explicationis ratio peti debet ea, quæ
ad subiectæ rei naturam pertinet. Restant ij, qui in verborum
proprietae versantur: Actum demum, qui petuntur ex cir-
cumstantijs.

A verborum proprietate & à natura disparatorum.

Sane si verba attente inspicimus, nihil est, quod nos ab hac
sententia ad corporalem aliquam manducandi rationem ab-
ducat & tropicam expositionem è manibus excutiat. Horren-
da enim fuerit blasphemia, sine tropo existimare, corruptibile
elementum Christum ipsum esse.

Deinde certa est regula, Quoties duo disparata alterum di-

S Y N T A G M A

citur de altero, necessario ad tropum esse recurrendum nisi forte ex alijs infinitis indicijs omnino constet, Dei certissimam esse voluntatem, vt contra rerum ordinem, duorum disparatorum inseparabilis fiat vnio: Quemadmodum in vnione diuinitatis cum humanitate non vna substantiui verbi prædicatione, sed infinitis ac certissimis testimonijs comprobatur: In qua sola realis disparatorum vnio potest intelligi.

A verbis adiunctis.

In hoc vero argumento, quem vel fideliozem, vel commodiorem interpretem quærimus quam Christum ipsum, qui de calice ait, esse nouum fœdus in suo sanguine? Quod sane nemo nisi prorsus amens sine tropo intelligat. Et quidem palam est, idem de pane dici posse, esse scilicet nouum fœdus in Christi corpore. Hic autem tropus idem est ac propemodum iisdem verbis expressus, atq; ille circūcisionis cum ait dominus, Hoc est fœdus meum quod pepigi vobiscum Nam & Paulus fœdus illud cum Abraham inicum nouum fœdus esse asserit, iustitiæ nimirum gratiæ: Et in sanguine factum esse docet Apostolus ad Hebræos, qui extra hunc Christi sanguinem nullam non modo fidei iustitiam, sed ne remissionem quidem peccatorum constare pronuntiat Itaq; cum res sit vtrobiq; eadem: verba etiam quam minimum discrepent: Non est dubitandum, quin explicandi ratio per omnia conueniat

Deinde quidem Christus iubet nos hæc facere in sui commemorationem donec veniat. Sane si præsens eodem illo corpore, quo morrem obiit, adesset, nihil opus foret, quasi absentis mortem commemorare donec veniret. Quin potius ad eius aduentum in sacramentis cessare deberet omnis commemoratio. Ex quo facile apparet, quid Christus senserit.

Paulus vero cum verbum corporis non dubitauit in corporis communionem conuertere, Annon hac luce clarius significauit, nullam vnionem in pane debere fingi: sed tantum in fidelibus, qui in Christi communionem fide recipiuntur? Et simul declarauit, Christi verba nõ posse, nisi per tropum accipi? Nisi quis rixetur corpus esse sui ipsius communionem.

A symbolorum distractione.

Quid vero quod hæc rerum indiuidue vnitarum symbola distracta sunt? An non satis ostendit nullam realitatem debere introduci? Sed hæc dabitur locus paulo amplius tractandi, cum aduersario respondebimus. A cir-

A circumstantijs.

Reliquum est vt circumstantias expendamus. Ex profecto omnes, nisi plane à nobis faciunt, prorsus cæcutio.

Christus iam ante docuerat, sese esse verum panem, qui de cælo descendit ad vitam hominibus impertiendam: iussit atq; carnem suã vel corpus edi sanguinemq; bibi: Alioqui nullam in nobis ne vitæ quidem vestigium extare posse Cum de hac doctrina orta esset disceptatio, ipse manifeste docuerat, non corporis sed spiritus escam sese fore, quæ non corpore, sed fide accipi deberet.

Cum autem iam tempus instaret, quo re ipsa declarandum erat sese à patre in panem ac vitam humani generis datum: proponit primum epulum, in quo fœderis diuini cum patribus pridem concepti, & messis veri illius agni (qui corã tondente obmutesceret & omniũ nõstrũ peccatis oneraretur) quondam promissi, certissima symbola statueret ob oculos: Epulum illud agni paschalis quo fœdus domini sanguine sancitũ significatissime exprimebatur. Et quidem non est dubium quin tam eximius doctor multis verbis illis explicarit eius symboli significationem, vim atq; efficaciam (Nec enim possunt sacramenta à verbi doctrina separari) & simul docuerit eius rei veritatem in sese iam esse perfectam. Se enim esse illum agnum, cuius sanguine Dei populus ab internecione & morte sempiterna liberetur. Quemadmodum enim ipsius Aegyptiacæ liberationis symbolum & commemoratio illis in agno proposita fuerat: Ita vult hanc longe præstantiorem liberationem etiam significantioribus symbolis exprimi ac celebrari. Quod vt faciat, proponit ea quæ sunt omniũ ad vitam humanam maxime necessaria: eaq; corporis sui ac sanguinis nomine insignit (declans non posse aliunde vitam & salutem nos haurire) Quemadmodum antea agnum ipsum, transitu nomine ex Dei verbo insignierat: Adeo vt cum Apostoli ab illo agni paschalis symbolo ad hoc panis viniq; sacramentum vocarentur: facile quod quidq; modo diceretur, intelligerent: & quemadmodum paulo ante ab illius visibilis agni consideratione ad fœderis diuini in transitum agni ratificationem reuocati fuerãt: Ita nunc ab illis panis viniq; præsentibus signis, ad recolendam ipsius corporis & sanguinis dominici vim viuificam ac nutritiam sese conuertent.

I.

II.

S Y N T A G M A

- III. Præterea multis ante verbis Christus suam illis mortem ac sepulturam prædixerat. Id vnum profecto satis fuerat, quod eorum animos ab omni carnalis manducationis cogitatione auocaret.
- IIII. Ac postea cum panem tradit, nemo est, qui miretur, suum corpus id eum appellare cum viderent omnes, verum eius corpus illic accumbere. Didicerant scilicet eius corpus nullo loco contineri: qui vix aliud in eo quam naturam humanam ac mortalem & regni terreni spem concipiebant. Quod si ita est, cur non mirabantur de illius morte se audire, quem ad immensa locorum spatia extendi credebant. Sed nihil est minus. Norant enim vulgatissimum esse loquendi usum, vt cum quis de morte iam iam instante mentionem faceret, soletet plerunq; intimis suis ac familiaribus aliquod symbolum in sui commemorationem proponere, atq; ipsum illud sui ipsius nomine ad maiorem emphasin insignire.
- V. Quod cum esset apud omnes gentes vsitatum: tum sane Hebræis ipsis erat, quodammodo peculiare: Solent enim illi vt plurimum etiamnum hodie rerum nomina signis ac symbolis tribuere. Atq; adeo in eo versatur prope omnis eius linguæ & ornatus & efficacia: Cuius mihi rei testes erunt, quicunq; sunt in ea vel mediocriter exercitati.
- VI. Paulo post vident Apostoli Christum capi, vinciri, ad iudices trahi, in crucem figi, commori etiam ac terræ denique committi. Quo spectaculo animos pene despondent. Cur non veniebat hoc eis in mentem, tanti ac tam portentosi miraculi? panem fuisse eius corpus? Ita non esse verisimile, illud ipsum corpus, quod per infinita locorum spatia explicatum esset, vel fixum esse cruci, vel clausum monumento.
- VII. Quid? cum illis de integro solita illa sua forma apparet? Terrentur, credunt esse spectrum. Christus autem vt eos ad mentem reuocet, sumit argumentum, non illud quidem sumptum ab immensitate suæ potentia, quæ corpus etiam in terra consepultum posset illis realiter præsens exhibere: quippe quod nullo clauderetur loco: Sed à vera corporis natura. Palpate, inquit, & videte spiritus carnem & ossa non habet. Cur hic tam facile acquiescunt Apostoli, si sciunt illud ipsum corpus realiter ac substantialiter in panis frustis ita delituisse vt neque oculorum neq; manuum sensu posset comprehendi?

Quid?

Quid? cum Angeli respondent, Eum non esse in sepulchro? cur non meminerunt ubiq; cum esse & quidem ipso etiam corpore? Nimirum nondum attigerant hanc philosophiæ ubi quitatiuæ partem rudes adhuc Apostoli: Sed nolo esse prolixior. Satis enim apparet cuius ex præiudicata opinione nõ præfracto, nihil de illa coitione substantiarum diuersissimarum contra omnem & naturæ ordinem & sensuum iudicium, Apostolos ne per somnum quidem cogitauisse: sed simpliciter Christi verba ab vnus sacramenti celebratione ad celebrationem alterius accommodauisse. Itaque perspicuum est omnes omnino circumstantias à nobis stare.

Atq; hæc fere sunt argumenta, quibus adducimur, vt certo statuamus verba Christi tropice ac per figuram sacramentis peculiarem esse interpretanda.

Cætera quæ producit Antagonista, potius ad confutandam aduersariorum realitatem quam ad nostram interpretationem stabiliendam pertinent. Itaque videamus quid illi pro se afferant.

Propositio Argumentorum aduersariorum.

Equidem vel prorsus cecutio, vel plane nihil animaduerto, quo vel probabiliter suam confirmet sententiam: præter sola Christi verba, Hoc est corpus meum. Ea clamant esse aperta, perspicua, dilucida, in mortis extremo pene puncto pronunciata: Itaq; non debere tropum admitti. Quod si negamus verba sine tropo posse intelligi, quia alioqui Christus fuerit alio quam vero & humano corpore fingendus: Illi multa de potentia Dei copiose disputant: quasi à nobis ea vocetur in dubium: Aiunt nihil esse omnino, quod Deus non possit, quod quidem velit: vel le autem vt panis hic sit corpus Christi pro confesso sumunt. Exinde concludunt: posse igitur vel ex pane efficere vel panis substantialiter iungere suum corpus.

Mox quasi omnipotentia diuine obliti ad naturarum vnionem confugiunt qua docent Christum sua natura esse omnibus locis: Ex qua ducunt argumentum: Esse igitur substantialiter vnitum panis, cum ita velle omnino cõstet: Quod ego quomodo cohæreat non video. Primum enim voluit ex verbi diuini potentia Christum sacramento esse vnitum realiter: Mox contendunt, id fieri ex vnione naturarum: Quod si ita est, iam

S Y N T A G M A

vel verborum sacramentalium, quibus tantopere insistant, nullus erit usus: vel certe alia omnino ac diuersa præsentia Christi corpus aderit realiter in sacramento, atq; in cæteris omnibus rebus: Et ita erit de vnione naturarum disputatio superuacanea. Sed videamus ordine quibus effugijs nostras obiectiones cuius aduersarius.

A N I M A D V E R S I O I N C O N F U T A
tionem nostrorum argumentorum propositam
ab Aduersario.

A D I. A R G V M E N T V M S V M P T V M
*à proprietate naturæ humanæ quæ
fuit in Christo.*

Primum proponit nostrum argumentum ex humanæ naturæ proprietate sumptum. Nempe, Quia Christus naturam nostræ per omnia similem assumpserit, ideo fieri non posse, vt loco ac dimensione non contineatur: Quod tamen fuerit necesse, statuta in verbis Christi realitate: Atq; id vult sumptum videri ex physicis principijs. Nimirum plane, quemadmodum illud Christi, Palpatè & videte, Spiritus carnè & ossa nō habet. Tamen concedit etiam scriptura suffultum videri, nimirum locis Pauli ad Hebræos cap. 2 & 4. & ad Philip. 2. Tamen eius aciem, primum quidem & potiss. omnipotentia diuinæ clypeo retondit: quam non vult ad proprietatem naturalem restringi cum constet aliter eum velle: præsertim cum omnibus etiã hominibus, nedum Christi corpori possit vbiuitatem tribuere. Localem enim positionem corporis non ad rei substantiã pertinere: Itaq; illa integra, posse vel adesse vel abesse. Id confirmat à dimensionum penetratione, quam colligit ex Matt. 28. & Ioa. 20. Deinde tamen maximam statuit dissimilitudinem inter corpus Christi & cæterorū hominū. Postremo ait in cœna expressam esse voluntatem: quia sit seria asseueratio filij Dei, non historica tantum narratio. Ex quo denuo iniecta omnipotentia concludit Cinglianos perperam ac futiliter reijcere præsentiam Christi in cœna, solo nomine proprietatis naturalis.

Velim profecto dari mihi hîc aliquem æquū iudicem, qui nullo præiudicio rem omnem æstimet: Facile enim demonstra-

ro nostrum argumentum non modo non conuelli hac respon-
sione, sed potius stabiliri. Imo vero perspicuū fecero, hunc An-
tagonistam nostri argumenti pondus, vel omnino non intelle-
xisse, vel certe malæ fidei altu dissimulasse.

Propositio Argumenti primi.

Nos enim negamus Christum omnino voluisse, vt eius ver-
ba ad realitatem vel præsentiam realem contorquerentur. Quod
ita demonstramus: Quia alioqui corpus nostro per omnia dis-
simile: Imò vero corpus non dimensum, id est, non corporeum
habuisse illum necesse fuerit: Atq; adeo non potuisse huiusmo-
di corpore vel crucifigi, vel mori, vel denique veri sacerdotis
partes obire.

Hic primum sumit pro confesso quod est vnum in contro-
uersa, nempe omnino eum voluisse, vt realiter adesset pani in
cœna: & ex eo efficit, e go & potuisse: Et quasi nos illud con-
cesserimus versatur in hoc vno confirmando de quo nemo
est qui ambigar, videlicet, nihil Deum velle quod non possit.

Alterum membrum, nimirum, An primum quidem ad ve-
ri corporis naturam? Tum etiam, nū ad eius corporis, in quo
per crucem & mortem salus nobis parta sit, rationem perti-
near, loco ac dimensione corporea circumscriptum esse vix le-
uiter attingit: Et tamen quasi re bene gesta, quod vult, con-
cludit.

Verum, si voluntate non probata, ad potentiam Dei licet
confugere: Quid vetat cur minus & nos hac methodo ratio-
cinemur? Deus vult panem esse tantum sacramentaliter cor-
pus Christi non realiter: quia realiter vult corpus Christi esse
carnem & ossa: Ergo etiam id ipsum potest. Quicquid enim
vult idem potest. Illi si negabunt velle, nos hac relicta con-
trouersa potentiam eius nullis posse finibus circumscribi
clamabimus. An non hæc sint risu & ludibrio excipien-
da? Et tamen ex huiusmodi fontibus oritur omnis illorum
tam magnifica de omnipotentia Dei disputatio. Quasi ve-
ro nos ideo negemus Christi corpus realiter pani coniun-
ctum, quia velit aliquid quod non possit: Ac non potius
quia voluerit Christus corpus per omnia nostro simile habe-
re excepto peccato: Quam suam voluntatem manifeste ac
disertis verbis & quidem locis infinitis declararit: Ideo non

non modo non voluisse realem in cœna sui corporis præsentiam stabilire: Sed ne velle quidẽ omnino potuisse colligamus: Quod alioqui repugnantes in eo voluntates essent statuendæ. Quandoquidem constat, certam & expressam Dei voluntatem non debere incertis & ambiguis verborum ac syllabarum coniecturis obscurari: Sed contra: de incertis & cõtrouersis vocum interpretationibus ex ijs quæ sunt explorata debere statui.

Non negamus igitur voluisse Christum, vt panis ille sacramentarius suum esset corpus: Sed vt realiter pani coniunctum esset corpus: vt substantialiter verba acciperentur: vt vel transsubstantiatio, vel consubstantiatio induceretur: Id vero pernegamus non modo eum voluisse, sed ne velle quidem potuisse: Quandiu certe nobis eius expressa de corporis sui natura voluntas constabit: Tam diu autem constare debet, quoad illi aliquo scripturæ testimonio euicerint Christi corpus quantitate atq; dimensione ceteris hominũ corporibus fuisse dissimile. Probenz igitur voluisse Christum corpus suum pani realiter coniungere (De eo enim vno est omnis nostra disceptatio) Ita demum de Dei potentia locum disputandi illis dabimus: Hoc vt statuatur hic noster Antagonista, animaduerte quæso benigne lector, quo vtatur genere argumentandi.

Ad argumentum aduersarij de serua filij Dei asseueratione in cœna.

Christus, inquit, Dei filius serio asseuerat: Ergo realis præsentia est inducenda. Cedo quid tandem asseuerat Dei filius? An non panem illum, quem in manus sumpserat, quem fregerat, quem benedixerat, quem deniq; discipulis edendum dederat, suum esse corpus quod pro nobis erat tradendum? Omnino. Cur igitur hanc tam seriam filij Dei asseuerationem eludit hic tam diligens verborum æstimator? Cur negat panem esse Christi corpus? Quare suam nobis confictam obtrudit præsentiam? Cur non potius ingenue fatentur, panem pro nobis esse traditum, pro nobis crucifixum? Quare non paritur poculum ipsum in cœna exhibitum esse ipsissimum filij Dei sanguinem quo à peccatis redempti simus? An ignorat non historicam esse narrationem, sed seriam filij Dei asseuerationem? Sed ait, fieri non posse, vt panis, qui est elementum corruptibile pro nobis in

bis in cruce facis fecerit. Quid ira? An Deus iam non est omnipotens? An quod vult, idem etiam non potest? At quo tandem oraculo doctus est, Christum potius velle, ut corpus eius panis realiter viretur (quod nusquam omnino traditum) quam ut panis ipse corpus eius esset realiter ac substantialiter, quod differens ab eo verbis exprimitur? Aut quare Deus cum omnia possit, minus vnum possit quam alterum? Viden' lector à fili Dei seria asseueratione eum dicere: Imo vero conficta neccio qua reali vnione ipsam verborum proprietatem eludere?

Sed demus tamen hanc vnionem ex Christi verbis consequi (quod est falsissimum) An ideo ita verba realiter accipi debent omni figurata interpretatione exclusa? nimirum quia sic seria asseueratio filii Dei? Nequaquam profecto. Sed fiat exemplum res clarior. Christus idem ille Dei vnicus filius, vbi suam cum Ecclesia mirificam atq; inenarrabilem vnionem ponit ob oculos, seria asseuerat se esse vitem, nec vitem tantum sed veram vitem, in quo sane maxima est emphasis. An ideo consequitur, corporalem quandam ac realem esse vnionem Christi cum vite? praeterquam cum Dei omnipotentia Christi corpus non minus ad vitis quam ad panis substantiam possit extendere Ego sane non arbitror. Tamen si nostri aduersarij rationem habent, nimirum quia sic non historica narratio sed seria filii Dei asseueratio ob eam causam non posse cuitari realem conjunctionem vnus cum altero: Christus non modo vitis, sed ostium, sed agnus, sed petra fiat necesse est. Valeat igitur tam friuolae atq; insipidae probationes, quae cum ipse pondus nullum habeant nec ad itatum controuersie quicquam faciant: magnis tamen de Dei potentia ampullis ad oculos lectorum peritringendos intumescunt. Nos vero quoties immensam illam omnipotentiam obrudent, toties controuersiam ad quaestione subiectam reuocemus & potestatem ostendi primum, illam esse Dei voluntatem ut realitas introducatur.

De Dei omnipotentia.

Sed quae tandem est ita omnipotentia, qua non modo rerum naturam, sed res etiam ipsas à diuina potentia, perpetuo atq; immobili ordine constitutas necesse sit interire? Quod si Deus omnia potest, potest & se ipsum negare, potest & beneficij dari poenitere. Vtrumq; tamen Paulus negat.

S Y N T A G M A

Si dixerint ne velle quidem illa Deum: fatebimur: sed idem illis responsum dabimus, nempe non velle omnino, vt Christi corpus vel alia constet quam carnea substantia, vel cum alia realiter vnatur. Si verbis insistant, & nos verbis discretissimis Dei pœnitentiã astruemus. Negant hæc esse paria: fateor equidẽ in multis esse imparia, tamen in eo conuenire liquet, quod vtrunque ex verbis discretis in scriptura colligitur: atque adeo neutrum omnipotentia Clypeo defendi potest. Quoties igitur quis vrgebit ex verbis scripturæ Deum pœnitere dati beneficij, fatebor propositionem esse verissimam: Sin autem addet de suo, id realiter ac substantialiter debere intelligi: Tum obijciam id fieri omnino non posse: Deum enim non esse similem homini quem possit pœnitere, aut qui se possit abnegare: & irreuocabilia esse Dei dona cum Paulo libere pronuntiabo. Eodẽ plane modo, si dixeris panem esse corpus Christi, quia domini verba agnosco, fateor esse verissima: si addis de tuo vel realiter panem esse corpus vel substantialiter cõiunctum corpori, affirmatiue testabor, fieri id omnino non posse, quippe quod repugnet, non modo sacramentorum analogiæ, definitioni, nomini, partibus, toti denique naturæ: sed ipsi etiam manifestissimæ Dei voluntati, qui Christi corpus nostro per omnia simile dare voluit.

Omnino igitur fateamur cum Augustino de ciuitate Dei libro 5. cap. 10. Et contra Faustũ lib. 26. cap. 5. Cum Theodoro in dialogo qui dicitur Apathus: Imo vero cum Paulo ipso nonnulla dici posse, quæ Deus præstare nequeat: non modo quia nõ velit: sed quia neq; possit velle, neq; velit posse: vtpote quod eius efficaci potentia aduersentur. Cum enim potentia eius indiuiduo nexu cum veritate sit copulata, quicquid verum est, id sane eius omnipotentia falsum efficere (quamdiu quidem verum est) nequeat. Alioqui falsum sit facere eum quæcunq; velit facere, si quæ velit facere eadem faciat vt non sint. Quæcunq; igitur contradictionem in oratione adferunt ea quia Dei potẽtia aduersantur ideo ad eius omnipotentia referri nequeũt.

Confirmatio Argumenti primi A natura & definitione corporis sumpta

Cum autem Deus velit, & quidem potenter efficiat, vt omne corpus sit corpus, necessario sequitur, non posse eum efficere, vt

re, vt

re, vt quod velit esse corpus, idem non sit corpus: Atq; id vnum tamen a postulant aduersarij: & nobis grauius succentent quod nolimus à Christi corpore naturam auferre corpoream: At certe vel quid sit corpus nesciunt, vel scire se dissimulât: Nec enim veretur noster Antagonista pronuntiare, corpus aliquod quantum esse, dimensum esse, & loco contineri, esse tantum accidentiâ, quæ à substantia tolli queant. In quo ludit ambigua voce substantiæ. Fatemur enim sine substantiæ incertitu, dimensionem tolli posse: At vero illam posse eripi à substantia corporea: id vero omnino pernegamus, Sunt, inquit, accidentia vt corpus sit paruum aut magnum, album aut nigrû, moueatur loco certo, aut in eodem cõsistat. Quid hoc ad rem? An quia magnum aut paruum esse, hoc vel illo loco circumscribi, accidés est: Ideo etiam quantum esse, dimensione corporea constare, loco omnino comprehendi, erunt accidentia? Quis non videat hæc esse falsissima? Discrimina quidem quantitatis inter accidentia poni confitemur. Nec enim ita stupidi sumus vt iguoremus alia corpora tû magnitudine, tum loci situ ab alijs differre, nec minus tamen esse corpora Scimus etiam hæc fuisse in Christi corpore accidentia: primum quidem statura fuisse exigua ac puerili: deinde paulatim adoleuisse: Ac post in eam, quauisum fuit, magnitudinem excreuisse: potuit esse maius, potuit esse minus & tamen esse corpus: At vero vt vel Christi, vel aliud omnino corpus nulla omnino magnitudine constet, nulloq; loco consistat, id sane ne intelligentia quidem compræhendi queat.

Fatetur ipse noster Antagonista substantiales proprietates non posse tolli à corpore humano, nisi simul & corpus ipsum tollatur. In ijs ponit carnem, ossa, sanguinem, neruos, &cæt. Sed primum fallitur quod existimat has esse proprietates substantiales humani corporis, quæ partes ipse sunt totû constituentes: Deinde quod quasi de corpore humano & nō generatim de corpore sit quæstio, Air, quantitatem esse accidentalem corporis humani proprietatem. In eo etiam bis peccat. Quantitas enim proprietas est nō quidem corporis humani sed corporis in vniuersum. Aliter enim sumimus corporis nomen, quando aliquid dicimus esse corpus, aliter cum humanum corpus sigillatim notamus. Corpus enim humanum altera pars est animalis ratione præditi népe hominis: At vero omnium omnino animalium cõmune genus est. Deinde non est accidentalis (vt ipse cen

S Y N T A G M A

fer) proprietas, sed plane substãtialis ipsius corporis. Corporeũ enim esse, nihil est aliud quam quantum esse, id est, dimensione quantitatis constare. Corpus enim in quantitate dimensio est, longitudinẽ, latitudinem & crassitudinem obtinens: Sine qua proprietate nullum corpus non modo animatum sed ne inanimatum quidem vel cogitari potest: Adeo vt dimensio corporea, non modo substãtialis aliqua proprietas corporis habeatur: sed sit illa præcipua à dialecticis differentia specifica dicta, quæ vna iuncta substãtiæ, corpus constituit.

Quod enim noster Antagonista corpus cum substãntia ita commiscet, quasi corpus nihil aliud designet quam nudam substãntiam, etiam in eo labitur sane quam pueriliter. Non enim vnam quamlibet substãntiam significat corpus (Alioqui angeli ac dæmones forent corpora) sed substãntiam corpoream, id est, longitudine, latitudine & profunditate constantẽ. Hæ enim dimensiones ex nuda substãntia corpus efficiunt. Est enim recte à philosophis definitum omnem substãntiam vel esse corpoream vel incorpoream. In incorpoream non cadunt dimensiones, eaq; constituit spiritum: Corporea autem substãntia ea est, quæcunq; dimensionem corpoream recipit, per quam efficitur corpus: Adeo vt nullum plane sit corpus, nisi corporeum, id est, dimensione corporea constans: Si tollis dimensionẽ, iam restabit quidem substãntia, sed incorporea: Ita ne corpus quidem erit amplius. Hoc si quis neget, is eodem iure neget hominem esse hominem. Tantum enim est portentum hominem non esse hominem, quam corpus nõ esse corporeum, id est, nulla dimensione corporea terminatum.

A corporis diuisione & genere quantitatis.

Iam diuiditur omne corpus in animatum atq; inanimatum, Ab animati differentia constituitur animal, non secus quam à differentia corporei corpus constitui diximus. Quod si igitur Christum neges corporeum esse, id est, dimensione corporea constantem, necessum est & simul animal esse neges: Si non est animal, ne homo quidem. Hinc iam facile animaduertat cordatus lector, quibus offucijs ac vocum ambiguitatibus aduersarij nobis oculos conẽtur perstringere, quando dimensionem corpoream humani corporis substãntialem esse proprietatem negant.

Verum-

Verumenimvero haud possum satis mirari, quamobrem cum videatur alterum genus quantitatis, nempe, numerum, omnibus vel ipsis incorporeis substantijs debere tribui: Quare alterum genus, dimensionem nimirum continuam corpoream videlicet a corpore tollere: Cum non minus Deo sit facile, ex vno eodemq; corpore plura corpora dimensione fabricare. Aut igitur relinquunt dimensionem, aut numerum tollant: Atq; ita ex vno Christi corpore infinita sibi effingant: Aut si numerum seu discretam quantitatem relinquunt, ne dimensionem quidem corporibus omnibus propriam eripiant.

Quam vero est ridiculum ad conseruandam corporis naturam partes ipsas, nimirum, ossa sanguinem, neruos relinquere: dimensionem autem corpoream, sine qua ne partes quidem ipsæ fingi possunt, velle tollere? Quum vel pueri animaduertant sine harum partium aliqua, aut etiam pluribus, corpus humanum, & si vel exangue vel mutilum constare tamen posse: Sine dimensione autem non modo corpus humanum neque viuum neq; mortuum: sed ne vllum omnino corpus vel cogitari quidem posse. Itaque vel sua ipsius confessione victus tenetur: Cum enim concedit sine proprietatibus substantialibus corpus humanum non posse consistere, fateatur necesse est, vel Christi corpus corporea constare dimensione, vel omnino corpus non esse.

A confessione
aduersarij.

Et iam quidem facile est animaduertere, vtri nostrum Dei omnipotentiam euertant, Nosne, qui statuimus, Deum nullum vnquam finxisse corpus, nisi corporea dimensione constans, vt eius creatrix potentia & rata & efficax maneat? An aduersarij ac inprimis hic noster Antagonista, qui fingit ita Deum posse omnia vt non modo Christi corpus omni corporea dimensione priuauerit: sed nostra etiam singulorum corpora facile possit in incorpoream immensitatē, salua corporis substantia, protendere? Quod omnino eum ne posse quidem velle, manifestum est: Vtpote, quod non modo eius voluntati: sed efficaci etiam potentia, quæ id quod vult potenter efficit, ex diametro aduersetur. Cum enim sint contradicentia, nequeunt simul esse vera: Atque adeo ne in Dei quidem omnipotentiam cadunt, quæ sane rerum veritati aduersari non potest.

A contradicentium natura.

A partibus ad Totum.

Dein le quis nescit Christi corpus suis instrumentalibus

S Y N T A G M A

constare partibus? partes vero toto esse minores, nemo est, qui ambigat: Si autem totum est immensum & partes immensæ sint necesse est. Quod enim dimensione caret, id in partes dimeniri non queas: Si sunt immensæ partes, ne toto quidem sunt minores. Quod enim est immensum, immenso neque minus neque maius fingi potest, neque adeo partes esse, ne partes quidem esse poterunt. Fatetur hic Christi carnem consistere ossibus ac nervis: ossa autem totum corpus non esse, nemo est qui non videat: Quod si non sunt totum, ne immensa quidem: Si non sunt immensa, sed sui dimensione certa à toto distinguuntur: necesse fuerit, ut quod est immensum in partes dimensas possit distribui. Quod quis non videt ab ipsa rerum veritate abhorreret? Ac ne quis hæc quasi sophistarum cauilla respuat sciat Cyrillum his uti rationibus in diuinitate declaranda dialogo de Trini. lib. 2. Tom. 1. fol. 245. .

Ab autoritate.

Inquit enim & quidem optimo iure. Si vere sectionem & partitionem diuina natura (ut illi dicunt) reciperet, intelligeretur & corpus: Si autem hoc & in loco omnino, & in magnitudine & in quantitate: Et si quanta facta esset, non effugeret circumscriptio, &c. Quod si recte à nostris aduersariis esset animaduersum: Ne illi haud facile suis figmentis à vero Christi corpore, dimensionem, magnitudinem, partium diuisionem ac circumscriptioem locorum tollerent. Quibus sublati, Cyrillo teste, nihil potest restare naturæ corporeæ: Imo potius abiecta tam portentosa philosophia à Christo discerent, corpus eius constare, manuum pedum ac laterum dimensione, circumscriptioeque, neque spiritum esse: sed carnem & ossa solida sub sensum cadentia retinere.

I. *Refutatio obiectionis de dispensatione.*

Scio eos recurrere ad suam illam dispensationis Chimæram: sed hærent in luto. Nam si vere Deus dispensat, Christi corpus consistere membris dimensis, numeratis & à toto distinctis: Atque idem dispensat non constare membris vel distinctis vel numeratis sed sine vlla corporeâ dimensione, quocumque locorum extendi: necesse est ut eius dispensatio dispensationi suæ aduersetur: Et ita omnipotentia sese destruens labefactetur: Quæ sane cogitatione completi horret animus.

II. *Refutatio aduersaria obiectionis à dissimilibus.*

Quos igitur recitat Antagonista noster versiculos ad hæc stabilien-

stabiliendam omnipotentiam, plane nihil ad rem pertinent: Erenim potest quidem Deus solis cursum retinere, mortuos suscitare, virgineos partus creare: At vero, vt sol non sit sol, mortuus non mortuus, virgo non virgo: hæc sanè eo vno non potest, quia est potenter omnipotens. Idem de corpore corporea dimensione carente: de partibus immensis: de toto corpore partibus non constante: & alijs huiusmodi, quæ manifestam habent contradictionem, atque adeo Dei potentia aduersantur, sentiendum est.

*Confirmatio eiusdem argumenti I. à natura
& definitione loci.*

Quod ad locum attinet, modo non anxie de vocabulo laboremus, sed simpliciter id, quo quicquam continetur, vel vbi quidq; est, id locum nominemus: nõ in corporeis tantum substantijs, sed in ipsis incorporeis ac spiritualibus locum intelligi erit necesse. Certum est enim angelos tam bonos quam malos esse alicubi, nec alibi, quam ibi vbi sint. Fateor equidem in eos non cadere dimensionem corpoream: ideoq; in vno homine diabolorum Legio hæere potuit. Id tamen est certo certius, eandem illam legionem dum in porcos abiisset, in eodem illo homine amplius non fuisse: Habent enim spiritus ipsi circumstantiam circumscriptam: quemadmodum Augustinus de Christi anima sentit, nõ fuisse eam in corpore, cum esset in paradiso, nec in paradiso cum esset in inferno: Verum quia id non proprie ad rem præsentem pertinet non insistam pluribus: Tantum addam, veterum plerosq; orthodoxos hoc axioma pro indubitato sumpsisse: nihil posse in pluribus simul esse locis, nisi Dei essentiam ipsissimam. Ex quo validissime cõcluserunt, Spiritum sanctum ipsissimam esse Dei essentiam. Ita enim argumentatur Basilius in lib. de Spiritu sancto cap. 22. Ita Didymus: Ita Vigilius in disputatione inter Sabellium, Photinũ, &c. Ita Cyrillus lib. 13. Thef. cap. 11. Ita deniq; Fulgentius. Nec facit ad rem si statuas discrimen inter propriam potestatem & alienam: Alioqui argumenti totius robur eneruabitur. Obijci enim poterit Spiritum sanctum non quidem sua sed aliena potentia pluribus fuisse locis. Illi vero neque propria neque aliena potentia cuiquam omnino id tribuunt, nisi vni diuinæ essentia: Ita vt de Christi corpore id dici nequeat, nisi corpus ipsum in essentiam diuinam transiisse dixeris, & corporis naturam ab eo sustuleris,

Ab auctoritate.

S Y N T A G M A

Quicquid enim est corporatum idem dimensionum sit necesse est: Quod dimensionum est sua dimensione terminatur atque circumscriptur: Ea circumscriptio in corporibus locus dicitur. Quem si tollis, non modo corpoream dimensionem, sed ipsam omnino substantiam sustuleris. Hoc illud est quod Augustinus inquit: Tolle spatia locorum corporibus, iam nusquam erunt: Et quia nusquam erunt, ideo non erunt. Nec enim de accidentaria aliqua corporis facultate loquitur, ut vult noster Antagonista: sed de ipsissima essentia, quam omnino negat à locorum distinctione posse diuelli. Tam enim vult proprium esse corpori distinguere locorum spatium quam omnino existeret.

A ratione temporis & loco.

Imo vero æque proprie conuenit omnibus omnino creaturis esse in loco atque esse in tempore: Quicquid non circumscriptur loco, ne tempore quidem circumscribi potest. Itaque si corpus Christi voluit esse extra locum: ponant idem extra tempus atque adeo ab æterno fuisse asseruerent: Nec enim manifestius docet scriptura Christum in tempore natum quam in loco: Nec Augusti seculum accuratius obseruatum est quam locus Bethlehæm, quam ipse virginis uterus.

Refutatio de penetratione dimensionum.

Ex quo efficitur frustra nobis obijci dimensionum penetrationem, quasi Christus qui saxum monumenti & ostium penetrarit, etiam simul in pluribus esse locis possit: potest enim corpus solidum cedere: potest in naturam aeram diffundi: potest in spiritalem auram diffundere: sed simul in pluribus locis existeret nec aer nec spiritus ipse vnquam poterit. Deinde si ira est, & vere Christus saxi & ostij dimensionem penetravit: iam fateantur necesse est ei qui non minus sit in cubiculo quam extra cubiculum: neque saxum monumenti penetrare, opus sit ei, qui monumento non claudatur.

Sed vnde tandem colligunt Christum ianux ac lapidis dimensionem penetrasse? Nimirum quia Iohannes testetur, cum discipuli in conclauis vnà essent congregati & ostia clausa Christum ad eos venisse: Quasi vero aut obscurum sit aut inuisitatum quempiam ostijs clausis introire, cui in rinfecus ostium non recludatur sed ipse illud extraordinaria quapiam vel vi vel arte aperiat. Introire enim ostijs clausis, non est per ostij dimensionem

tionem perrumpere: sed etiam si ostia fuerunt clausa: tamen ad tum virtute aliqua inusitata reperire: Quod ipsa græcæ linguæ proprietates multo clarius exprimit: Illi enim participia præteriti temporis à præsentis temporis participijs admodum significanter discernunt: Aliter enim per participium apud illos exprimitur, dum ostia clausa essent: Aliter dum ostia clausa fuissent: At qui Ioannes hic participio præterito utitur *ἴδον θανάτου κενώσαντος*: Quasi diceret. Cum iam ostia clausa fuissent: tamen Christum ad eos venisse: In quo non minor sane Christi virtus declaratur quam si ostij dimensionem penetrasset: Nisi forte neges Petrum miraculose ab angelo educum è carcere, cum ostia fuissent clausa: nempe quia eum angelus per ostij dimensionem non deduxerit.

Quod vero aiunt de monumento, non possum non mirari, cum Euangelitarum nemo id tradiderit. Cómemorat quidem Ioannes fuisse monumentum diligenter obsignatum: Sed per obsignatum monumentum corpus Christi penetrasse, hominū otiosorum est figmentum. Nam Ioannes aperte testatur, lapidem fuisse amotum, etiam antequam eò angeli venissent. Valeant itaq; huiusmodi demonstrationes, quæ primum quidem falsæ sunt: Deinde vt sint verissimæ, nihil tamen efficiunt. Tantum cuius manifestum faciant, hos vbiq; tatis patronos scripturarum testimonio profus esse destitutos. Qui enim toties clamant: nos contra scripturam venire: ij ne vel minimo quidem scripturarum apice poterunt vnquam demonstrare, Christi corpus plusquam vno fuisse loco. Nos contra, per multa producemus scripturarum testimonia in quibus dum vno loco Christus esset, spiritus sanctus negat alio fuisse loco. Nam ipsemet de sese ait, Gaudeo illic me minime adfuisse: Item necesse est me abire, Item relinquo mundum & vado ad patrem. Et angelus de eo inquit, Surrexit, non est hic. Sed de his postea: Hic tantum obseruetur aliquo loco non esse & esse omnibus locis, iterū esse contradicentia: Hæc enim verba, Non est hic, norant absentiam realem atq; corporalem. Neq; vllus hic relinquitur locus locutioni figuratæ. Quæritur enim non de signo aut figura, sed de ipsissimo corpore.

Confirmatio II. argumenti à fine cur Christus corpus sumpserit.

S Y N T A G M A

Altera nostri argumenti pars in eo consistit quod fuerit omnino necesse, Christum habere corpus & dimensione constans & loco circumscriptum : non tantum vt verum esset corpus sed etiam vt in eo corpore nostræ salutis mysterium posset adimplere. Itaq; etsi euicerit aduersarius, glorificata corpora va care omni dimensione circumscriptioneq; (quod tamen nunquam euincer) nihilominus in Christi corpore, dum esset passio ni mortiq; proximus, id omnino dici non potest, nisi salutis nostræ mysterium irritum atq; inane velimus reddere. Itaq; non frustra Apostolus asseuerat, Christum participem factum carnis ac sanguinis fratrum & illis per omnia simile esse excepto peccato, quo mori & pati posset.

Sed audiamus primū quam dextre hic noster antagonista hoc telum effugiat: Ait ea verba esse iuxta suum certū modum intelligenda nimirū, substantia quidem verum fuisse hominē, suscepisse etiā humanas imbecillitates, eodemq; plane modo in ærumnis affectū fuisse ac cæteri homines, excepto peccato: Interea maximam eius corporis à nostris corporibus fuisse dissimilitudinem. Ideoq; dimensionem excipi debere ab hac communi nota. Taceo quod ipse sibi, nescio qua licentia permittit, claram ac perspicuam Spiritus sancti asseuerationem sua interpretatione à verborum significatione aliena eludere : qui toties inculcat à verbis non esse recedendum.

A similitudine substantiæ in corporibus, & corporis Christi cum nostris.

Quod vero existimat in duobus corporibus, quorum alterum dimensione constat & numero mensuraq; finitum est, alterum omnem dimensionem excedens, vllam posse substantiæ similitudinē statui: Quis illi dabit, nisi qui simul concedat Dei ipsius substantiā esse similem substantiæ corporis humani : Aut certe quidē cum Martione corpus Christo phāsticū affingat.

Quod etiam dissimilitudinē illam tantā in corporibus nostris à Christi corpore statuit, in eo sane ab Apost. argumento, toto, quod aiūt cælo aberrat. Verum ait Christū natura Deum esse. Quasi vero de diuinitate sermo sit, ac non potius de humanitate: Imo vero de ipso corpore: Eius natura quid à cæteris corporibus discreparit, queritur. Manifestū est itaq; eū extra oleas vagari. Nam quod ad Apostolum attinet, is agit hoc vnum, vt ostendat, Christum nobis per crucem mortē atq; ignominiam in cæ-

A scopo Apostoli.

in cœlum fecisse aditū : Id vero cum Dei filio videretur patrum conueniens, ostendit multo fuisse omnium conuenientissimum: Et quidem omnino necesse ut morte ipsa mortem destrueret & afflictionibus filios sanctificaret. Quod fieri certe nō potuit, nisi nostram carnem, nostrum sanguinem, nostram deniq; naturam sibi propriam faceret, ac per omnia fratribus fieret similis. Hic iam videmus pro re atq; argumento subiecto, peccatum sua sponte excipi. Non enim potuisset sanctificare cæteros, nisi ipse ab omni peccato immunis.

Dimensionē non excipi, ab effectis dimensionis probatur.

Vt vero dimensionē corporis excludamus, neq; ratio, neq; rei subiectæ materia patitur: Tantū enim abest, ut loco circum scribi & humana dimensione constare minus necessariū fuerit in pontificis nostri ac seruatoris persona quam humanis infirmitatibus esse obnoxium: Ut quæcunq; tandē infirmitates in eo fuerint ex illo quasi quodam fonte manarint: nimirū quod secundū naturā corpoream non esset immensus, sed certo loco certaq; dimensione circumscriptus. Etenim quo pacto potuit in vtero virginis per nouem totos menses claudi, in præsepi collocari, in crucem figi, sepulchro per triduū teneri, cœlo deniq; comprehendi, is, cuius corpus nullam locorum circumscriptiōnem, affixiōnem, detentionē, nullā deniq; comprehensiōnem omnino reciperet? Annon his positis, necesse sit, non modo Apostoli scopum, sed vniuersum nostræ salutis mysterium funditus euertere? Fatemur quidem complurimas eius corpori à diuinitate præclaras esse dotes tributas, quæ nobis non item concedantur: Sed eæ primum quidem ad naturam humanā proprie non spectant: Deinde corporis proprietatem haud tollunt: Postremo infirmitatem illam, qua pro nobis in certo loco passus ac sepultus fuit, non eripiunt.

Ab effectis immensitatis.

At vero hæc immensitas corporis, ne corpus quidem ipsum relinquat: tantum abest, ut morti & cæteris humanis calamitatibus obnoxium esse patiatur. Quamobrem ab hac cōmuni Apostoli nota excipi nullo modo potest. Hic tamē Antagonista recitatis aliquot prerogatiuis, quæ ad hanc corporis immensam extensionem ne hilum quidem pertinent, ipse sibi triumphum canit, gloriaturq; hoc argumento prerogatiuarum, neruum nostrorum argumentorum incidisse: quæ tamen vix leuiter quidem adhuc attigit,

S Y N T A G M A

Mox calcationem aquarum profert, quasi ea quicquam habeat cōmune cum immensitate corporis: Sane si corpus eius in immensum sese explicasset, erat cur Apostoli vere spectrū esse, certo sibi persuaderent. Quando vero ipse Christus testatur, sese illic realiter suo corpore præsentem adesse: Satis profecto declarat, aquarum calcationem nihil ad immensitatem corporis pertinere. Tandem ad rem ipsam aliquando venit conaturq; ostendere, Christum id voluisse, quod ante tantopere laborauit vt ostenderet, potuisse.

Confutatio argumenti de Asseueratione.

Nec vllum tamen aliud producit argumentū quam seriam illam, de qua diximus, filij Dei asseuerationem. Nos quidē filio Dei credimus, & quidem solo nutu testanti voluntatem: Quod vero suam illam asseuerationē corporaliter voluerit intelligi. Id vero nostro antagonista incumbere probandū: Sed hic est altum silentiū. Imo quasi indubitātū foret axioma, quod quicquid filius Dei non historice narrat, sed serio asseuerat, id corporaliter accipi debeat (quod est certe falsissimū) concludit ex eo nemini pio licere verba Christi eludere. Quasi vero eludere sit, verā ac perspicuā verborum interpretationē ex natura rei subiecta vestigare: quia scilicet corporalis modus excludatur.

Postremo quasi re confecta ex sentētia denuo iniicit mentionem omnipotentiae & tandem Epilogi vice Cinglianorū futilem de locorū necessitate argumentationē esse pronuntiat. Ita vt facile appareat, nihil aliud eum, quam nostrā sententiā confirmasse: Nimirum, quod suae causae patrocinio pene deserto in extruendis varijs de diuina omnipotentia commentis, etsi multum, frustra tamen, defudarit.

AD II. ARGUMENTVM AB VNIONIS

naturarum ratione desumptum.

Quod ad secundi argumenti à nobis producti cōfirmationem attinet, videtur mihi quidē hic multa philosophari acute de vnione naturarū: Nodū tamen ipsum rei vix attingit. Producit varia argumenta, quibus demonstrat gloriam Deitatis humanitati tributam (quod libenter damus) vt vero probet etiam immensitatem illi tributam, in eo vix vnum aut alterum vel verisimile argumentum adfert.

Argumenti

Argumenti nostri propositio.

Hic autem est status controuersæ, An carere dimensione (quod immensum esse hæcenus appellauimus) corpori Christi tribui debeat ex vnione naturarum? Nos negamus equidem hoc argumento: Quia vnio naturarum sine permixtione ita intelligatur, vt nec à deitate, quod ad naturam diuinam pertineat, nec ab humanitate, quod quidem ad eius constitutionem requiratur, quicquam sublatum sit. Natura diuina non potest esse, nisi spiritus, essentia æterna, immensa, quæ neque locis neque temporibus circumscribatur: Humana autem vt existat, omnino necesse est, primum quidem, vt sit substantia, eaq; non incorporea, sed corporea dimensione constans, quæ non modo animata, sed etiam rationalis intelligatur: Deinde quicquid vel ad animæ vel ad corporis naturam pertinet, id omne contineat. Quod si igitur esse vel dimensum, id est, corporeum, vel anima præditum, vel rationis particeps sustuleris: Sane naturæ humanæ ne vestigium quidem relinqui poterit. Itaq; vnio naturarum in Christo immensitatem corporis minime efficit.

Hæc vt refellat aduersarius ait, naturarum distinctionem non inducere distinctionem loci: Fatemur si rectè intelligatur: Nempe etiamsi Christus constet duabus naturis distinctis: nullo tamen loco illas posse separari. Sin autem ex eo immensitatem cum dimensione confundere velit, iam axioma illud omnino pernegamus. Nam vel ipsemet fatetur has naturas ita distinctas intelligi, quod altera sit creatrix & ab æterno, altera & corporea & creata: Quod si rectè intellexisset, iam sublata esset omnis controuersia. Quemadmodum enim ab essentia Dei nefas est tolli, increatum, immensum & ab æterno esse: Ita ab hominis natura ne imaginatione quidem auferri potest, corporeum esse & in tempore creatum, id est, dimensione & tempore circumscriptum. Ex quo efficitur nec Deitatè Christi sine immensitate, nec humanitatem sine corporea dimensione posse constare.

Diuidere naturas & vnio naturarum quid?

Noster Antagonista laborat, vt probet has naturas nunquam diuidi. Quasi vero diuidere sit suam cuiq; proprietatem naturalem ascribere: Aut quasi, quia Christi humanitas non sit spiritus, dimensione carens, ideo minus inseparabiliter cum di-

S Y N T A G M A

uinitate coniuncta sit: Aut deniq; quasi nō omnes videant, duarum naturarum vnionem nō significare, nec inclusionem vnus sub altera: nec alterius ad alteram extensionem: sed tantum vnus cum altera inseparabilem copulationem. Quod vt intelligatur, similitudine quam appositissima vtamur.

A simili animæ & corporis.

Nhil autem potest esse in rerum natura magis accommodatum ad naturam Dei explicandam, quam ipsa eius imago, ad quam homo conditus est: Mens nimirum atque intelligentia: quæ nulla sane dimensione circumscribitur: Nec enim est substantia corporea: sed quocunq; vult, liberrime euagatur. Id quomodo fiat nemo satis intelligit. Quemadmodum nemo intelligentia complecti potest, qui fiat, vt Dei simplex & vniformis essentia vbique diffundatur, nec tamen ipsa creaturarum essentia permisceatur. Scio quidem non posse, hac similitudine diuinam illam immensitatem ad amulsim exprimi: Tamen haud potest, meo quidem iudicio, aptior ab humanis rebus similitudo sumi: In qua facile est animaduertere, vnionem indiuiduam mentis cum corpore, locis omnino, neque separari etiam si quocunq; mens pertingit, eo corporis moles minime feratur.

Quod autem ex animæ & corporis similitudine aduersarius suam videtur sententiam velle stabilire, nihil agit: Illa enim etiam à nobis facit. Nam quod vbicunq; sit anima ibi etiam sit corpus: & contra: Id nemo illi simpliciter dabit. Etenim animæ substantiam quidam in corde, quidam in cerebro, aliqui collocarunt in sanguine. Quoquo modo se res habeat: certum tamen est, non tam animæ substantiam per totum diffundi corpus, quam eius vires atque facultates. Id ex eo liquet: Quod manu amputata, vel alia quapiam corporis parte præcisa, de substantia quidem animæ nihil detractum est. Vis tamen illius atque facultas in membro præciso, aliquo etiam post tempore palpitate cernitur: Quod est etiam in reptilibus multo manifestius. Sane si animæ facultas, ipsa foret animæ substantia, vel partes illæ à trunco amputatæ, nullum eius facultatis vestigium præ se ferrent, vel si ferrent, necesse esset, animam censeri imminutam. Cum igitur ipsa animæ substantia (etiam si corpori nexu quodam indiuiduo coniuncta sit) haud tamen in omnibus

mnibus eius partibus substantialiter contineatur. Manifestum est hac similitudine nostri aduersarij rationem irritam frangi. Sed fac tamen esse vti vult, animæ substantiam ad substantiam vniuersi corporis extendi: Ne quidem tamen ex eo quicquã efficiet. Id enim si fiat, necesse sit, ob hanc vnã causã fieri, quia anima non sit infinita, sed corporeæ molis cancellis circumscripta. Alioqui si nullo loco anima circumscribatur, sed per infinita locorum spatia sese explicet, manifestum est, neque corporis naturam idcirco minus fore circumscriptam neq; vnionem tamen illam inseparabilem abruptam. Itaq; hac ipsa similitudine aduersarij tanquam suo gladio iugulatur.

Hoc autem ita se habere in singulis corporis membris fit perspicuum: Brachia quidem in corpore cum anima, in vnã hypostasin inseparabiliter coniuncta sunt: Tamen quia anima non circumscribitur brachiorum circumscriptione: Idcirco ex hac vnione, nemo vnquam euincet, vbicunq; sit anima, ibi esse brachia. Singula enim membra sunt corpora suis dimensionibus finita: quæ sane ad spiritalem animæ circumscriptiõẽ extendi nullo modo queunt: licet simul cum anima vnã simplicem hypostasin atq; indiuiduam constituent: Neq; potest anima constare nisi coniuncta si non omnibus, at certe primis mēbris vitalibus, potest autem esse vbi illa non sint.

Ita etsi propter indiuiduam naturarum in Christo vnionem, diuinitas eius non possit intelligi, nisi quæ sit cum humanitate copulata; neq; contra, humanitas ab illa queat auelli (in vnã enim hypostasin coniuncta sunt) Nihil tamen impedit, quo minus deitas ipsa sit, vbi non sit humanitas: Nisi velimus Christi corpus, dum esset consepultum, etiam in cœlo cum diuinitate fuisse: Aut forte statuimus ipsam etiam diuinitatem humo reconditam.

A consensu & explicatione scholasticorum.

Atq; est hoc à scholasticis significanter hoc dicto explicatũ. Totus quidem Christus est vbiqu: Sed non totum, quod est in Christo. Et Aquinas fatetur, Totum Christum fuisse in sepulchro, totum in inferno. Nam & si corpus non fuerit in inferno nec anima in sepulchro: nõ tamen efficitur, quin totus ibi Christus, id est, integra Christi persona ibi fuerit: Tantum ostenditur (inquit) ipsum illud totum quicquid ad humanam naturã pertinet ibi non fuisse.

S Y N T A G M A

Ab unione corporis Christi cum pane Eucharistico.

Si tamen omnino volunt propterea quod Christi diuinitas cum humanitate coniuncta sit, ideo immensitatem alteri propriam, etiam alteri tribui: Cur non etiam panis substantiæ, quæ statuant cum vtraque realiter coniunctam, eandem immensitatem concedunt? Dicent aliam esse rationem coniunctionis. Fatemur. Tamen si realis ac substantialis est: sane quicquid vni tribuitur, alteri etiam tribuatur necesse est.

De omnipræsentiæ essentiæ diuinæ.

Quod autem de præsentia essentiæ diuinæ, acute philosophatur noster antagonista, lubēs fateor, me hanc diuinæ omnipræsentiæ rationem non intelligere, ideoque inuitum ac repugnantem in hanc arenam trahi. Sane essentiam Dei vbique diffundi, quia omnes patres docent, & ipsa etiam scriptura videtur affirmare, non diffiteor: Verum esse eam vbique realiter ac substantialiter non modo diffusam, sed cum ipsis rerum substantijs coniunctam: Ego quidem non video quomodo possit dari, nisi cum simone Mago, Cerdone ac Manichæis omnes creaturas ex Dei essentia constare credimus. Itaque magno sane intervallo præsentiam diuinæ essentiæ in Christo, ab ea, qua cæteris creaturis adest, credimus distare. Nam quod hic noster Antagonista totum illud discrimen statuit in hypostasi ac persona filij, etsi potest pie explicari, tamen mihi quidem (saluo eius doctorum virorum iudicio) nō videtur dictum satis apposite. Scimus enim personę vocem distinguere tantum patrem à filio & spiritu Sancto. Ita videretur ex eo consequi, Dei qui sem essentiam, qua contineantur tres personæ in omnibus esse hominibus: In Christo autem vnā tantum constitui personam, nimirum filij: atque adeo ipsa Deitas in Christo non tam plene contineretur quam in cæteris.

Quamobrem velim omnino nos ab huiusmodi mysterijs abstinere, quæ non sint manifesto Dei verbo explicata. Tamen si necesse sit meam sententiā explicare, ego putarim, cum Deus dicitur sua essentia vbique esse atque omnia replere, verbum essentiæ haud omnino proprie accipi: sed tantum pro maiestate quadam vera atque essentiali, qua Deus omnia replet. Video enim

enim à Paulo notari aliquid præcipuum cum ait, omnem plenitudinẽ Deitatis habitare in Christo corporaliter: Quod nullis omnino creaturis sine insigni blasphemia, possit tribui: Ita ut existimem, plenitudinem illam Deitatis non vbique esse corporaliter, ut ego quidem (saluo meliori iudicio) existimo realiter ac substantialiter.

Deinde si proprie accipias essentiam, pro eo quod est ipse Deus: eamq; dicas omnibus inesse creaturis: omnes creaturas Deum esse, efficietur, quod est falsissimum.

Postremo nemo nescit essentiam proprie sumptam tres completi hypostases patris nempe filij & spiritus sancti: Eas hypostases necessum erit omnibus rebus creatis realiter atque adeo hypostaticõs, id est, personaliter esse coniunctas. Quod vel cogitare animus horret. Qua in re videre mihi videor cum antagonista nostro reipsa pulchre conuenire, & si verba nonnihil fortasse discrepant. Itaq; facile mihi persuadeo, eum à Cerdonis ac Libertinorum furoribus prorsus abhorrere, ut non dubitem eius explicationem ad fidei analogiam accommodare.

Ad præsentem vero causam quod attinet, ne hæc quidem explicatio illum iuuare potest. Imo tota est à nobis. Ait humanitati coniunctam esse filij personam atq; hypostasin: Essentiam autem diuinam vbique diffundi. Hinc apparet, quod filius Dei omnia repleat, nõ habere id proprium à persona, nimirum quia filius est, sed ab essentia diuina seu à deitate, quia Deus. Cum igitur non proprie essentiam diuinam coniunxerit humanæ naturæ in vnã hypostasin: sed ipsum tantum verbum ac personam filij: Sane non potest ex eo concludi immensitatem, quæ non tam personæ quam essentiæ propria est, cum humanitate esse communicatam: nisi forte statuimus, quod quicquid est essentiæ diuinæ proprium, idem sit humanitati Christi attributum. Ex quo consequetur eam in tres distingui personas patris nempe filij & spiritus sancti, & simul ab æterno fuisse statuetur. Quæ sane à fidei ratione abhorrent. Cum igitur non proprie quidem persona filij, sed ipsa deitatis natura atque essentia tribus personis communis vbique diffundatur, nulloq; sit neq; loco neq; tempore circumscripta: Sane nihil est quam obrem vnio verbi seu personæ filij cum humanitate, hanc in immensum extensionem humanitati tribuat: Nisi dicamus, humanam naturam ipsam esse deitatem ac diuinarum persona-

S Y N T A G M A

rum essentiam. Quod est falsissimum. Sed de his satis. Nemo est enim qui acie mentis hoc tantum mysterium queat inuestigando penetrare.

Confutatio eorum quæ afferuntur ab aduersario.

Probat deinde humanam Christi naturam esse vbiq; præsentem propterea quod maiestate & gloria diuina donata fuerit: Sed hoc nihil ad rem. Gloria enim non complectitur quicquid est essentiæ diuinæ proprium: Alioqui non modo loco, sed ne tempore quidem circumscriberetur humanitas. Adducit Ioannem qui ait Christum Dei spiritu sine mensura donatum: Sed Ioannem illic agere de spiritus Sancti donis, quæ ex eius plenitudine in nos effunduntur, non de corporis in infinitum extensione, manifestius est quam vt probatione egeat.

Subijcit omnia Christo esse subiecta: fateor. Sed nego ex eo effici, corpore vbiq; præsentem esse: Nisi forte velis corpori eius omnia subiecta & nõ potius personæ mediatoris, qua Deus in carne manifestatus est & formam serui induit. Sed quia hoc argumentum sæpius inculcat: sciat primum quidem non quia Christi personæ omnia sunt subiecta, ideo etiam omnibus eius partibus omnia subiacerent. Corpus autem hominis esse partem manifestum est: Non recte itaq; dixeris, corpori eius omnia esse subiecta: ne sequitur quidem, igitur corpus eius vbiq; esse: Nisi forte hæc ratiocinatio illi probatur: Christi pedibus omnia sunt subiecta: Ergo pedes eius sunt vbiq;. Ita nullus restabit neq; capiti neque cæteris membris locus. Deinde etiam si concesserimus ipsi corpori esse omnia subiecta, nõ poterit tamen ex eo realis corporis præsentia omnibus locis inferri: Alioqui Augustum vbiq; præsentem fuisse necesse fuerit, propterea quod maxima orbis pars eius imperio subiecta esset. Scio quidem Christo aliam omnino esse rationem imperij atq; Augusto: Sed hoc volo, imperium non desiderare præsentiam corporalem, ne in homuncione quidem mortali nedum in Christo Dei filio, qui vno nutu facile totius vniuersitatis gubernacula moderetur.

Doctrinam aduersarij secum pugnare.

Animaduertendum porro est, cum iam negare, quod Christi

ſi corpus omnia repleat localiter, aut corporali quodam modo per omnia diffūdatur. Hoc enim ita poſito habemus quod volumus: Nam ſi non poteſt eſſe vbique corporaliter, id eſt, tanquam corpus: Ergo ne in cœna quidem corporaliter, id eſt, corporis modo eſſe extorquebitur. Sed quando vnquam ſando auiditum eſt, corpus aliquo loco proprie ac realiter eſſe, nec tamē corporaliter, id eſt, modo corporeo? An hæc non manifeſte pugnant? Spiritus certe quidem non poteſt vllō eſſe loco niſi ſpiritualiter, id eſt, pro natura & ratione ſpiritus: Deus niſi diuine, id eſt, tanquam Deus nuſquam eſſe poteſt: Homo niſi humane, id eſt, vt homo: Ne corpus quidem igitur vllō loco poteſt intelligi præſens niſi corporaliter. Corporaliter enim ad eſſe ſi proprie loquaris tantundem valet ac ad eſſe vt corpus, vel proſſentia corporis, id eſt, circumſcriptiue, ac pro ratione dimensionis corporeæ: Non circumſcriptiue autem ad eſſe neque corporaliter, ſignificat aliter aliquid ad eſſe, quam corpus, aut quā natura corporis poſtularet. Quis non videt hæc mera eſſe verborum portenta? quæ tamen diuinæ omnipotentis clypeo etiam teguntur, quaſi nobis integrum ſit eius maieſtate adnoſtra commenta abuti.

Notandum tamen eſt hunc ipſum aduerſarium fol. 26. ita ſcribere Quod Auguſtinus dicit corpus Chriſti in aliquo cœli loco iuxta veri corporis modum eſſe, cōtra Martionem eſt qui corporis Chriſti veritatem negabat: non contra nos, qui hanc etiam iuxta veri corporis modum in Euchariftia ad eſſe adferimus, &c. Quæ ſane inter ſe pugnant. Nam etſi negat veri corporis modum localem eſſe: tamen hæc inter ſe conciliari nequeunt, eſſe ſecundum corporis modum, &, non eſſe corporaliter.

A ratione communicationis Idiomatum.

Sed quomodo tandem omnia replet? hypſtatica, inquit, vnione. Optime proſecto. Verū quid ſibi vult, corpus aliquod omnia replere, non quidē ſecundū ſui ipſius naturā, id eſt, corporaliter: ſed ſecundū vnionis hypſtaticæ rationē? Niſi id ipſum reuera quidē ac proprie, ſi per ſe æſtinetur, non replere omnia: Si autem ratio habeatur rationis hypſtaticæ, qua ipſum illud corpus in vnā perſonam cum Deitate coniunctū eſt: haud illi repletionem tum aſcribi improprie reſpectu nimirum eius,

S Y N T A G M A

cum quo coniunctum est. Eam loquendi rationem veteres expresserunt per communionem idiomatum. Quod nimirum proprietates seu Idioma vnius naturæ, improprie alteri tribuantur: non quidem quod reuera illi conueniat, sed quia in vna persona ex duabus naturis copulata, quicquid alteri naturæ reuera & naturaliter conuenit, id etiam alteri per communicationem quandã improprie tribuitur. Ita Deus dicitur suo sanguine Ecclesiam redemisse: non quidem quod sanguis diuinæ naturæ reuera describi possit: sed quod impropria quadam loquendi forma, quod humanæ naturæ est proprium, id cum diuina etiam communicatur ad exprimendam inseparabilem illam vtriusque inter se cõiunctionem. Eodem modo Christum vbi que esse fatemur: Imo vero & corpus eius vbi que esse non negamus: Ita tamen vt ex eo intelligatur, corpus ipsum reuera nõ esse vbi que (non magis quam diuina natura reuera sanguinem habeat, aut quam Deus ex Maria reuera natus sit) sed tantum improprio quodam modo dici esse vbi que, quia videlicet essentia diuina, cum qua corpus hoc inseparabiliter coniunctũ sit, vbi que esse censetur. Quod si igitur omnia replet per communicationem Idiomatum, relinquatur vt ipsum quidem corpus non repleat omnia: sed tantum ea diuinitas, quæ corpori est coniuncta. Multum igitur refert quomodo hæc loquendi ratio explicetur. Nec satis est (vt vult Antagonista) probari, Christum omnia replere: Verum ostendendum est Christi corpus replere omnia. Alioqui contradictio consequetur, replere nimirum omnia & tamen non replere.

Ad locũ Pauli.

Itaque quod ex Paulo obijcit Christum omnia repleuisse, nihil nobis aduersatur: corpore enim eum omnia replere nunquam demonstrabit: Atqui Christum omnia replere, & eundem ipso corpore replere omnia, non minus discrepant, quam hominem esse mortuum & eiusdem animam interiisse: Alterum enim quotidie vsu venire omnes vident: Alterum vero omnino non posse fieri, & pij & sani omnes fatentur. Sed tamen ille Pauli locus non inepte potest intelligi de quibusuis locis, quasi declaret, nullum esse omnino locum, quem non attingerit Christus, vt qui in terra vixerit, in infernum descenderit, in cœlos abierit: nempe, vt intelligeretur cœlorum terrarum atque inferorum illum esse vnum dominum & Monarcham. Quamquam postea nostram in hunc locum sententiam aperiemus.

Ad

Ad obiectionem de adoratione.

Multum vrget præterea adorationem, miraturq; Cinglianos, cum eam admittant, non item admittere omniũ impletionem. Quasi vero hæc aliquid habeant simile. Aut quasi adoratio corporis naturam destruat: Quæ vel brutis ipsis creaturis impie quidem, tributa tamen quondam fuit. Sed inquit non minoris esse maiestatis, adorandum esse, quam omnia replere. Primum non omnes illud dabunt: Sed tamen fac ita esse. An ideo sequitur, Christi corpori vtrumq; conuenire? Quid si dicam, ne corporis quidem naturæ aut essentiæ conuenire adorationem (nimirum quod sit creatura) nisi respectu totius personæ? Sed nolo me hoc clypeo tueri, tantum negabo, nos ideo immensitatẽ à corpore tollere quod existimemus tanram maiestatem corpori non conuenire, sed quod naturæ corporeæ immensitatem omnino repugnare omnes videant. Alioqui si maiestatis est facienda comparatio, nõ minoris erit maiestatis, adorandum esse quam ab æterno esse: Eoq; statueretur argumento, Christi corpus ab æterno fuisse conditum. Erit etiam eiusdem maiestatis adorandum esse, & increatum esse: Ergo & creatum Christi corpus fuisse negetur. Tandem postquam solidis rationibus videt suam illam corporis omnipræsentiam esse destitutam: Iterum omnipotentiaẽ fulmine oculos conatur perstringere & iudicium omne sensuum ac rationis sepelire.

Ab autoritate.

Quod vero sparsim Augustini quædam ac cæterorum patrum testimonia inijcit in comprobandis ijs, de quibus nulla est dissensio vt lectori non satis cauto persuadeat, etiam illos in hac controuersia facere à sese, ludit operam. Augustinus enim cæteri q; omnes orthodoxi tribuunt quidem Christi corpori multas præclaras dotes: hanc autem immensitatem nunquam tribuunt. Imo vero eam aperte repudiant. Ita enim ait Augustinus tractatu in Ioan. 5. Cum diceret Christus, Me non semper habebitis vobiscũ: loquebatur de præsentia corporis. Nam secundum maiestatem suam, secundum prouidentiam, secundum ineffabilem & inuisibilem gratiam impletur quod ab eo dictum est: Ecce ego vobiscum sum vsq; ad consummationem seculi: Secundum carnem vero, quam assumpsit, secundum id quod de virgine natus est: secundum id quod à Iudæis compre-

S Y N T A G M A

hensus est, quod ligno confixus: quod de cruce depositus: quod lineis inuolutus: quod in sepulchro conditus: quod in resurrectione manifestatus: non semper me habebitis vobiscū. Quare? Quoniam conuersatus est secundum corporis præsentiam 40. diebus cum discipulis suis, & deducantibus eis videndo non sequendo ascendit: Non est hic: Ibi enim sedet ad dextram patris: & tamen hic est: Quia non recessit præsentia maiestatis.

Idem ante testatus erat Cyrillus, qui lib. 6. in Ioan. cap. 14. ita scriptum reliquit. Hic animaduertendum est, quod etsi corporis sui præsentiam hinc subduxerit, maiestate tamen diuinitatis semper adest: sicut ipse à discipulis abiturus pollicetur dicens: Ecce vobiscum sum vsq; ad consummationem seculi.

Idem etiam à Theodoro & quidem copiose traditum est in dialogo qui Impermixtus dicitur. Nam & ipse & cæteri pleriq; omnes hoc circumscriptionis & dimensionis argumento inconfusam naturarum vnionem in Christo statuere. Quorum sane infinita possem testimonia producere, nisi prolixitatem fastidiosam vererer. Itaq; pergamus ad alia.

A D I I I. A R G V M E N T V M S V M P T V M

tum ab ascensione Christi ad cælos tum à sessione ad dextram Dei patris, quibus probetur non adesse realiter in cæna.

Sequitur tertium argumentum, quod ab eo duplex ponitur: Primum ab ascensione Christi in cælum: Alterum à sessione ad dextram patris sumptum est. In hoc refutando mirifice exultat & sæpius sibi triumphum canit: In illo vehementer sudat, ut cum videat, præter hos cælos aspectabiles, nullum à Deo aliud cælum conditum, ipse sibi nouum atq; increatum ac spiritale fabricet. In quo demiror vnde tam de repente homines isti ita spirituales ac cælestes facti sint, ut iam vel cæli ipsi corporales ipsis sordeant: Cum ante in præsentia Christi corporali introducenda tantam operā posuerunt. Et quasi spiritualis eius corporis manducatio, quæ fide fit pusilli fit momenti, omnino voluerūt tria Christi verba, quæ aperta & dilucida esse clamabant realiter & corporaliter intelligi: Hic autem quando spiritus sanctus aperte docet, Christum postquam corporeum illud suum corpus

corpus testatus esset carnem & ossa habere, discipulisq; palpan- dum tradidisset, & cibo sumpto, verū corpus esse demōstrasset: paulo post id ipsum corpus de loco inferiore in superiorem ex terra in nubem, atq; inde in cœlum sustulisse (Quæ non est hi- storica tantū narratio, sed seria & spiritus sancti & angelorum & Apostolorum asseueratio: primum scriptis prophetis præ- dicta, voce filij Dei confirmata, angelorum testimonio compro- bata: Et nequis restaret scrupulus, sensus ipsi atq; oculi eius rei facti sunt testes, nubes deniq; elementaris ratum fecit). Tamen quasi poculo Letheo sumpto sui prorsus obliti, nihili tantā asse- uerationem, nihili oculorum iudicium, nihili voluntatem Chri- sti longe manifestissimam faciunt. Sed omnia hæc testimonia ad spiritualem quendam ac figuratū loquendi modum, quem ipsi sibi confinxere, violenter trahunt: tantum vt mordicus re- tineant semel statutam præsentiam corporalem. Tanta est vis opinionis præiudicatæ.

Sed rationes eorū videamus: Primum fatetur Antagonista noster Christum ascēdisse in cœlum: Sed negat hoc aspectabile cœlū id esse existimandum. Quid ita? Quia nimirū absurdum videtur homini iā penitus spiritali, Christi corpus contineri aut circumscribi loco. Quid vero? Eumne, qui omnes omnino absurditates clamauit esse deuorandas, & in abyssum omnipo- tentiæ diuinæ reijciendas, tantum vt vnam scilicet voculam corporaliter aut realiter posset interpretari: iam vna aliqua ab- surditate, quam ipse sibi confinxit, ideo offendit, vt neq; omni- potentiæ diuinæ, neq; expressorum verborum amplius velit meminisse.

Ad Petri testimonium ab aduersario productum.

Afferit tamen aliquid ad suæ causæ patrociniū: Itaq; audia- mus. Citat Petri testimonium, quo certe vix vllum potest effica- cius contra hæc eius cōmenta excogitari argumentum: Sed cal- lide verba ipsa germanica lingua interpretatur & simul turpi- ter ad ambiguum verborum significationem impingit.

Mōnet Petrus turbas, vt agant pœnitentiā, quo peccata illis sua non imputentur cum venerint tempora refrigerij seu conso- lationis à facie Domini, & cum Deus denuo miserit Iesum Christum (qui iam ante illis fuerat quasi in manus traditus, vtitur enim verbo à traditione manuum sumpto) quem in- terea, inquit, oportet, vt cœlum capiat, vsque ad tempora in- staurationis omnium quæ Deus per prophetas locutus est, &c.

S Y N T A G M A

A Petriscopo. Quia autem ambiguitas est in ea oratione. Quem oportet cœlum capere, &c. Hic intelligit Christum ipsum debere capere cœlum idq; interpretatur, quasi dicas in possessionem cœli venire: Nihilo secius quã ille quondã pyrrhus huiuscemodi ambiguitate delusus fuisse dicitur: Aio te Acacida Romanos vincere posse. Verum ne videatur absurditas esse in oratione (constat enim nec Græce nec Latine dici quempiã in ea significatio ne suscipere cœlum) Ideo ad linguã Germanicam quasi ad sacram anchoram confugit: Et ait idem significare, quod Germani dicunt, *Den himmel innemmen*. In quo non possum satis admirari tam acrem verborum æstimatorem tam turpiter labi. Nam qui Græcam linguam vel primis labris attigerunt, intelligunt verbum *ἔχειν* quo utitur Petrus, significare idem quod capere, tenere, & propriissime dici de loco qui corpus aliud quod contineat, neq; posse ad hanc germanicam significationem trahi. Quinimo vero ex eo vno verbulo facile est depræhendere futilitatem omnium eius commentorum de Christi corporis vbiquitate. Cum enim Christus cœlo teneatur, fieri non potest, vt nullo circumscribatur loco. Ipsa etiam series orationis nullum admittit alium sensum: Petrus enim declarat Christum iterum esse mittendum. Interea, ait, cœlum illum tenere seu *ἔχειν* vsque ad tempera instaurationis Quo sane nihil est clarius nihil illustrius. Tamen in tanta luce cæcuriunt, qui in vnius propositionis apicibus retinendis, cœlum terræ misce re non dubitant.

**A proprietate
verborum.**

Ad locum Pauli, ex eoq; loco nostræ sententiæ confirmatio.

Adducit deinde locum Pauli ad Ephesios, quem paulo ante attigimus: Sed is ipse contra eum vehementer facit: Paulus enim illic aperte notat Christum descendisse ad infimas partes terræ, quod est diligenter obseruandum, ne quis nullo eum loco fuisse existimaret. Deinde notandum est descensionis verbum, quod à loco in locum declinationem significat: Post ait, eundem qui descenderat, etiam ascendisse supra omnes cœlos: Annon hinc manifeste euincitur cœlos non esse in terra, nec terram in cœlis? Statuitur enim clara antithesis vltimorum cœlorum & citimarum partium terræ. Item ascensionis & descensionis. Sane si cœlum est vbiqu; , Christus nunquam descendit è cœlo

cœlo in infimas terræ partes : Sin autem descendit in terram & rursus ascendit in cœlum, necessario efficitur, nec cœlum terræ nec terram cœlo posse permisceri.

Sed vrgent ea verba, Vt omnia repleret. Quasi vero sensus Pauli sit obfcurus. Docet enim in donis Christi, quæ cuiq; proportionata mensura tribuit, illud psalmographi esse impletum: Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem & dedit dona hominibus. Sed primum explicat, Quis sit ille qui ascendit? nimirum qui ante descenderat, vt videlicet hanc captiuitatem duccret captiuam, hoc est, diaboli potentiam confringeret: Et eundem esse illum pronuntiat, qui supra omnes cœlos ascendit, vt omnia illis ipsis spiritus sancti donis impleret: Quemadmodum à Luca manifeste recitatur, & commemoratur à Petro vere tunc impletum fuisse illud Ioelis vaticinium, quo prædixerat, Fundam spiritum meum super omnem carnem, &c. Ac ne vlla restaret dubitatio, ipse Paulus statim subiungit, quæ fuerint effecta huius repletionis: Et dedit, inquit, alios quidem in prophetas, alios in apostolos, alios in pastores, &c. ad perfectionem sanctorum ædificationemq; corporis Christi. Mox repletionem ipsam apertissime interpretatur docens eam tum perfectum iri, cum accreuerimus in virum grandævum, in adultam ætatem plenitudinis vel repletionis Christi. Vbi eodem prorsus verbo repletionis vtitur. Quod ipsum latius explicat similitudine capitis, è cuius suppeditatione, omnia membra simul compacta in perfectum corpus repleantur & adulescant: Adco vt Pauli verborum sensus sit longe manifestissimus.

Videamus tamen quomodo hanc omnium impletionem aduersarius suæ causæ accommodet. Ait ex hoc loco cuius, Christum suo corpore omnia implere loca ex naturarum vario ne. Primum, Quis eum docuit, Paulum loqui de corpore ac nõ de tota Christi persona? Non potest, inquit, de diuinitate intelligi, quæ nunquã ascenderit. Fateor: Atqui ne de corpore quidem igitur potest intelligi, quod nunquã è cœlo descenderit: nisi forte cum Anabaptistis cœlestem illi originem affingimus. Itaq; debet necessario intelligi de tota mediatoris persona: quam omnino non negamus, omnia loca implere: Et si nunquam dabimus, corpore suo omnia replere. Verum si iam Christus replebat omnia cum esset in infimis partibus terre: Quid est quod

Explicatio
verborum Pauli.

S Y N T A G M A

Paulus ait, eum ascendisse supra omnes cœlos, vt tum demum omnia repleret? Id est, vt consequeretur quod iam erat adeptus?

Negabunt, fat scio, ascendisse, sed figuratam esse locutionem vel certe spiritalem dicent (hoc enim nomine suos tropos tegunt.) Sed fac ita esse: Frustra tamen ait Paulus, ascendisse vt impleret omnia: Cum sine hac spiritali ascensione iam ante eius corpore omnia essent plena. Sed nolo verba nimis anxie vrgere. Sententia vero illis sua quomodo potest constare? Querro enim an Christus cum esset in terra, corpore suo infimas terræ partes repleuerit? Quomodo cœlum esse locum negant, certe terram ipsam locum esse non possunt ire inficias. Quod si igitur terræ partes impleuit, non potuit, nisi vt loca, implere. Ita iam illos cœlestium locorum sublatio nihil iuuabit, quando coguntur fateri, Christum locis terræ fuisse circumscriptum.

Id ipsum tamen animaduertat cordatus lector quale sit, verum Christi corpus suis partibus constans & sub aspectum tactumq; cadens, cum esset in terra, vnoq; certo loco cerneretur, repleuisse tamen quicquid vndiq; oculis obijcitur? Dum esset in tumulo, omnia subsellia, cubicula, loca denique omnia substantialiter repleuisse? nec tamen fuisse vel sensibus comprehensum, vel circumscriptum locis? Quis non videt hæc esse somnia hominum otiosorum?

Confutatio cœli spiritualis vel vtopici.

Sed accedamus ad præclaram illam Architecturam cœlorum spiritualium. Primum, ne possemus tantum artificium odorari, obijcit, Cinglianos sibi fictitium confinxisse cœlum, in quo Christum cum suo corpore collocent: Quasi vero fictitium sit illud, in quod viderunt Apostoli Christum ascendentem: Quod vidit Stephanus apertum: Quod in Christi Baptismo etiam diffusum fuit: Imo quasi fictitium sit illud quod nemo nisi cæcus, non potest intueri.

Sed proponit sibi verbum Dei. Itaque audiamus. Diuidit cœlum in tres partes in firmamentum, aquas superiores atque inferiores: Has vult esse quicquid est infra firmamentum: Illas nescio quam substantiam corpoream quam supra firmamentum seu cœlum statuit: negat tamen in ea Deum cum angelis habitare. Quod quidem libenter illi damus. Existimamus enim

firmamentum apud Mosen non cœlum significare vt ipse autumat: sed expansionem hanc aeream in qua versamur. Vtitur enim Moses verbo עֲרִיבָא ab extensione ducto. Inferiores aquas ducimus esse maria atque flumina: superiores nubes ipsas. Et quia Moses ipsis oculorum sensibus sese accommodauit: Ideo ait, expansionem hanc continentem, quicquid oculis cernitur, etiam solem, lunam ac stellas complecti: Verum quid hinc efficitur? Nullus, inquit, alius relinquatur locus: Quia Moses subiungit: Perfecti sunt cœli & terra & omnis ornatus vel exercitus eorum: Ergo nullæ sunt beatorum sedes supra hos cœlos aspectabiles. Egregiam sane complexionem: Quasi vero Moses sua illa recitatione velit vniuersam tantæ & tam stupendæ fabricæ perfectionem contineri: Qui nihil aliud molitur, quam vt declaret, vel sensuum iudicio nos horrendæ ingratitude conuinci, nisi tantum rerum omnium architectum, agnoscamus adoremusque.

Sed amabo Moses recitat ne angelos esse creatos? Equidem non reperio. Atqui si cœli & eorum ornatus hac eius recitatione perfecti sunt, ne angeli quidem ipsi ad cœli ornatum exercitumque pertinebunt. Viden' lector quam belle concludat? At cur non potius è diuerso ita ratiocinatur? Moses tantum recitat hominum creationem sedesque illis atque eorum vsui destinatas: Ergo necesse est alia quæpiam creatio intelligatur angelorum & spirituum, quibus etiam sua sunt loca præstituta quæ cœlorum nomine plus sexcenties in scripturis appellantur: Sed nolumus tamen ab hac Mosis perfectione discedere.

Firmamentum, inquit, Antagonista noster, est illustre stellis: Quæso te qua parte? Etenim stellarum cœlum figura esse orbiculari & oculi testantur & conuincit experientia. Atque adeo manifestum est ornatum esse stellis parte concaua. Quid conuexa? Hanc esse putat noster Antagonista inutilem: Quamobrem? Quia Moses commemorasset. Quasi non sit perspicuum, nihil Mosen voluisse attingere quam quæ & ad hominis creationem pertinerent & sensuum iudicio testata essent. An idcirco statuendum est angelos omnes ac demones etiam ipsos permixtim cum hominibus in terra habitare? aut forte in immensum extendi? Sane nullum vnquam post homines natos seculum dubitauit, quin supra cœlos essent certæ

S Y N T A G M A

A comuni omnium gentium iudicio.

In cœlis & supra cœlos idem significare.

beatorum sedes, in quibus ipse Deus non modo certis atque indubitatis iudicijs : sed plene ac perfecto fulgore suam maiestatem repræsentaret.

Quod autem hic sibi placet in cauillatoria illa distinctione, nempe cum Deus dicatur esse supra omnes cœlos : non posse igitur in ipsis cœlis esse : Ad Grammaticos ipsum relegandum puto. Illi enim docent ascendere in cœlum, tantundem valere ac supra cœlos : Deinde quod nos cœlum à cælando appellamus quod quasi concamerationis cælatae figuram referat, id Hebræi ac Moses ipse 𐤀𐤓𐤕 nominant. Et simul verbi notationem explicant : Quasi diceret. Ibi aquæ. Quandoquidem constat igitur cœlum & ipsam illam aquarum seu nubium congregationem significare & quicquid illa est sublimius : non video quid hunc moueat, cur in voce tam clara tam turpiter halucinetur? quasi in cœlis esse & supra cœlos ascendisse simul nequeant consistere. Sed spiritus sancti in scripturis doctrinam aduertamus,

Ab autoritate Scripturæ.

Paulus in via, Christi voce atq; fulgore prosternitur : Vnde quæso tantus fulgor? Lucas cerre inquit, è cœlo instar fulminis erupisse. Christus à Ioanne baptisatur : Cœli aperiuntur, vel, ut ait Marcus, finduntur. Spiritus descendit columbæ effigie. Vndenam? Ioannes profecto baptista turbis testatur, vidisse se spiritum è cœlo ea figura descendentem. Credo plebem hanc Ioannis vocem intellexisse de cœlo illo quod nusquam est : ac non potius de eo quod pueri ipsi vident esse cœlum. Elias in turbine rapitur igneo curru in cœlum. Quo quæso? Sane Elisæus videt eum sursum rapi ad ea loca, quæ cœlos dicimus. Quid Christus? Annon ipse suo corpore sublatus est in cœlum? Credo in cœlum aliquod quod nusquam est, & tamen est vbique. Minime vero. Docet enim Lucas tantisper è terra eum in sublimi ascendisse, donec illum nubes aspectu Apostolorum eripuit. Quid hic est obscurum? Deinde Apostoli attoniti in cœlum oculis sublatis hiant. Mox apparent angeli, quæruntque quid ita in cœlum oculos tollant, testanturque illum ipsum Iesum, qui sursum ab illis in cœlum sublatus fuerit, ita venturum quemadmodum abiisse eum viderant. Quis non videt de eodem illo cœlo loqui angelos, quod Apostoli inspectabant? Negat tamen noster Antagonista in cœlum aspectabile Christum

stum fuisse sublatum. Quid ita? veretur nimirum absurditatem, si fateatur Christum cœlo teneri cōpræhēdiue. At quam tandem? Vnam illam scilicet, non fore illum suo corpore realiter præsentem in cœna. Magnum profecto nefas, & ipsa etiam cœlorum cum terra permixtione expiādum: Quasi è cœlo corporis Christi vis viuifica prodesse nobis nequeat.

Tandem postquam existimat se huius cōmentis totam beatorum cohortem è cœlo deturbasse, alias ijs quærit sedes, quæ cum omnino nusquam locorum sint, sint tamen vbique. Duplex statuit cœlum. Alterum corporeum, Alterum spirituale. In hoc quod vbique protenditur, Deum cum angelis collocat. Ita & in hac terra vult esse cœlum, & tamē in cœlo nullum esse locum. Quod si ita est, iam non modo Christus, dum in terris degeret, sed omnes omnino homines extra omnem locorū circumscriptiōem in cœlo habitent, necesse est. Tandem definit cœlum esse iustitiam pacem & gaudium: Eaque ratione Christus post mortem in cœlum receptus fuit, id est, in iustitiæ pacis & gaudij regnum. Quid vero ante mortem cum esset adhuc in terris? Annon erat huius regni particeps? Aiunt quidē sed non eadem gloria. Verum id sibi quomodo constat? præsertim cum per vnionem naturarum omnia omnino loca, ac etiā ipsos cœlos repleret ipse nullo loco circumscriptus? Quis non videt hæc esse hominum (pene dixerim) delirantium in somnia secum ipsa manifeste pugnantia? Atque vt vnam vnus verbuli (Est) realem interpretationem in sacramenti institutione tucantur: non verentur infinitas alias voces realem actionē significantes (nimirum, ascendēdi, descendendi, mundū relinquendi, abeundi, cœlorum, terrarum, inferorum & sexcentas alias) nouis atque inauditis figuris vestire. Imo vero sursum deorsum omnia miscere. Noster enim Antagonista non vult, quod sursum est ab eo quod est deorsum re ipsa & loco differre.

*Confutatio sententiæ aduersarij de ascensione
Christi.*

Quid autem? quod non veretur quasi ex tripode pronuntiare, Christum sua (vt ipse quidē vult) eleuatione in nubes (vt vero aiunt Apostoli ascensione in cœlum ipsum) spectaculum tantum instituisse visibile ac locale: partim vt ostenderet finem

S Y N T A G M A

sefe facturum humanis apparitionibus: partim vt declararet regnum suum non esse terrenum? Quasi vero Christus tanquam circulator aliquis Apostolorum oculos visibili spectaculo eluserit. Nam si vere ascendit Christus, vere ex inferiore loco abiit in superiorem, atque adeo locis definitur: Si autem non ascendit, oculos Apostolorum perstrinxerit necesse est. Quare enim cū fateamur eum ad nubes vsq; eleuatum, nolumus etiā supra cœlos aspectabiles sublatum? Quasi vero Christo minus dignum fuerit tolli supra cœlos quam vsq; in nubes eleuari: Aut quasi circumscrip̄tio localis hanc in nubes eleuationem minus consequatur quam ipsam in cœlos ascensionem. Sed quis non vider his commentis aut potius portentis, vniuersam fidem labefactari?

Quiritatur bonus vir, si tropum admiserimus in sacramēto, omnem fidei doctrinam cōuelli. Nimirum quia sacramentum sacramentaliter tantum, & non realiter rei significatæ nomen accipiet. Vbi vero præcipua & maxime insignia fidei capita in spectacula conuertit, non venit illi in mentem fidei cōseruandæ. Quæso te bone lector si ascensio in cœlum nihil aliud significat quam spectaculum quo demonstretur Christum non amplius appariturum: Ecquid ortus corporis ex vtero virginis etiā spectaculum erit appellandus, quo declaratur ipsum nobis appariturum? Sunt enim vtrobique paria: Et hoc etiam locorum circumscrip̄tio non multo magis postulat: Quæ sola illum causâ mouet, cur hæc nobis spectacula obrudat. Si sublatio in cœlum, vel certe in nubes, tantum est spectaculum quo doceamur regnum eius non esse terrenum: Quid de sublacione in crucem erit existimandum? Nimirum fuisse non veram quidem ac realem sublacionem affixionemue (Nec enim vel in sublime tolli, vel certo loco affigi potest, quod nulla locorum dimensione circumscribitur) sed locale tantum ac visibile spectaculum: quo doceremur Christi regnum fore plenum ignominia? Annon hæc spectacula fidem nostram ab ipsis fundamentis euertunt? Id relinquo lectori sine præiudicio æstimationum: Sed ad rem.

Explicatio nostræ de cœlo sententiæ.

De cœlo quidem multa pronuntiare, non est nostri instituti: & scimus fidelibus ea esse reposita præmia quæ neq; oculus, neq; auris, neq; mens queat capere. Et hic agimus, non de cœlis,

lis, sed de symbolis panis & vini in sacra cœna. Verum id simpliciter profitemur credere nos, Christū vere in cœlum ascendisse quo eum ascendentem viderunt Apostoli, Ibiq; sedere ad Dei patris dextram confitemur. Quo eum intelligimus summū imperium, summamq; gloriam ac maiestatem accepisse. Scimus enim Deo neq; dexteram esse neq; sinistram vt frustra in hoc capite de Dei dextra noster exulet Antagonista. Nam etsi fateamur sessione ad dextram Dei notari summum imperiū: Christum tamen corpore suo alibi quā in cœlo esse pernegamus. Neq; volumus omnino hæc duo fidei capita inter se confundi: quasi idem diuersis verbis notetur (quod ab illo factum videmus) sed aliud significari ascensione ipsa in cœlum quæ fuit aspectabilis: aliud ipsa sessione, quæ maiestatis gloriam notat asseueramus. Alioqui etenim cum hoc Antagonista symbolum Apostolorum in vndecim tantum articulos reuocarem.

Sedere ad dextram patris quid?

AD IIII. ARGUMENTVM SVMPVTVM

ex articulo symboli Athanasij quod vnus tantum sit immensus, vnus infinitus. Ita corpus Christi immensum non esse.

AD quartum argumentum suo more ad potentiam Dei nos reuocat: Sed de hac satis abūde egimus. Quod negat Christi humanitatem fore infinitam, etiamsi infinitis locis existat: Id quam sit firmum omnes vident. Nam etsi infinitum tam secundum initium consideratur: quam secundum finē cum habetur ratio temporis: Tamen cum de loco agitur, id vel infinitum vel immensum proprijs: dicitur, quod nullis locorū spatij potest terminari. Nec video cur cum sola Dei omnipotētia vnioneq; naturarum nitatur aduersarius, ad ponendam in Christi corpore locorū immensitatē: non etiam eadē ratione temporū infinitatē cogatur stabilire. Hæc enim & ad potētia diuinæ & ad vnionis trutinā reuocata vndiq; paria existūt: Itaq; fateamur nos quidē verbum factum carnē assumptione vnioneq; inseparabili: sed omnino negamus vel naturam verbi factā esse corpoream, id est, corporea dimensione constantē: vel carnis incorpoream eadē illa dimensione corporea, nedū locorū temporūq; circumscriptione vacantem: Quod ait Christum, nisi dimensionem corpoream tollas, omnemq; circumscriptionem auferas,

Quæ sit ratio infiniti & immensi?

S Y N T A G M A

non fore alio modo diuinæ naturæ vnitum quam sint cæteri viri sancti, longe fallitur. Sunt enim hæc & re & significatione diuersissima, cum diuina natura vere ac personaliter vnitum esse, & corpoream dimensionem amittere, aut immensum fieri Neque alterum consequitur ex altero: Nisi forte neges Christum fixum cruci quia Deitas figi nequeat.

A D V. A R G V M E N T V M A V E R B I S

Christi, Iterum relinquo mundum, Item, Me nõ semper habebitis vobiscum, &c. Ergo Christum non adesse corporaliter.

IN sequenti argumento eludendo, multum se torquet sed ludit operam Res enim ipsa clarior est quã' vt huiusmodi officijs possit obscurari. Christus cum obscure dixisset, sese aliquo temporis spatio non amplius visum iri ab Apostolis: Id ipsum paulo post clarissime explicat inquires, Iterum relinquo mundum & ad patrem abeo. Hic discipuli respondent. Ecce nunc manifeste loqueris nec vlla vteris parœmia aut parabola. Noster vero Antagonista his Christi verbis clarissimis non modo parœmiam affingit sed crassas offundit tenebras. Non vult scilicet Christum reliquisse mundum. Quid ita? Quia miserimi, inquit, simus, si nos plane reliquisset. Quasi si quis somniet nos penitus ab eo derelictos. An non Augustinus manifeste ait, secundum spiritum, potentiam, gloriam, virtutem, illum semper esse nobiscum: secundum carnem vero reliquisse mundum? Nihil est igitur cur hic nos miseros fingat, si Christus corporali præsentia in cœna non adfuerit: cum vel suo ipsius testimonio hæc præsentia corporalis nos à miseria vindicare nequeat. Alio qui impij ipsi (quos ipse vult huius præsentia vltra frui nihilo secius quam pios) miseri esse desinant, fuerit necesse. Hic tamen dissimulans, totum argumentum esse Augustini non nostrum, fingit Augustinum pro se stare, & verba illa Christi quibus ait ad Apostolos, Hæc locutus sum vobis, cum essem adhuc apud vos, ita torquet quasi designet Christus sese apud illos iam non esse cum hæc loquitur. Sed aduerte cauillatione. Christus postquam semel Apostolos reliquerat, & tandem iterum ad eos venit, restatur se prædixisse ea, quæ contigerant omnia, etiã dum adhuc

adhuc ante apud illos esset: Ergo inquit hic bonus dialecticus, illo ipso momento apud illos iam non erat. Quasi non videant vel cæci ipsi priori præsentia non tolli posteriorem.

Sed quando possunt ita accipi verba Christi quasi de quotidiana illa sua atque usitata consuetudine potius quam de præsentia loquatur, non repugno. Sed quid habet simile hæc locutio, Relinquo mundum vado ad patrem? An vero quia non amplius familiari illa consuetudine Apostolorum utebatur: Idcirco erat illi mundus relinquendus? Hic iterum magnam troporum cateruam nobis obrudit. In mundo esse, mundum relinquere, à patre venire, ad patrem ire, habere pauperes nobiscum, ipsum Christum non habere, discedere, & alia huiusmodi omnia figuris ac tropis vestit. Quamobrem tandem? Nimirum, quia inquit, verba cœnæ longe clariora sunt & manifestiora. Itaque non debent ab his locutionibus etiam millies repetitis obscurari. Primum ipse sibi repugnantiam confingit ex opinione præsentis realis præiudicata: Deinde non animaduertit hic agi de ea re, quæ sensu, quæ oculis Apostolorum, quæ omnium assensione fuit comprobata: Illic vero de symbolo ac sacramento. Non videt illic duo disparata alterum dici de altero. Hic autem vulgari ac naturali loquendi consuetudine rem explicari. Nec obseruat multa illinc oriri absurda & pugnantia cum sensibus cum ratione, cum iudicio, cum vniuerso denique naturæ ordine: Hic nihil esse tale.

Hæc si expendisset paulo attentius facile potuisset animaduertere vno se præiudicio adductum cur his tam manifestis loquendi formis tenebras esse offundendas putaret: propter eam, quam ipse sibi confinxit, tenebricosam perspicuitatem.

AD VI. ARGUMENTVM EX HIS LOCIS sumptum, *Veniet quem admodum vidistis eum abeuntem: Mortem domini annuntiabitis donec veniat, Videbunt filium hominis venientem in nubibus, &c.*

IN sexto argumento diluendo, crambem suam denuo inculcat confundens sessionem à dextera, qua gloriam, imperium ac infinitam potentiam notat cum ascensione aspectabili in cœ-

S Y N T A G M A

lum: Ac iterum cœlum terræ miscet. Aduentum in nubes reuelationem significare vt doceat multum incumbit, sed frustra. Nemo enim negat. Tantum dicimus angelorum docti testimonio illam ipsam reuelationem eiusmodi fore descensionem in nubes, cuiusmodi ascensio ex nubibus in cœlum facta est. Id illi erat euertendum, quod nunquam faciet.

Deinde inscienter & insulse ducit argumentum ab aspectu Dei qui est spiritus ad aspectum corporis, quæ est substantia corporea & sub sensum cadens: Itemq; ab aspectu oculorum quibus Apostoli Christi corpus in hoc mundo viderunt, ad eum quo in cœlo faciem patris visuri sumus, vbi angelis erimus similes. Fallitur præterea, quod putat Christum aliter in hoc mundo apparuisse quã reuera fuerit. Quod si semel admittatur, iam doctrina Marcionis de phantastico corpore erit ex inferis reuocanda.

Formam deinde corpoream commiscet cum Maiestate & ita ratiocinatur: Christus in cœlo alia est maiestate: Ergo & alia forma: quod nemo non videt perperam concludi.

Quod ait de hædis & agnis, ego quidem neminem scio ex nostris qui hoc argumento ita vsus fuerit. Est enim mera parabola ac similitudo: Itaque nolim ex ea quicquam colligere.

Quod Stephani visionem attinet, non veritus est Theodoretus ex ea corporis Christi circumscriptionem elicere. Sed quia variæ sunt doctissimorum virorum hac de re sententiæ, & nos infinitis alijs argumentis valide muniti sumus ad euertendam hanc vbiuitatem: Ac ne ipsa quidem Antagonistæ explicatio causam suam iuuare potest: Ideo nolo hic meum interponere iudicium, ne temere aliquid de re non satis certa pronuntiem. Tantum commonefaciam lectorem non frustra notari à Luca, Stephanum oculos in cœlum sustulisse. Quod quidem nisi de aspectabili cœlo non potest intelligi. Deinde subiungere, vidisse eum cœlos apertos: An autem hic in eodem orationis contextu duplex & quidem diuersa cœli facies inducatur, prudenter Lectori æstimandum relinquo. Quod ad Pauli visionem attinet, audio eum pronuntiare, cognouisse se sese Christum secundum carnem. Id autem debeat referri ad eam visionem quæ facta est illi post ascensionem etiam lectet iudicet.

Quod Antagonista varios Christi habitus inducit, nihil agit: Nec enim de habitu sed de corporea ac circumscripta substantia

stantia quaeritur. Debat ostendere corpus Christi aliquando apparuisse circumscriptum, aliquando non circumscriptum: Id quia non facit, actum agit.

Dictum Ambrosij nihil eum iuuat: Ambrosius enim non ait corpus ipsum esse ubiq; sed tantum de persona loquitur.

AD VII. ARGUMENTVM EX

*loco Pauli ad Colossen. tertio capite. Quæ sursum
sunt quaerite ubi Christus est ad dex-
teram Dei, &c.*

IN septimo argumento paulinæ argumentationis robur eneruat: Et si enim rebus terrenis carnales concupiscentias Paulus notat, cœlestibus regeneratione: Tamen certum est hæc cœlestia in nos minime cadere, nisi manent à Christo qui in sublimi est: Inde enim cœlestium nomen sortita sunt. Atque hoc est, quod Paulus iubet nos non modo sapere cœlestia: sed etiam ea quæ sursum sunt: nimirum ubi est Christus, in quo vno nostra est vita recondita. Hinc est quod alio loco ait nostram conuersionem esse in cœlis: Vnde & seruatorem expectamus qui corpora nostra suo corpori glorioso reddat similia. Hæc itaque nostri Antagonistæ explicatio etiam nostram sententiam confirmat. Phil. 3.

AD VIII. ARGUMENTVM EX VER-

*bis Christi docentis manducationem sui corporis debere
intelligi spiritualiter. Quod caro non prodest
quicquam, sed spiritus est qui
uiuificat.*

IN octauo disfluendo frustra desudat. Fatemur in cap. Ioan. 6. sacramentum minime institui: certo tamen statuimus, scopum ipsum ac finem qui multo post tempore in sacramento fuit propositus, hic edoceri. Quod ipsemet confiteri cogitur ita scribens. Ut sacramenti usus sit salutaris necesse est, spirituale manducationem, de qua apud Ioan. agitur, accedere. Cum igitur in eo fructus omnis atque utilitas sacramenti consistat, procul dubio hic vnus est sacramenti finis, iam vero sacramentorum finis cum promissione

S Y N T A G M A

necessario cohæret: Finis enim baptismi est vt regenerationis lauacro purgemur & vt fide accepta salui simus. In eodem etiam promissio versatur. Idem in agno: Idem in circumcissione dicendum est: Nunquam enim finis à promissione diuelli potest, nisi promissionem reddas penitus inutilem. Itaque quæ sit vera sacramenti cœnæ promissio in hoc sexto Ioannis capite vberime explicatur, quando vsus ipse & utilitas disertis verbis proponitur.

Quid diuersum habeat hæc tractatio ab institutione Cœnæ.

Id vnum igitur hæc tractatio ab institutione cœnæ diuersum habet, quod illic symbolum rei, hic res ipsa proponitur. Ita dicimus in cap. 3. Ioannis sermone ad Nicodemum rem baptismi proponi: Marci cap. vltimo symbolum ipsum & sacramentum rei. Ita in Genes. cap. 17. symbolum fœderis: In prophetis vbi de circumcissione cordis agitur res ipsa docetur.

Quod igitur hic arguit quia cœna nondum erat instituta: Ideo non posse demonstrari, cœnæ illa verba, Accipite & manducate, translaticie esse accipienda: quemadmodum in cap. 6. Ioannis accipi ea certum est, nihil efficit. Etenim cum agitur de manducatione corporis symbolo significati eodem vtrobique modo est accipienda. Cum de symbolorum nempe panis & vini manducatione fit sermo: sine dubio corporalis manducatio intelligitur. Ita in symbolo agni & liberatio corporalis et item manducatio agni corporalis proponitur. In re autem significata & liberatio spiritualis & manducatio veri agni nempe Christi quæ per fidem fit intelligitur. Fatemur itaq; Apostolorum nemini de institutione cœnæ quicquam in mentem venire potuisse, antequam sacramentum esset institutum. De ipsa tamen re quæ symbolis illis erat proponenda, erant iam ante à Christo luculenter edocti.

Quod igitur ex eo efficit, verba cœnæ ac manducationis non debere accipi translaticie: Id ei quidem concedimus hactenus, quoad de ipsis symbolis sermo fiat. Sin autem symbolis rerum nomen tribuitur: Tum vero asseueramus debere induci translaticiam significationem.

De interpretatione verborum Christi, Caro non prodest quicquam, &c.

Postulat vt demonstremus in his verbis, Caro non prodest quicquam agi de carne Christi. Verum id & res ipsa loquitur, & tota orationis series euincit. Christus enim ait carnem suam dari mundo ad manducandum. Capernaitæ ac cæteri auditores non dubitabant illum loqui de sua carne: Et quidem à Christi scopo hætenus non aberrant: Falluntur autem in eo quod in illa Christi carne nihil præter carnem illam & corpoream substantiam intuentur: Spiritus vero efficaciam, quæ illi corpori & carni indiuidue coniuncta manat in omnes eos, qui certa fide carnem illam pro se datam sibi persuadent, omnino non animaduertunt. Tum etiam illam ipsam carnem existimant non fide ac spiritu: sed corpore & ore realiter manducandam. Hos errores confutat Christus: & primum quidem vult eos non stupide solam carnem intueri: Illam enim per se nihil prodesse ait: omnem autem viuificationem, quam carni tribuat, à spiritu, qui carni suæ coniunctus sit, manare. Deinde concludit ea, quæ de manducatione carnis locutus fuerat, verba non posse ad realem aliquam & corporalem manducationem trahi, sed spiritum & vitam esse. Quæ sane doctrina, non modo dilucida est, sed capernaitarum errores efficacissime refellens, & ad totam superioris orationis seriem quam accommodatissima.

Quod vero hic macellum suum introducit, & putat illos existimasse frustulatum comedendam fuisse Christi carnem, nec ab euangelista commemoratur, nec à Christo eiusmodi error confutatur. Nec enim spiritus opponitur manducationi quæ fit per frusta: sed generatim omni manducationi, quæ fit ore corporis externo quoquo tandem modo id possit euenire, siue in macello, siue in sacello, siue per frusta & bolos, siue prorsus illæsum integrumq; deuoretur.

Quod autem causatur Christum non dixisse, Caro mea non prodest, nihil obstat. Nec enim simpliciter de sua carne loquitur: sed de quacunq; tandem, quæ à viuificatione spiritus separetur. Id cum de Christi carne capernaitæ censerent, vt qui in ea nihil nisi carnem animaduertent: non dubium est quin ex communi illa nota ad quæstionis hypothesin suam responsionem Christus deducat, docens, ne suam quidem carnem ita

S Y N T A G M A

consideratam prodesse: Alioqui sane extra rem propositam euagaturus: sed fiat exemplo res clarior.

Nostri aduersarij volunt Christi carnem realiter vel ab impijs etiam ore corporis sumi non coniuncta spiritus viuificatione. Quis hic non optimo iure his Christi verbis eos redarguat? Caro nõ prodest quicquam. Spiritus est qui viuificat. Eo enim nomine carnis sub cõmuni genere, notatur etiam illa ipsa caro Christi, quam non verentur à spiritus viuificatione auellere. Ea tantum abest vt profit, vt etiam multum officere grauioremq; afferre damnationẽ vel ipsimet fateantur. Nos quidem cum dicimus carnem nihil prodesse, non priuamus Christi carnẽ viuifica illa sua virtute quam accepit à spiritu: Sed negamus ab hoc spiritu auulsam posse omnino prodesse. Atq; est hæc non à nobis nuper inuenta, sed quondam ab Augustino tradita explicatio, qui sumpta similitudine ab illo Pauli loco (Scientia inflat, charitas ædificat) docet Christum hic intelligere de carne, quæ à spiritu diuellatur, quemadmodum illic de scientia quæ à charitate seiungitur: Eius verba recitat ipse antagonista suo nimirum telo sese conficiens. Nos igitur tantum abest vt hac sententia carnis Christi admirabilem diuinamq; virtutem obsecuremus, vt omnino profiteamur, non posse eam nisi cum viuifica illa spiritus virtute coniunctam, ne fingi quidem, nedum realiter manducari.

Quod igitur aduersarius cateruam hæreticorum nobis obijcit, quasi vel Manem vel Marcionem in lucem reuocemus, ac deinde acerbe infectatur, quasi nos nitamur huiusmodi fundamento (Caro Christi nihil prodest, ergo non est in cœna) plenum est impudenti calumnia. Nos ne cogitauimus quidem vnquam carnem Christi nihil prodesse, qui semper constantissime asseuerauimus omnibus omnino prodesse, qui eam manducant: nimirum quod à spiritu viuifico diuelli nullo modo posset: Ipse autem ille est, cuius ex doctrina hæc tam præclara hæresis oriatur necesse est: Docet enim carnem Christi sæpius atq; adeo plerumq; non prodesse ijs qui tamen realiter illa vescantur: Etenim disiungit ac separat eam à spiritus viuificantis virtute. Deinde vero nos haud sane quidem vnquam tam infulso vsi sumus argumento. Caro non prodest, Ergo nõ est in cœna. Scimus etiam cœnam ipsam aliquando non prodesse, carnem autem Christi semper prodesse quam plurimum, quicunq; il-

lam

Iam reuera manducarunt : Sed hoc dicimus (cum nulla sit alia ratio vtilis manducandæ carnis Christi, quam ea quæ fide fieri intelligitur per spiritum viuificantem : Sit autê controuersum, quomodo verba cœngaccipi debeant) Satis ex eo intelligi, non debere illa verba nisi ad rationē huius spiritualis manducationis accommodari, neq; posse fingi carnem Christi inutilem & à spiritu viuifico separatâ illic porrigi: præsertim cum iam Christus morti proximus quasi testamentū illis cōderet, in quo nollet quicquam proponi nō ex omni parte salutare. Frustra itaq; multas absurditates conuerit, quas non ex nostra doctrina, sed ex suo somnio colligit: potius debebat in suæ explicationis absurda vanitate attentius animanduertenda laborare.

Castigatio explicationis ab aduersario propositæ.

Ponit fundamentum & tanquam ex oraculo pronuntiat. Quotiescunq; in scripturis caro opponitur spiritui, id nō posse intelligi de carne aut corpore Christi, sed semper de veteri Adamo. Hic arrigat aures pius lector, & tam solidū fundamentum, non modo primo capite sed primo pene versiculo epistolarum paulinarum funditus disturbari animaduertat. Paulus enim ait Euangelium suum esse de filio Dei facto ex semine Dauidis secundum carnem definito autem filio Dei secundum spiritū sanctificationis, &c. Viden' hic carnē spiritui per antithesin oppositam, non tamen intelligi de veteri Adamo, aut peccati corruptione sed de ipsissimo Christi corpore. Petrus etiā inquit Christum carne quidem mortuum viuificatum vero spiritu, &c. In quo non modo carnem ipsam & corpus Christi opponit spiritui, verum etiam clare ostendit, ex quo fonte viuificationis vis & gratia tum ad illam ipsam carnem, tum ab illa vsq; ad nos manet: adeo vt ex eoloci præsentis sententiâ facile elicias: Si attendas nudam carnem & à spiritu auulsam, nō modo cæteros, sed ne se quidem ipsam posse viuificare. Alioqui enim non fuerit necesse personam mediatoris, Dei essentiâ ac virtute constare, si sola per sese caro mortis imperium posset destruere.

Itaq; opere pretium fecerit hic noster Antagonista, si primum sui fundamenti nō modo infirmū, sed etiā falsissimi vitiū corrigat: antequam nostræ interpretationis pridem Augustini calculo comprobatæ, tam seuerum censuræ sepe præbeat. Discat præterea extra verbum Dei esse, quod ipse sibi comminiscitur, Manducari aliquod corpus realiter posse, quod in stomachum

S Y N T A G M A

tamen non demittatur. Aut certe verbo Dei doceat aliquam vnam exceptionem à generali illa Christi regula statuendam esse, qua ait: Quicquid intrat per os non coinquinat hominem vterius enim abit in stomachum & exinde in intestina. Adducatur etiam causam cur Christi corpus in manibus ac ore potius cum pane realiter iunctum sit quam in stomacho atq; intestinis: Postremo explicet quam diu hæc realis panis cum corpore vnio perduret, quando tamen & qua vi aut arte dissoluatur. Si dicet hæc esse vel humana vel etiam profana argumenta: Nos vicissim & humanum & profanum eius de realitate commentum dicemus. Neq; manducandi verbum ore tantum sumere, & non etiam stomacho & intestinis accipere notat.

Quod autem cauillatur, si manducare nihil sit aliud quam credere, & corpus nihil nisi symbolum, nullum externum ritum in cœna institutum iri, ipse cum sua vmbra digladiatur. Nos enim verbum manducandi in propria significatione sumimus & ad panem referri dicimus: Cuius manducatione per fidem ipsum Christi verum corpus nobiscum vairi demus, quæ vnio vel interior manducatio externo panis symbolo nobis confirmetur. Quemadmodum si quis dicat, abluite vos aut baptisamini hac aqua: Hæc enim est regeneratio spiritualis: Hic sane verbum baptisandi vel abluendi non significat credere, neque regeneratio spiritualis symbolum notat. Illud enim ad ipsam aquam refertur, in qua ritus externus consistit: Hoc autem rem ipsam interiorem, quæ illo ritu significantissime exprimitur, denotat.

AD IX. ARGVMENTVM: QVIA IN
*Sacramentis veteris Testamenti nomen rei signata per
metonymiam tribuatur signo: Ideo per eandem
metonymiam cœna verba esse in-
terpretanda.*

NOnum argumentum etiam regula, non quidem falsa, sed ambigua & male ad rem apposita conatur eludere. Ait enim de sacramentis esse iudicandum ex propria cuiusq; institutione, non ex loco similium. In qua regula statuenda non animaduertit turpiter se peccare, non distincto genere à singulis

lis speciebus: Fatemur enim singula sacramenta ex vnus cuiusque institutione æstimanda, in eo quod vniciq; est peculiare. In eo autem quod sub genere sacramentorum comprehenduntur, non singula per se, sed omnia generatim ex communi sacramentorum natura pensanda esse dicimus. Quemadmodum cum de homine & equo differimus, quamdiu in communi notione versamur, nempe quatenus vtrumq; sub genere animalium continetur, non dubitamus ab vnus ratione argumentari ad alterum: Sin autem quæritur quæ sint cuiq; peculiaris: tum vero genus vtriusque commune relinquimus, & in specie singulari excutienda laboramus. Idem sane de sacramentis dicendum est, quorum est communis quædam inter se notio ad singula genera pertinens: Alioqui & baptismus pueris interdicitur & cœna mulieribus: Ex singulari enim cuiusque institutione non potest doceri illis ea esse propria: sed ad communem sacramentorum similitudinem naturam ratio habetur. Ita sane quia omnibus omnino sacramentis commune est, vt quoties ad exprimendam significationis emphasim, quod est rei significatæ proprium, id symbolo per verbum (Est) attribuitur: Id non realiter, sed pro sacramenti natura, id est, significatiue atq; symbolice accipi debeat, sine vlla vel transubstantiatione vel confubstantiatione, vel deniq; signorum cum rebus confusanea permixtione: Ideo dicimus in hac cœnæ institutione idem debere intelligi. Non est igitur hoc nostrum argumentum petitum à simili sed à generis natura atq; analogia perpetua depromptum.

Quod igitur ex verbis Cinglij pugnat, quasi nos à nobis confictam sententiã in verba cœnæ per vim inuehamus, non ita est. Hausimus enim hanc sententiã à natura, ab analogia, à partibus, à fine, ab effectis deniq; omnium sacramentorum, eique manifeste demonstramus Christi verba nihil repugnare. Vnũ tantum ob stare, quo minus hæc interpretatio locum apud plebsque inueniat: nimirum falsam & præiudicatum vulgi opinionem, quæ ex fonte orta transubstantiationis in varios ac turbulentos, tum companationis, tum impanationis, tum suppurationis riuulos sese diffudit, qui tamen & à verbis & à natura sacramenti plane abhorrent

Cætera quæ ad hunc locum affert, facile his positis, sua sponte euanescent. Quod enim vult in singulis controuersijs verborum proprietatē esse attendendam, & maxime si articuli fidei

S Y N T A G M A

in propria sede fundantur & explicantur. Non gravate ei concedimus: Quoad intelligat hoc suo axiomate doctrinam illam suam de ascensione in cœlum, & de corporis Christi natura à fundamento everti: Quod ad hanc vero præsentem controversiam attinet, nihil contra nos facere. Nodus enim in eo versatur, non quid proprie significet, panem esse corpus Christi. Id enim omnes intelligunt, neq; quisquam est qui verbi proprietatem retineat: sed quid proprie significet, panem sacramentaliter esse corpus Christi. An his verbis realis præsentia corporis statuatur? An potius ratio loquendi omnibus sacramentis cõmunis vsurpetur? Nimirum vt hac voce sacramentaliter omnis realitas excludatur: quemadmodum cum dicimus, Agnum esse phasæ sacramentaliter: & baptismum spiritualem regenerationem.

A D X. ARGUMENTVM SVMPVTVM

*ex verbis Pauli, quod veteres æque baptisati fuerint ac nos, & eandem escam ac potum spirituales
(qui erat Christus sumpserint.*

In sequenti argumento quasi sui oblitus, metâ à se præfixam non vetetur & quidem multis modis transilire: dum varias verborum figuras cõminiscitur, quibus manifestam Pauli doctrinam eludit. Quod enim Paulo est spirituale hic cõuertit in miraculosum: ex petra facit Christû & nouâ Tautologiã inducit, quasi his verbis, Petra erat Christus, nihil aliud significetur. quam Christû fuisse Christû: Sed ordine singula expendamus:

Ait magnû esse discrimen inter veteris & noui testamenti sacramenta. Id omnes fatentur quadantenus, sed non per omnia, sane, quod ad rem ipsam vtrobiq; significatam attinet, & Augustinus ex paulo asseuerat, & nos constanter credimus, nihil fuisse differentia. Vnus enim Christus, vnum illud semen promissum, iustitia erat quam fide patres consequebantur, sacramentis quasi sigillis obsignabant.

Confutatio discriminis ab aduersario positi inter veteris & noui Testamenti sacramenta.

Hic tamen fingit noui fœderis sacramenta, hoc habere peculiare quod promissarum rerum præsentiam flagitent: Atq; adeo præsentiam trinitatis in baptismo præsentia illi fictitiæ corporis Christi in cœna æquat. Quasi vero promissio ac finis baptismi versetur in præsentia trinitatis: ac non potius in ablutione

In Ioan. tractatu
tu 26. & 45.
In Psalm. 77.
Lib. 9. cont.
Faulû cap. 13.

sione peccatorum per fidem in sanguine Iesu Christi. Quemadmodum cœnæ promissio non in præsentia corporis, sed in eiusdem participatione aut cõmunionem ad vitam cõsequendam per fidem in carnem Christi, consistit.

Deinde quis de aqua baptismi dixerit, hoc est, pater & filius & spiritus sanctus? Quod si tamẽ cadẽ est in baptismo trinitatis ratio, quæ est corporis Christi in cœna, ea loquendi forma erit non modo admittenda: sed etiam apta, propria & dilucida existimanda. Præterea si in baptismo eo modo adest trinitas, quo Christus adest in cœna (Adest autẽ Christus in cœna secũdũ totam suam personã & quicquid in illa persona continetur realiter vt ipse certe vult) sane & ipsa trinitas secũdũ trinam illam hypostasin in baptismo adsit necesse est. Si trina hypostasis & quicquid ea continetur, & Christi etiam personam, atq; adeo corpus ipsum realiter illic adesse efficietur: Ita de aqua baptismi non minus dicendum erit, Hoc est corpus meum, quam de pane in cœna proposito. Vide in quos labyrinthos te conijcias cum his tuis præsentia realis commentis?

Verum, esto: Demus in nostris sacramentis requiri præsentiam. Quid vero in antiqui fœderis sacramentis? An non etiam rerum præsentia flagitabatur? Quæso te, Trinitas num erat minus præsentia in circumcissione quam in baptismo? Negabit fortasse, sed nihil agit. Doccat enim necesse est, præcipuũ hic aliquẽ modũ præsentia in baptismo statũ debere. Nisi forte ea verba (In nomine patris, filij & spiritus sancti) realiter significant illas personas illic præsto adesse & quide secus quam alijs locis. Quemadmodũ vult hæc verba (Hoc est corpus meum) tantũdem significare quam, corpus meum est hic realiter præsens. Quod si ita est, nouam nobis cudat Grãmaticam. Sed fac tamen ita esse. Quia in nomine trinitatis baptismus institutus sit, ideo trinitatẽ peculiari quadam ratione illic præsentẽ adesse. Quid tamẽ dicemus de circumcissione? Aut in cuius nomine factã existimabimus? Solius ne patris? Atqui Paulus ait Christum fuisse Rom. 15. administrũ circumcissionis vt promissiones factas patribus ratas efficeret. An vero patris tantũ & filij? At ipse Deus promittit spiritui suo sese circumcisurũ corda populi sui. Videsne igitur etiam illic adesse trinitatem? & rerum præsentiam flagitari?

Quid vero in agni paschalis sacrificio? Christus nominatur agnus ipse: Non potest igitur excludi: Spiritus autẽ sanctus ille

S Y N T A G M A

vnus eius sacramenti vim atque efficaciam in cordibus fidelium obfignat. Faceffant igitur noua hominum commenta, qui pro arbitrio quicquid fomniarunt, volunt haberi pro oraculis.

An vero quisquam ita amens est, qui neget Christum ipsum, dum in nube & columna ignis populum anteiret, essentialiter illis presentem adfuisse? An autem minus presens in cena aderit, etiam si corpore ipso atque corporea substantia non sit presens? Aut quia nos reuera corpori eius communicare in cena fateamur, ideo etiam ipsum illud corpus realiter presens esse & corporis ore sumi debeat? Quasi vero eius corpus corporis esca cenferi debeat, ac non potius animi? Aut quasi Dei omnipotentia Christi corpore animas fidelium pascere nequeat, nisi realiter presentem, qui & animam & corpus solaris corporis virtute & si quam longissime distincti vegetet atque exhilaret? Et si igitur presentiam corporis Christi concesserimus, nimirum eam quae ad fidei rationem refertur: nihil tamen de reali aut corporali presentia euicerit: cum hic non corporis (quod esca corporea nutritur) sed animi (qui fide uiuit) ratio habeatur. Eadem autem fide patres uixisse, tota scriptura testatur.

De dissimilitudine maris & nubis ac Manna cum nostris sacramentis.

Negat deinde Manna & item baptismum nubis ac rubri maris esse sacramenta. At Paulus certe alterum baptismum, alterum spirituali cibo exaequat, & conueniunt etiam cum illa sacramentorum definitione ab aduersario posita. Nam si quaerit promissionem, ea est aperta: Deum fore ducem populi sui & omnibus eius necessitatibus subuenturum: Quae vel sexcenties inculcatur, si quando ipsa, ac symbola, quibus haec promissio in semine Abrahami Christo inquam fundata, sancitur & quasi ob oculos ponitur. Fallitur itaque quod existimat illum baptismum nihil habuisse cum nostro praeter solum nomen commune. Nam Paulus ipse sese explicans manifeste declarat rem etiam ipsam significatam fuisse communem. Et si facile concesserim illic obscurius, hic autem clarissime & significantissime rem ipsam exprimi. Quod quaerit, quae fuerit in mari vel peccatorum remissio, vel vitae renouatio. Certum est, ihs qui in eo maris transitu, Dei erga se amorem, in ductore Christo per fidem amplexi sunt (qui symbolo sane quam admirabili illis ponebatur ob oculos) eandem omnino & remissionem & regenerationem fuisse, quae

quæ sit omnibus hodie fidelibus. Quod ait Christo non esse commortuos, si de fidelibus loquitur, manifeste errat. Illa enim mortificatio, primum quidem circumcisione testata erat: deinde maris rubri fluctibus tantum non significatius quam aqua baptismi exprimebatur. Sin autem infideles notat, fatemur: verum idem prorsus in nostris sacramentis locum habere dicimus, quandoquidem impij nec in baptismo nec in cœna regenerantur.

Quod Basilium huius sententiæ autorem laudat atque adeo grauius nobis succenset, nihil nos mouet. Scimus enim & Basilium & omnes propemodum patres, ac in primis Græcos in aliqua re vel amplificanda vel minuenda plerunque hyperbolis rhetoricis vsos fuisse: Etsi fatemur Basilij verba esse verissima, quando signa nuda spectantur, quemadmodum à maxima totius populi parte factitatum scimus: Cum enim Iudæi interiorum promissionem non intuerentur, nihil mirum est, si externum illis symbolum fuit inutile. Ita Paulus de lege loquitur ac Moysis doctrina 2. Cor. 3. Eam inutile ac mortis nunciam appellans: Cum tamen Christus in ea procul dubio propositus fuisset. Ita Christus ipse apud Iudæos iactabundos de manna loquitur, illorum captui sese accommodans, quasi ad ventrem tantum pascendum datum fuisset: cum tamen fideles, qui in eo promissionem diuinam paternæ erga se beneuolentiæ (in Christo vero illo qui de cœlo descensus erat pane factam) intuebantur: optimo iure panem angelorum Manna illud nuncuparēt. Infidelium autem stupor symbola diuinæ beneficentiæ non potuit, nisi illis ipsis, qui in externo symbolo sine fide stupidi hærerent, irrita facere. Frustra itaque nouum hic discrimen committitur Antagonista.

Ioannis locus, quem allegat, nihil à se facit. Ioannes enim non dicit. Quod videmus quod palpamus, quod realiter ore corporis māducamus: sed quod vidimus, quod palpauimus, nimirum dum in terris adhuc degeret Christus.

Quod ait nullum nos statuere discrimen inter vmbra & veritatem, manifesta est calumnia, nec indiget refutatione. Dicimus enim vnum Christum omnium sacramentorum tam veteris quam noui testamenti veritatem esse: Neque ipsa sacramenta cum ipsa rei veritate permiscemus: Quemadmodum ipse omnino facit qui ea reali ac substantiali vnione inter se copulat. Sed ad locum Pauli.

S Y N T A G M A

Explicatio verborum Pauli.

Lib. 19. contra
Pau. cap. 13.

Primum negat in his verbis (Eandem escam) fieri comparationem ad nostram escam: Id habet à Papiſtis, in quo manifeste pugnat cum Augustino : Imo vero cum Pauli scopo: cui hoc vnum est propositum, vt doceat, non debere nos externis diuinæ benignitatis reſſeris confidere, quasi Deus magis nobis parcere debeat, si eum perfidia nostra atque flagitijs tentauerimus, quam quondam Iudæis pepercerit. Estq; pene simile exhortandi genus atque illud ad Rom 11, vbi de olea disputat & nos cum Iudæis comparat: nisi quod illic illos etiam extollit, hic vtrouque æquat. Ait enim non minus fuisse illos baptisatos, nec minus escam porumq; spiritualem accepisse quã nos. In quo manifestum est nobiscum fieri comparatione: Alio qui quid opus erat dixisse, in mari & nube illos fuisse baptisatos: cum sane nulla illic baptisatio reuera possit intelligi? Sed quia videbat Paulus Corinthios & baptisati & cœnæ symbolis tumidos, veram pietatem negligere: Ideo transitum per nubem & mare insignit nomine baptisati: Improperie certe quidem: sed tamen ad suum argumentum quam appositissime: Quo declarat Iudæos illis fuisse pares in eo quod eis tantopere addat animos: nec ideo tamē horribilem vltionem effugisse : Et ita sacramentorum inanem vsu extenuet, quo eos ad veram cœnæ dominicæ ac penitentiam considerationem reuocet.

Quam autem esset frigidum, Iudæos inter se comparare, cum non quæatur quid alteri Iudæorū distent alteris: sed quid nos præcipuū habeamus, cur existimemus nobis eandem vindictam minus imminere, si symbolis beneficentiæ diuinæ nulla neq; fide, neque pietate quasi per ludibrium abutamur. Paulus id omne illis excutit è manibus, docetque siquid sit inter illos ac Iudæos discriminis, id ex Iudæorum vitio contigisse, quod spiritum qui offerebatur contemnerent, & Christum qui representabatur, sua infidelitate tenerent: Alio qui & illos baptisatos fuisse, & illos escam porumq; spirituale accepisse, qui tantum abest, vt à nostro differret, vt illa ipsa petra, ex qua potus difflebar, Christus fuerit: nimirum quemadmodum panis in cœna corpus Christi etiam est Et sane illa Pauli verba, Petra erat Christus nec minus sunt dilucida, nec minus realitatem introducentia, quam hæc de quibus cœnis est nostra dissensio, vt facile ex eo iudicari queat, quid de vtroq; sit sentiendum.

Quod

Quod igitur spiritualem escam & potum vult vocari, quasi spirituale significet miraculosum, etiamsi Ambrosij autoritate niti se clamet: tamen & ratio ipsa & vsus loquendi & item autoritas Augustini prorsus reclamant. Paulus etiam ipse se explicat quamobrem potum illum spiritualem nuncuparit: nimirum quia petra erat Christus: Quemadmodum si quis dicat panem sacramenti esse cibum spirituale, quia sit corpus Domini.

Quod autem ait Paulum simili phrasi nominare Isaac filium spiritualem Abrahę Ismaelem autem carnalem: ridiculum se præbet, & mucronem tradit quo ipsum iugulemus: Paulus enim eo loco sui est interpret, inquiens, eum qui ex promissione natus sit, esse natum ex spiritu: & simul testatur nos omnes ex promissione natos esse & Sarę liberæ, & item cœlestis Ierusalem esse filios. Ex quo apparet, spirituale de eo dici, quod habet annexam promissionem, qua in filios adoptemur. Alio qui dicendum fuerit, fideles omnes per miraculum è Sara ortos esse, eo quod spirituales eius filij appellentur. Atq; hinc euincitur etiam Manna escam spiritualem nuncupari, quod haberet annexam adoptionis promissionem atque adeo cœnæ sacramento per omnia simile esset.

Galatas 4.

AD XI. ARGUMENTVM A COMMVN
*ni ratione sacramentorum noui testamenti inter
 se & perpetua eorundem analogia.*

IN vndecimo argumento confutando (quo docemus eandem esse baptismi ac cœnæ rationem: Ideoq; propositiones utrobique substantiales ad eandem analogiam debere referri) sui semper est similis. Quæ sunt in controuersia sumit pro confessis: atque ex ijs quæ sunt etiam incertiora, statuit atq; ita omnino ratiocinatur, quasi verborum apices & syllabæ, ac non potius ipsa promissionis virtus fide accepta sacramenta efficiat.

AD XII. ARGUMENTVM A SIMILIBUS
*loquendi formis sumptum, quales sunt: Circumcisio
 est fœdus, Agnus est pesca: Petra erat Christus:
 baptismus est regeneratio spiritualis.*

IN duodecimo diluendo manifeste prodit, nunquã se intellexisse, in quo cõsistat nostri argumeti robur: Ac primũ caluniam impingit, quasi ex nostra interpretat. efficiatur, omnes omnino

S Y N T A G M A

Quod nō recte
ut in argumenti
intelligerit ad
mercurius.

fidei articulos figurate esse enarrandos: Quod nobis nunquam venit in mentem. Ait nos ex singularibus exemplis regulam statuere: Sed misere hallucinatur. Nos enim singularibus exemplis, quæ à nobis producuntur, nō nostram stabilius sententiam: sed arcem illam companionsionis ex singularibus exemplis constructam euertimus. Etenim ipsi sic ratiocinantur. In verbis cœnæ dicitur panis esse Christi corpus: Ergo realiter id accipi debet, & non tropice. Quæ sane complexio nullum pondus habet, nisi primum generali axiomate constituto. Quod vbi cum que per verbum (est) alterum alteri tribuitur, etiam si sint disparata, semper est intelligendum, realiter non tropice illud accipi. Hinc enim assumitur: Atqui in cœnæ sacramento corpus Christi per verbum (est) tribuitur pani: Ergo realiter non tropice accipi debet. In illo agitur axiomate totum companionsionis robur versatur: Illo euerso restat, vt piscibus sint magis muti. Ita autē euertimus. In circumcisione, in agno paschali, in petra & alijs quam plurimis, attributa tribuuntur subiectis per verbum (est) nec tamen realiter debent intelligi. Ergo falsa est illa regula.

Viden' lector minime nos ex singularibus colligere, sed argumentum quod ex singularibus erat compositum euertere? satis enim est vnum singulare tolli, vt generalem notam falsissimam esse demonstras. Tantum autem abest, vt quoties alterū alteri tribuitur per verbū (est,) semper id realiter intelligi debeat, vt nunquam in sacramentis res signata tribuatur signo per verbum (est) quin eiusmodi propositio per figuram ac tropū debeat explicari. Non igitur quia aliquando huiusmodi substantiales prædicationes realiter intelliguntur: nimirum quando genus vel species vel aliquod accidens de quapiam re dicitur: Ideo verum est, id etiam in sacramentalibus propositionibus & in prædicationibus disparatorum debere recipi: Id enim esset ex singularibus argumentari.

Ab exemplo aduersarij absurditatem esse evitandam figurata explanatione.

Sed non possum satis admirari huius nostri Antagonistæ, viri alioqui docti supinam incogitantiam: Qui cum ita grauius nos incesset, quod absurditatis ratione ducti verba cœnæ (vt clamat) manifesta velimus per tropum declarare: ipse tamen ad eundem lapidem hic impingit: Nempe cum Christus inquit, Ego

Ego sum vitis vera: non venit illi in mentem, vel magnificæ illius omnipotentia: quæ vel absurdissima quæque rata potest efficere: vel vnionis naturarum, qua Christus non minus ad vineam quam ad panis substantiam extenditur: vel denique proprietatis verborum tantum, quia sensus alioqui absurdus esset: Ideo iubet sermonem per figuram mitigari. Sed demus hoc eius autoritati.

Illud vero quod negat in scriptura hæc verba reperiri, Circūcisio est fœdus meum, non potest nisi cauillandi studio tribui. *A Gm̄.* Omnino enim quemadmodum in cœna Christus iubet accipi ac manducari panem & subiicit, Hoc est corpus meum: Ita in circumcissione Dominus ait, Hoc est fœdus meum, circumcidite omnem masculum. Quis autem non videt hæc esse vtrobiq; paria? Tamē quia sentit hoc effugio se non iuuari, alio recurrit.

Ab ipsa aduersarij explicatione.

Vox inquit circumcissionis alias latius pro tota circumcissionis actione sumitur & tum est ipsissimum fœdus: Aliàs angustius pro sola præputij abscissione: tum autem est signum fœderis: Idemq; de baptismo dici posse tradit. Sed quis ei dabit actionem circumcissionis esse fœdus, nisi simul hac voce actionis compræhendat rem significatam, nimirum promissionem Dei fide acceptam ab eo qui patitur se circumcidi? Quod si ita est, quid obstat quo minus idem de panis sacramentalis manducatione statuendum sentiat? Nimirum si pro tota actione cœnæ sumperis & simul rem ipsam significatam (promissionem scilicet, quod Christus se tanquam panem pro mundi vita obrulit in ara crucis) cōplexus fueris, habere te procul dubio ipsissimam corporis Christi communionem: Sin autē panis voce elementum illud corruptibile intelligas, quo tantum mysterium significatur, neque quicquam altius quam ipsam illius fractionem intuearis, omnino non posse id nisi corruptibile elementum ac nudum signum appellari.

Quod similitudines quondam à Cinglio productas, qualis est illa, Septem boues septem anni sunt, exagitat: næ ille sui ingenij imbecillitatem prodit. Zuinglius enim ijs rācum vsus est, vt probaret, frustra ab aduersarijs indubitanter concludi, quia verbum (est) sit verbum substantiale, semper constituere propositiones reales, Constat enim id omnino non habere locum, *Similita.*

S Y N T A G M A

nisi rei subiectæ materia postulante. Sed qui Cingulum hoc nomine infectatur: is & Augustinum repræhendat qui his ipsis si militudinibus & exemplis vsus est in quæstionibus ad Leu. 57.

A D X I I I . A R G V M E N T V M S V M =
ptum ex natura sacramentorum in quibus per Metonymiam nomen rei signatæ ad symbolum transfertur quam significantissime.

IN 13. argumento iterum calumniatur quasi nos doceamus in omnibus promissionibus sacramentalibus figuram subesse: Nos enim tum demum dicimus figuram intelligi, quando rei nomen symbolo tribuitur. Itaq; baptismi exemplum ab eo allatum nihil ad rem. Quod in exemplis de arca fœderis & de columba spiritus sancti quasi triumpho parto gloriatur, ne ille ante victoriam encomium canit: Agitur enim de verbis illis *Ab exemplis.* Columba est spiritus sanctus: Non autem, vt hic existimat, res ipsæ inter se conferuntur. Primum igitur nisi aliunde constaret spiritus sancti essentiam ubiq; diffundi, nunquam posset his verbis realis eius præsentia euinci: tantum demonstraretur columbam fuisse symbolum ac typum spiritus sancti. Quod enim ad est spiritus sanctus, non fit ratione columbæ sed ratione diuinæ essentia, cuius illa columba nudum est symbolum. Deinde nisi certo certius scriptura asseueraret spiritum eo descendisse: nõ esset profecto pij hominis ex huiusmodi propositione statuere, proprio quodam & peculiari modo spiritum sanctum illic præsentem adfuisse. Atq; idem de arca fœderis sentiendum est.

In sacramento vero Christi corpus non esse spiritum, neq; essentiam diuinã quæ vsquequaq; diffundatur, ante probatum est. Deinde hoc ipsum Christi corpus vel huc descendisse vel præcipuo quodam modo sese exhibuisse, scriptura certe non conuincitur. Nihil est igitur reliquum quam vt verba illa significant, panem esse verum corporis symbolum. Quemadmodum cum quis dicit columbam esse spiritum, etiamsi alijs fortasse verbis ante declararit realem eius præsentiam: tamen quod ad hanc propositionem attinet, nihil potest ex ea effici aliud quam columbam spiritum esse symbolum.

Quod tandem ait, neq; locali præsentia, neq; dimensione, neque vero circumscriptione corpus Christi præsens illic adesse, sed

fed tantum sacramentaliter, libenter accipimus: ſi modo recte intelligit, quid ſibi velit corpus aliquod ſacramentaliter eſſe præſens quod ipſum non ſit præſens circūſcriptiue pro natura corporis: Hoc eſt enim vnum in quo diſſenſionis totius cardo vertitur.

A confeſſione
aduerſarij.

AD XIII. ARGUMENTVM SVM-
*ptum ex varijs abſurditatibus realem verborum
explicationem conſequentibus.*

IN 14. argumēto diſſoluendo ipſe ſibi aduerſatur. Cum enim ante dixerit eam propoſitionem, Ego ſum vitis vera, ſola ratione abſurditatis, figurate eſſe interpretandam: Hic contra docet ſatis eſſe, ſi quæuis abſurditates omnipotentix tegantur clypeo: quaſi Deus non æque ad vineæ ſubſtantiam quam ad eſſentiam panis omnipotentiam ſuam porrigat. Nam utrobique verba plana ſunt. Deinde ſi ſola eſt verborum ratio habenda, neceſſe fuerit, panem ipſum eſſe Domini corpus, quo ſalutem cōſecuti ſimus. Fatemur quidem in fidei capitibus permulta eſſe quæ humano iudicio abſurda videantur: Sed eorum tum demum negamus rationem eſſe habendam, quoties ex rei ſubiectæ materia de voluntate Dei conſtat, nec vnius voculę ſignificationis imens obſtupefaeta adhæreſcit.

A confeſſione
aduerſarij.

Ab illis verbis, Quod pro vobis traditur.

Quod illa Chriſti verba, Quod pro vobis traditur, pro ſua cauſa adducit, nã ille haud ſatis intelligit, in quo conſiſtat controuerſa. Nemo enim negat, quin corpus ipſiſſimum Chriſti pro nobis in ſalutem ac vitam traditum fuerit. Non agimus igitur de imaginario aliquo corpore: Sed illud ipſum corpus, quod pro nobis in cruce pepēdit, dicimus nobiſcum per fidem coniungi: cuius rei ſymbolum ac teſſeram Dominus in pane ac vino propoſuit: Quemadmodū nemo imaginatur in circūciſione fœdus aliquod figuratū, ſed verum illud Dei fœdus circūciſionis ſymbolo fidelibus fuiſſe propoſitum omnes fatemur. Itaq; ſiue hæc verba, Hoc eſt corpus meū, ita interpreteris, quaſi dictum ſit, Hoc vobis exhibet, ſignificat, ponit ob oculos & quaſi præſens ſtatuit meum corpus: ſiue ita explices, Hoc eſt verum ſymbolum ac teſſera mei corporis, eodem plane res reddit. Nec enim alterutro vel ſignum realiter immutari, vel rei ſignificatæ nimirum corporis veritas tolli fingitur. Fruſtra

S Y N T A G M A

itaque nobis inuidiam conflare student aduersarij, quasi inter nos in verborum interpretatione magna sit dissensio, quia alij figurā ponunt in verbo (est) alij in voce, (corpus) Vtrum enim dixeris, Hoc significat corpus meum, vel, Hoc est corporis mei signum, nihil est discriminis. Quod igitur ex illis verbis corporis veritatem conatur alstruere, quasi nos eam destruiamus, cum umbra ipse sua belligeratur.

Nostram doctrinam confirmari.

Nihil autem poterat efficacius ad eius companationem diuendam adferri quam ipsa Christi verba. Etenim si simpliciter de pane dixisset, esse suum corpus: etsi non modo Apostoli, sed omnes etiam pij facile animaduertissent, rei nomen tribui symbolo: potuisset tamen fortasse aliquid esse dubitationis. At vero cum aperte declaret, illud ipsum corpus esse, quod pro nobis sit tradendum, iam omnis, si quis restare poterat scrupulus, sublatus est. Nemo est enim tantus troporum osor, qui non videat panem ipsum nō fuisse pro nobis traditum: neq; quod pro nobis traditum est pane contineri. Itaq; facile est intelligere, debere per tropum propositionē explicari. Sane si quis oculis orbatus Christum hæc verba de calice pronuntiantē audiuisset, poculum illud esse suum sanguinem: potuisset forsā dubitare, an vere & realiter illo poculo Christi sanguis cōtineretur: At si audisset non esse modo sanguinem, sed illum ipsum sanguinē, qui pro nobis postea fundendus erat in remissionem peccatorum: profecto nisi etiam mente orbatus esse, non posset addubitare quin rei nomen symbolo per tropum tribueretur: quando constaret nondum effusum esse sanguinem in peccatorum remissionem: Id enim in ara crucis demum erat perficiendum. Si etiam adijceretur præceptum, Facite hoc in mei commemorationem, & item promissio, Quoties hoc feceritis, mortem Domini annuntiabitis: præfractus sane cauillator fuerit necesse est, qui ob vnius voculæ (est) realem interpretationem mordicus retinendam, non vellet per tropum ista explicari.

A nomine testamenti.

Quod etiam ad testamenti seu fœderis nomen, quod calici à Christo tribuitur, nos reuocat noster Antagonista, nisi tam serio rem ageret, putarem eum præuaricari. Quid enim est aliud testamentū quam fœdus, græce *διαθήκη*, quasi dicas dispositio, Hebraice

Hebraice פֶּתִיחַ, id est, pactum. Quo nomine circūcisio ab ipso fœderis auctore appellatur. Sane nemo videt calicem aut vinum non esse ipsum fœdus. Fœderis autem esse symbola etiam peruicacissimi aduersarij nobis concedant necesse est. Quod si igitur hæc verba, Hoc poculum est fœdus meum, tantundem valent atq; si dixeris, fœderis esse symbolum: omnino quemadmodum illa, Circumcisio est fœdus meum, notant circumcisionem esse fœderis symbolum: Quid est cur nos tam anxie torqueamus, vt alienis de realitate commentis manifestam Christi sententiam obscuremus? Hoc cognito quæ hic producit cætera facile in fumum abibunt. Quod autem videri vult, si Christus symbolice ac tropice testamētum condens, locus fuerit, quasi temulentum futurum fuisse, non caret blasphemia. Vidimus enim testantes plerunq; solere symbola, quæ vel in sui memoriam, vel in alicuius à se collati beneficij recordationem relinquunt rerum signatarum nominibus & quidem significantissimi me insignire. Alioqui cur non eodem genere blasphemix tropum illum incesit, quo Christus moribundus matri charissimæ, Ioannem in sui locum suffecit, inquit, Hic est filius tuus,

Nec attinet ad rem quod existimat, nisi inroducatur realitas, magnam fore in verbis obscuritatem: cum omnis si quæ est obscuritas, vel realitate, vel certe in peruicacia præiudicatæ opinionis consistat. Nec enim Apostoli quicquam hic obscurum viderunt. Quod erat necesse tamen, si verba ad syllabarum amulsum potius quam ad sacramentorum trutinam expendissent. Infinita enim illis venissent in mentem, quæ ne per somnium quidem cogitarunt.

AD XV. ARGVMENTVM SVMP TVM

ab ipsis verbis quæ ne ab aduersarijs quidem omnino possunt sine tropo intelligi.

IN decimo quinto argumento tractando videtur ignorare, quid sit figura vel tropus. Omnino enim figuram nos vocamus, omnem loquendi modum à propria ac naturali verborum proprietate, significatione vel tantillum declinantem. Ex quo & Antagonistam ipsum in verba Christi figuram inducere necessum est: nisi forte panem Christum esse vult, qui pro nobis in ara crucis sese obtulit. Quis enim ita loquitur, Panis est

A definitione tropi.

S Y N T A G M A

corpus meum, pro eo quod est, corpus meum est cum pane vel
 fut pane? profecto quicquid agas, panis est panis & corpus cor
 pus. Panem autem esse corpus vel calicem esse sanguinem, ita
 sunt disparata, ut nisi per figuram intelligi non possint. Si com
 panationem inuehis, iam figuram adhibes in sacramentis pror
 fus inusitatam. Sin autem symbolice propositionem interpre
 taris, elicis sensum & clarissimum & ad sacramenti institutio
 nem accommodatissimum, & in cæteris etiam sacramentorum
 generibus vsitatum.

Verbo (Hoc) nihil posse nisi panem significari.

Sed audi argutias : Non est, inquit, in verbis Christi figura,
 sed tantum in his, Panis est corpus. Cedo quid sibi vult illud
 (Hoc) An aliquam nobis nouam substantiam succenturiabis?
 Neesse autem est vel ad panis te substantiam cõuertas vel ean
 dem penitus euertas. Sed, inquit, Christum non proprijsime lo
 qui de pane. Panem enim adesse manifeste cernebãt Apostoli.
 O mirificos cauillos. Quasi vero Christus velit Apostolos edo
 cere quid ipse teneat manibus, quam substantiam vel frangat,
 vel in manus illis tradat, aut quid deniq; illis præsens sit? Ac nõ
 potius quam ratione memoriam] suã mortis significantissimo
 sacramento deberent celebrare. Sed quia hic animum atq;
 omnes sensus ad præsentiam semel obfirmavit, nihil nisi præ
 sentiam somniat: Et quia Christus non docet præsentem adesse
 panem (id enim facile erat videre) Ideo ad aliam præsentia cor
 poris nimirum conuolans negat illum de pane sermonem fa
 cere. Sed quæso quid iubet Christus diuidi? Quid est quod ipse
 manibus accipit, frangit, eisq; distribuit? Euangelistæ profecto
 nihil esse aliud quam panem asseuerant: ac illum esse suum cor
 pus dicere Christum tradunt: Hic tamen negat. Quid ita? quia
 nimirum tropus esset admittendus. Diceres hominem in tropo
 rum perniciem coniurasse. Sed age. Si de pane non loquitur
 Christus, panem certe in cœna inuilem esse neesse est. Nam si
 adest vbiq; Christus suo corpore: & in cœna hoc dicit esse suum
 corpus, neq; tamen panem denotat: nihil impedit profecto cur
 omnino sine pane æque illic eum adesse negemus : Et ita fru
 stra ab his disputatur, Christi corpus pani esse realiter coniun
 ctum atq; substantialiter. Paulus etiam perperam docet, panem
 esse corporis Christi communionem : Imo vero ipse Christus
 qui

qui calicem discrete nominat. Sed non nominat, inquit, panem. Quid tum? An non satis aperte omnes panem esse videbant, nisi nomen etiam exprimeretur? Tandem non dubitat hic bonus syllabarum æstimator ipsa Christi verba manifeste adulterari: vt vel quauis ratione euincat Christum non agere de pane, sed de corpore pani coniuncto. Ait ipsos Euangelistas id clare esse testatos, nimirum quod Dominus dixerit, Hic sanguis est noui testamenti. Quid tandem erit adeo sacrosanctum quod eiusmodi commentorum non violet audacia? Quatuor enim Euangelistæ (Si modo Paulus etiam eo nomine censeatur) hæc recitant. Nemo plane est, qui huiusmodi verbis vtatur, quasi sanguis ipse Christi in subiecto ponatur. Omnes enim vel poculum aperte nominant, vel accepto vel distributo poculo recitant eum dixisse, Hoc est sanguis meus, ille inquam noui testamenti sanguis. Ita enim sonant verba & Matthæi & Marci, nimirum bis repetito articulo: Quæ sane nisi poculo attributa, nullo modo possunt intelligi.

A verbis Euangelistarum.

Nec vero oscitanter transeundū est, quod ea verba Marcus ita recenser, quasi iam posteaquam ex poculo propinato Apostoli bibissent, Christus ea pronuntiari. Quod quidem videtur factum de industria, vt ne quis realem aliquam vel consubstantiationem vel transubstantiationem somniaret.

A serie narrationis à Marco obseruata.

Quod aduersarius inducat figuras.

Postea quasi sui oblitus hic verborū censor, ait, Lucam quidem nominasse poculum, sed tamen ostendisse sanguinem: In quo non modo à verbis Euangelistæ quam longissime recedit (Lucas enim aperte ait, Hoc poculum esse nouū testamentum in suo sanguine, nisi quod more Hebræis vsitato verbum substantiuum omittit, quod tamen à Paulo in eadem phrasi supplementur) Verum etiam Synecdoches synecdochen, id est, duplicem figuram introducit. Prima enim figura, poculum nominari pro eo, quod continetur: Altera quod sanguinem vini loco supponit: nec enim potuit aliud quam vinum demonstrari. Hinc addit tertiam, quod sanguinem pro eo quod est, nouum testamentum in sanguine nominat. Quarta etiam consequitur, etsi dependet ex superioribus, ipsum nimirum poculum pro nobis esse effusum. Viden' lector in quam troporum cateruam se conijciat, qui vnicum tropum cane peius & angue odisse profiteretur.

S Y N T A G M A

*Ab ordine & naturali significatione verborum, quod
realis coniunctio ex verbis nullo modo
consequatur.*

Itaque etsi demus Christum non demonstrare proprie poculum, neq; vinum contentum poculo: tamē a verborum proprietate ac perspicuitate discedere nostrum Antagonistam, est manifestum. Atque adeo inuictum illud proprietatis telum frangatur necesse est. Nam si ex verborum proprietate realis coniunctio attributi cum subiecto poni debet: loquitur autem Christus proprie de corpore non de pane: nihil profecto efficitur aliud quam corpus corpori realiter esse coniunctum. Alioqui ostendant necesse est, vndo hanc coniunctionem corporis cum pane hauserint. Etenim noster Antagonista omnino præsupponit, antequam Christus hæc verba pronuntiet, iam corpus pani esse coniunctum: & quasi hoc nobis probari, docet Christum ea voce (Hoc) notare illud ipsum corpus, ita cum pane realiter copulatum, deq; eo corpore asseuerare, esse suum corpus.

A similibus positivis ab Aduersario.

Quod quidem apposita similitudine explicat, vt si quis murum digito demonstrans dicat, hoc est calx. Is sane nihil aliud hac oratione agit, quam vt illam ipsam essentiã, quæ muro ante continebatur, verbo explicet. Adiungit & aliam similitudinem ferri candentis, quæ etsi ab hac hypothesi *διο δία ποσῶν* (quod aiunt) distet: tamen quo ad quidem aliquam similitudinem cum eius dogmate retinet, etiam declarat proprietatem verborum ab eo euerri. Primum certe, ferrum candens non est ignis, sed ignitū, id est, igneo calore præditum: Nec enim ignis in ferro corpus est aut substantia sed merum accidens. Sed licet fateamur esse corpus, tamen nemo vnquã de ferro dixerit, Hoc est ignis: nisi primū illa ignis substantia vel corpus (iam enim concessimus esse corpus) cum ferri substantia sit coniunctum vnitumq;: Alioqui cum dixeris (Hoc) non poteris ferrum ignitum intelligere, sed, solum ferrum, quod falsissime asserueris esse ignem.

Eodem plane modo non potes de pane dicere: Hoc est corpus Christi, nisi primum statuas iam esse ante realiter vnitum
cum

cum corpore: alioqui enim (Hoc) nihil aliud significaret quam nudū panem. Quod si ita est, necesse est, vt intelligas, Christum accepisse panem iam vnitum suo corpori, eumque fractum dedisse discipulis, & tum demum vere dixisse, Hoc est corpus meum. Atq; ita intelligitur panis ille cum Christi corpore coniunctus fuisse, non quidem in sacramenti institutione, sed quo primum momento cœpit esse panis. Ex quo perspicuum fit omnino frustra iactare nostros aduersarios, sacramenti verbis suam realem coniunctionem statui. Quæ sane verba, nisi iam ante realis illa constitutio, ex alio quouis fonte manans fuisset constituta, vera omnino esse non poterunt: vt etiam ex dolij similitudine liquet, ab Antagonista hoc loco producta. Quando enim de dolio vere dicitur, Hoc est vinum: Necesse est iam ante vinum in illud dolium fuisse aliunde infusum: Quod ni ita esset, oratio falsa futura sit, quæ non spectat ad introducendam aliquam vini cum dolio coniunctionem: sed tantum ad eam, quæ iam ante fuerit, declarandam. Quod si iam vinum dolio fuisse contentum non demonstratur, antequam hæc propositio enuntiaretur necesse est, vel falsam esse propositionem, vel alio quopiã tropo debere explicari: Ita nisi probetur, corpus Christi fuisse cum pane realiter vnitum antequam hac oratione Christus vteretur, necesse fuerit vel orationem esse falsam (quod fieri nequit) vel per alium quempiam esse tropum explicandam.

Ex Vbiquitat e non posse statui realem coniunctionem corporis cum pane.

Vt iam illud fuisse probent, necesse est, ad sacram illam suam vbiquitatis anchoram confugiant, statuantq; eius vi ac ratione fieri, vt vere corpus Christi omnibus omnino substantijs realiter coniungatur. In quo bis & quidem grauius peccant: Primum enim sacramenti institutionem abolent, siquidem statuunt, Christum hic nihil instituisse: sed tantummodo vim coniunctionis quæ ex ratione vnionis suarum naturarum erat suo corpori cum pane declarasse: Atq; ita promissionis omnem efficaciam ac virtutem tollunt, quando ex mera sacramenti promissione nudam promissionem efficiunt, qua rerum à Deo conditarum vel naturalis vel certe ordinarius declaratur. Deinde quam manifestissime declarant, nullam se peculia-

S Y N T A G M A

rem huius sacramenti habere rationem : cum non modo de pane sacramentali velint dici posse, Hoc est corpus Christi: sed de omnibus omnino panibus atq; eduljis atq; adeo de omnibus creaturis & brutis & rationalibus & omni deniq; anima carentibus. Nam si non fuit Christi oratio vera, nisi ratione immensæ illius expansionis eius corporis: cuius vi factum erat, vt panis eius corpori coniunctus merito posset eius corpus appellari: Sane cum hæc expansio ad omnes omnino creaturas locum habet, efficitur & de cæteris idem reuera dici posse. Et si hoc est instituire sacramentum, declarare tantum realem illam coniunctionem, quæ est rebus creatis cum Christi corpore: iam cuius erit integrû, ex singulis creaturis singula efficere sacramenta: Quia de illis idem dici poterit, quod Christus de pane dixit: præsertim cum veritas à Deo immortalis profecta, à quocunque tandem pronuntietur, pondus tamen suum debeat obtinere.

Viden' integerrime lector, in quos & quam inextricabiles Labyrinthos se conijciant, qui vt vnum effugiant tropum, non verentur in Christi verbis pro suo arbitratu aliud subiectum statuere, quod in rerum natura esse nunquam demonstrabunt. Et tamen si demonstrent nihil aliud agent, quam vt totam sacramentorum rationem subuertant. Neque possunt omnino statuere, Quando, vnde aut qua vi hæc tandem coniunctio fieri cœpta est.

*Ab ipsa aduersarij ratione probatur Christi verba
per tropum esse explicanda.*

Sed audiamus causam cur subiectum ab Euangelistis discretè expressum hic Antagonista vel reijciat, vel certe reali illa sua coniunctione ita conspeliat, vt non amplius subiecti loco haberi possit. Certum est inquit, Vinum illud aut poculum non fuisse in remissionem peccatorum effusum. Ergo necesse est Christum non ostendisse vinum sed sanguinem vino realiter coniunctum. Primum videat lector hanc interpretationem cum verborum proprietate minime cohærere: Nec enim alioqui subiectum immutari necesse erat. Deinde animaduertat quam sit hoc insipidum, Quia vinum pro nobis effusum non sit, ideo non loqui Christum simpliciter de vino, sed vino coniuncto sanguini, Quid enim an vinum ita sanguini cõiunctum,

aut

aut sanguis vino permixtus in peccatorum remissionē effusus fuisse diceretur? haud quaquā profecto, nisi totum salutis nostræ mysterium in iudificationem quampiam ioculatoriam volumus conuertere. Manifestum est igitur, ne loqui quidem Christum, de his substantijs realiter inter se copularis: Quandoquidem non magis illæ pro nobis effusæ fuerunt, quam vinum solum. Ita nihil est reliquum, nisi vt vtrumq; negemus demonstrari & aliud quoddam subiectum fulciamus realitate: aut certe tropicam expositionem quæ nos ex his difficultatibus sola potest eripere, admittamus.

Quod autem ab exemplo agni paschalis tam intricatum suum commentum tueri studet: id contra eum quam plurimum valet: In eo enim sacramento non demonstrabatur sanguis, vel vino vel Christi sanguini permixtus: Sed reuera sanguinis substantialiter, quæ non continebat quidem realiter at certe sacramentaliter atque adeo efficacissime representabat veri illius agni Iesu Christi sanguinem, qui erat effundendus, ad postes cordium illinendos, quo essemus ab interitu Idololatrarum tui atq; immunes.

Ab exemplo
agni paschalis.

Pronomen (Hoc) semper notare rem monstratam.

Quod deinde cauillatur quasi minus figurata sit locutio, si de columba monstrata dixerō, Hoc est spiritus sanctus, atque si columbam nominare dixerōq; Hæc columba est spiritus sanctus: Certum enim est pronomine demonstratiuo, nihil notari aliud quam quod sub sensum iudicium cadit, atq; adeo vel nutu vel oculis vel digito monstratur. Et sane oculi sensus, cum ipsa demonstratione conueniat necesse est. Siue igitur id quod cerno siue quod nomine proprio appello, spiritum esse dixerō, par est vtrobiq; ratio, nisi forte spiritum ipsum, qui non videatur, digito demonstrari posse fatearis. Aut igitur corpus cum pane coniunctum sub sensum cadit, aut si non cadit sub sensum, ne sub demonstrationem quidem: Atq; adeo siue panem nomines, siue eundem demonstres, eodem penitus res recidit. Id ira se habere testantur Euangelistæ, quorū alteri aiunt, Christum poculo ostenso dixisse, Hoc vel Hic est sanguis meus. Alteri aperte poculi nomen expresse asseuerant.

A verbis Euan-
gelitarum.

A confessione aduersarij.

S Y N T A G M A

Neceſſe eſt itaq; ex his cauillationum latebris, in lucem tra-
hatur noſter Antagoniſta & aperte interrogetur, quid Chriſtus
acceperit, quid dederit, &c. Ita enim cogetur demum confiteri
(quod non poteſt hoc loco diſſimulare) hanc promiſſionem,
Panis eſt corpus eſſe inuſitatam & ſacramentalem prædicationem:
Etiſi ſtatim redit ad ingenium dum vult ſacramentalem
prædicationem explicari his circumlocutionibus, In, ſub, cum,
Verum amabo quid eſt ſacramentalis prædicationis, niſi cum ali-
quid prædicatur, id eſt, ſubiecto attribuitur, non quidem reali-
ter ſed ratione ſacramenti, id eſt, ſacraſi ſigni? vt ante oſtendi-
mus: Alioqui ſi illa tria, In, cum, ſub, ſacramentalium propo-
ſitionum explicationes conſentur, neceſſe erit, agnum eſſe rea-
liter in vel ſub vel cum tranſitu, calicem eſſe ſub nouo testamen-
to, baptiſmum eſſe, vel ſub vel cum regeneratione. Et quia pro-
cul dubio ſacramenta habent rationē ad ſigna & ſymbole pro-
fana, quam Dei fœdus ſacroſanctum habet ad fœdera, contra-
ctus, ſocietatesq; profanas: Ideo neceſſe erit ordinem eque-
ſtrem ſub inſigni velleris aurei deiſceſcere, vel ſaltem cum eo
coniungi & in annulo matrimonium contineri, quæ vel pue-
ris cachinnos moueant.

A definitione
ſacramentalis
prædicationis.

A verborum proprietate.

Quintu igitur potius nodum in ſcirpo deſinens quærere
& in aperta luce cæcutire ad rem redis & vere ſacramentali ex-
plicatione nimirum pro natura ſymboli ac ſigni ſuauiſſimam
illam ac ſignificantiffimam ſacramenti institutionem interpre-
taris? Aut ſi ad verborum proprietatem animum obfirmasti
vel panem eſſe ipſum Chriſtum ſtatuito (Ita enim verba ſo-
nant) vel certe tranſubſtantiationem retineto: Ad quam ſtabi-
liendam & omnipotentia æque eſt efficax & vnio perſonalis
naturarum in Chriſto æque accommodata & verborum etiam
propria fortaffe conuenientior.

A duplici vnione quæ coniunctionem realem conſequitur.

Etiſi nihil aliud hoc certe cōmodum cōſequeris, quod nō erit
tibi neceſſe, duplici vnionis commento à noſtra (vt quidem
dem vocas) calumnia te liberare. Nos enim ita ſumus ſtupidi,
vt cum fatearis panem realiter eſſe coniunctum cum Chriſto
& Deo & homine, nihil poſſimus odorari, cur hæc coniunctio
non

coniunctio non debeat appellari hypostatica : præsertim cum
 tuæ illæ similitudines ad hypostaticam vnionem belle conue-
 niant. Ferrum enim cum igne vnam constituit hypostasim : ca-
 ro & sanguis cum homine, calix & lapis cum muro. Dolium e-
 tiam cum vino si non proprie, at certe hætenus, quo ad potest
 ad tuam causam accommodari. Quod enim causarum in vnione
 hypostatica non recte dici vnum adesse cum altero quia non re-
 cte dicatur, homo adest cum Deo : quemadmodum statuis in
 hac tua reali coniunctione dici debere: Id non videmus quomo-
 do te iuuat. Nec enim homo ipse, id est, persona humana cum
 Deo coniuncta est sed natura humana cum natura diuina est in
 vnam hypostasim copulata. Atqui recte posse dici naturam di-
 uinam simul adesse cum natura humana in vna Christi perso-
 na, nemo est, qui ambigat: Atq; cum eam loquendi formam, in
 hac tua coniunctione non respicias (ex tua enim doctrina recte
 diceretur, Christum totum simul adesse cum substantia panis
 & ita cõiunctum efficere illud quod tu vis notari à Christo per
 pronomen (Hoc) non intelligimus, quomodo tuū illud (Cum)
 à nostra te calumnia possit liberare.

*A contradicentia quæ consequitur vnionem rea-
 lem non admissa vnione hypostatica.*

Sed quando tamen non vis hypostaticam esse vnionem,
 declara quæso vtrum ne in poculo duæ contineantur hyposta-
 ses, an vna sola. Si enim vna tantum cõtinetur vnionem esse hy-
 postaticam fatearis necesse est: Si duæ, iam tuæ illæ similitudi-
 nes de ferro candenti, de carne & sanguine in homine, de calce
 & lapide in muro prorsus corruunt : atq; adeo vero totum tuum
 fundamentum labascit. Nam si sunt duæ diuersæ hypostases:
 non potuit profecto Christus panis viniq; hypostasi demon-
 strata per pronomen (Hoc) alteram illam hypostasim sui cor-
 poris à pane diuersam denotare. Nisi forte vis eius corporis &
 sanguinis substantiam per vniuersam panis ac vini substanti-
 am penetrare, nimirum quemadmodum ignis in ferri substan-
 tiam & gelu solet extrema bruma in substantiam panis ac car-
 nis atq; aquæ penetrare. Quod si ita est iam redis ad vnionem
 hypostaticam: Itaq; non video quomodo te ex hoc labyrintho
 possis extricare nisi forte illo tuo peruulgato effugio: Non esse

S Y N T A G M A

Dei mysteria humani ingenij acie inuestiganda, omnemq; curiositatem corpescentem in ijs quæ Deus verbo suo declarauit: Nec tam eita elabi te patiemur nisi primum aperto Dei verbo hæc tuam realitatem suffultam esse manifeste euiceris. Nam quod simpliciter verbis te credere clamas, adu agis. Idem enim magno supercilio intonabit Transubstantiator; & fortasse iure meliori. Quanquam inter vos sit hæc lis. Nos sane verbis omnino credimus, & si verborum sententiam ex rei subiectæ materia, non ex syllabarum contentioso aucupio petendam ducimus. Et vero si verba spectentur, tua illa companationis fulcra, Sub, In, Cum, ex templo corruent, & ne transubstantiatio quidem locum ubi consistat inueniet. Erit enim panis nobis in Christi seruatoris locum sufficiens. Non immerito igitur hæc nos vestigia terrent quo minus à perspicua Christi mente, ad vestra verborum portenta nos abduci patiamur.

AD XVI. ARGUMENTVM SVMP-
*ptum ab ipsa Christi institutione, qui diuersa symbola
 ita distinxit, vt non possit rerum essentialis coniun-
 ctio statui nisi vel confusis permixtim
 symbolis, vel ipsis rebus sepa-
 ratim diuisis.*

Propositio ar-
 gumentum.

IN 16. argumento tantum non fatetur, nihil habere se quod respondeat, nisi quod fidei clypeo se tegit. Sed quæ tandem est hæc fides, extra Dei verbum varia rerum verborumq; portenta comminiscens? Christus aperte in cœna duo symbola ac sacramenta separatim instituit, alterum corporis, alterum sanguinis. Ex eo nos quam efficacissime concludimus mentem eius non fuisse, vt ea illic adessent realiter: Alioqui enim vel alterius institutionem futuram fuisse superuacaneam, vt quæ altero realiter cõtineretur: vel rerum ipsarum significatarum, nimirum, corporis & sanguinis Christi distractionem fuisse consecuturâ. Hi tamen volunt, realiter corpus quidem esse in pane, sanguinem autem in vino. Si obijcimus rerum distractionem cõsequi, tum clamant totum Christum & corpore & sanguine non modo realiter in singulis sacramentis adesse præsentem: sed etiam in omnibus omnino locis ac denique creaturis. Hic rursus
 dum

dum in alium impingunt lapidem, quia nimirum frustra sub duobus diuersis symbolis nobis daretur, quod sub alterutro ple ne perfecteque contineatur: frustra etiã Christus rerum nomina in symbolis distribuisset (qui sane scrupulus ipsos Transsubstantiatores coegit sacramentorum institutionem altera sui parte mutilare) Hi quia nesciunt quo sese cum sua fictitia corporis omnipræsentiã vertant, iterum ex illo vsitato latibulo veterem cantilenam occinunt. Non esse occulta Dei mysteria per rimanda: cum ipsi sibi occultum mysterium fabricarint: Nec enim alioqui occultum est Christi institutum, si realitate sublata, solã fidem adhibeas, quæ sola Dei vel abditissima arcana complectitur. Tamen ne manus dare videantur, respondent etiam, nullam distractionem corporis & sanguinis Christi consequi, ex hac panis & vini distinctione locali: quando quidem corpus & sanguis adsint illocaliter, mysterijs nimirum tegentes mysteria. Quod vt demus, nunquam tamen confusionem sacramentorum diuersorum & re & nomine effugient. Aiunt quidem non frustra Christum distribuisset: Fatemur. Sed quia non frustra ita instituit (Instituisse autem frustra necesse fuit si in diuulsã omnipræsentiã semel locus detur) ideo realitatis commentum humanum explodimus. Adijcit deinde noster Antagonista, esse sacramentalem actionem: Et id quidem fatemur: Atque adeo quia sacramentalis sit actio: Idcirco negamus omnino Christum voluisse, vt illa realitas introduceretur à sacramenti natura prorsus aliena. Postea cum vno verbo pronuntiauit, non otiose neque temere seorsim esse distributa, nodum autem nostri argumenti intactum reliquit, & tamen quasi re ex sententia confecta, etiam nos huius criminis, quo ipse tenetur, audet inculcare: nimirum superuacaneã confusionis sacramentorum. Ait enim: Si fide tantum sursum corpus Christi, non etiam re ipsa, frustra fore institutam sacramentorum distinctionem. In quo vix me teneo, quin existimem, hæc eum mala fide conscripsisse. Nec enim ignorat ad hanc obiectionem nos minime obmutescere. Tamen si obmutesceremus, nihil haberet quod posset impropere, si eam respõdēdi ratiõnē, quam ipse tenuit sequeremur. Nimirum, satis esse, quod ita Christus instituerit: Cur id fecerit, Deo curæ esse debere. Ita enim ipse se tuetur. Nos vero longe aliter.

Aduersariorū
effugium.

Alterum effugi
um contra eos
ualet.

Antagonistæ
astus.

S Y N T A G M A

Fides res coniunctissimas distinguit non separat.

Nam corporis Christi vis, vnio, gratia, nutritio ac viuificatio à sanguinis ablutione purgatione, sanctificationeque fide quidem facile, realiter autem distingui nullo modo potest. Quemadmodum enim Christus in crucem corpus suum affigi voluit & in carne sua inimicitiam abolere : sanguinis vero effusione à peccatis nos ablueret: Ita hæc distincte fides amplectitur: nimirum, vere quidem vitam nobis eius corpore, sanguine redemptionem partam : vereque corpore eius famem spiritualem, sanguine sitim extingui : Quæ tamen re ipsa separari nullo modo possunt. Cum itaque fide distinguantur, quæ sunt inseparabiliter coniuncta re ipsa: efficitur profecto, realitatis imaginatione sublata, omnem cum distractionem tum confusionem tolli. Nisi forte quia in baptismo sanguinis ablutionem nihilo secius fides amplectitur quam in calicis mysterio : Ideo vel ille sanguis ab hoc re separabitur : vel vtriusque sacramentum confundetur. Sane eadem iustitia gratuita fuit quondam fide ob signata in circumcisione quæ nunc proponitur in baptismo, nec tamen illa vel re diuersa est ab hac nec signis confusa.

A simili.

Ab aduersarij confessione.

Quid quod ipse aduersarius fateri cogitur, in 6. Ioannis capite proponi corpus quidem Christi in escam, sanguinem in potum: Ea tamen quia fides & simul amplectitur & scite nouit distinguere: nemo dixerit re ipsa vel realitate separari. Quod cum videret noster Antagonista, demiror equidem, cur tum illi non venerit in mentem eius quam hic nobis impingit calumnia: nimirum si concesserimus, sola fide distinctim carnem manducari & potari sanguinem, superfluam fore Tautologiam, quia tamen de sanguine Christi recte dici possit eum esse corpus & contra. Nondum erat scilicet in eas redactus angustias, ut quod ipse sibi videret merito iri obiectum, id falsa calumnia putaret antevertendum. Sed non videt se tanquam soricem suo præhendi indicio. Omnino enim constat, quæcumque fidei distinctim amplexanda proponuntur (quod ipse fatetur cap. Ioannis 6. fieri in corpore & sanguine Christi) ea neque à rerum connexionem indiuidua distrahi, neque in diuersis sacramentis superuacaneè proponi.

ni. Realis autem distinctionis longe aliam esse rationem. Quip-
pe quæ realitate, coniunctionis vel præsentia distinguantur,
omnino nequeunt inter se coniunctionem realem retinere: vel
si retineant, absurdum est in diuersis sacramentis & re ipsa disti-
ctis separatim illa exhiberi.

Frustra atque putat se vno verbo posse concomitantiam
effugere: Sanguis enim cum corpore ita realiter est coniunctus,
vt vnus reali præsentia posita non possit sine magno scelere, al-
terius realitas amoueri: Nisi forte Christi corpus ex angue fingi
posse existimamus. Deinde quam est absurdum concomitan-
tiam sanguinis à corpore exterminare: spiritus autem atque
adeo totius diuinitatis concomitantiam non dubitare admitte-
re. Nec enim cum Christus de pane inquit, Hoc est corpus me-
um, vllam vel spiritus vel diuinitatis mentionem iniicit, nõ ma-
gis profecto quam sanguinis. Atqui tamen hic tantus conco-
mitantiæ osor, nihil cunctatur, in hanc realem corporis socie-
tatem, totam etiam diuinitatis naturam, atque adeo ipsas diui-
næ essentiæ proprietates: (immensitatem, inquam, & vbiquita-
tem) aduocare: sanguinis autem concomitantiam, sine quo cor-
pus ne vitam quidem animalem obtineat, aspernari. Quid ita?
Videri nimirum sine Deitatis præsentia vbiquitatem suam stare
non posse: At vero sanguinis concomitantia sentit se in angu-
stias conijci. Itaque pro sua autoritate id sibi concedit licentiæ:
Quam etiam armat miraculo.

Concomitantiam non posse
reijci ab adue-
sarij realitate.

A maiore ad
minus.

Prætextus miraculorum extra verbum Dei inanis.

Clamat enim rem esse stupendam & miraculi plenam, quod
Christi corpus sanguini annexum indiuidue: potest tamen si-
ne sanguine realiter & adesse & pani coniunctum exhiberi, vt
nulla consequatur distractio. Nec id modo: verum etiam si à sex-
centis vno eodemq; tempore idem corpus realiter sumatur, &
quidem ore corporeo, nullam tamen corporis diuisionem effi-
ci. Sed facit versuram, & quod aiunt, ex Charybdi se in Scyllam
proijcit: Vt enim vnicam absurditatem realis, quam ipse sibi ex-
tra verbum Dei imaginatus est; præsentia tueatur: cogitur &
sexcentas alias prætextu miraculi fabricare. Sed nihil est, quam
obrem falso hoc miraculorum splendore, oculos nobis perstrin-
gi posse speret. Scimus enim hanc miraculorum fabricam non
ex institutione Christi (quæ recte intellecta nihil tale secum tra-

S Y N T A G M A

hic) sed ex consubstantiationis officina proficisci. Quæ profecto non potest (omnino quemadmodum nec transubstantiatio) consistere, nisi tot miraculis quasi basibus suffulta retineatur.

A D X V I I . A R G V M E N T V M S V M =
*ptum à manducatione indignorum qui viuifici spiritus
 participes esse nequeunt. Atqui cum carnis Christi man-
 ducatio à viuificatione non separetur, sequitur ne
 manducationem quidem illis posse tri-
 bui. Hinc excluditur rea-
 litas.*

IN 17. argumento diluēdo magnopere desudat, nec quicquam tamen proficit. Nos enim statuimus hanc Christi sententiam esse planam, perspicuam, perpetuam atque indubitam, quod quisquis ederet carnem eius & biberit eius sanguinem, vitam in se habeat, & in Christo inseparabiliter coniunctus maneat. Atqui cum panem sacramentalem edant impij, calicemq; bibant: neque tamen vel vitam consequantur, vel in Christo maneat, ex eo effici, ne carnem quidem Christi eos edere, neque bibere sanguinem: sed nuda tantum & carnis & sanguinis sacramēta.

Eodem plane argumento utitur Augustinus: definitq; impios tantum Sacramentotenus carnem Christi edere: Alibi ait, Sacramenta in solis electis efficere quod figurant. Et in hæc ipsa verba, Qui manducauerit carnem meam, &c. ita scribit, Nempe virtutem sacramenti, non tantum visibile sacramentum, & quidem intus non foris, qui corde comedit, nō qui premit dente, &cæt. Et hinc concludit, huius rei sacramentum quibusdam proponi in vitam, quibusdam in mortem: Rem vero ipsam, cuius est sacramētum, omnibus ad vitam, nulli ad exitum quicunq; eius fuerit particeps. Et paulo post, Ac per hoc; qui non manet in Christo, & in quo non manet Christus, proculdubio nec manducat spiritualiter carnem eius, nec bibit sanguinem: licet carnaliter & visibiliter premat dentibus signum corporis & sanguinis. Idem docet Homil. in Ioan. 59. & 62. libro de ciuitate Dei vigesimo primo, capite decimo quinto, contra Fau-
stum

stum lib. decimo tertio cap. decimo sexto & alijs locis infinitis.

Aduersarij effugium.

Hic quia se irretitum sentit, opponit alia verba Pauli, qui- bus se simpliciter nisi profiteatur, nimirum, ubi dicit, Qui panem indigne sumpserit, iudicium sibi manducare. Ex quo non video equidem quid possit inferri, nisi panem sumi ab indignis quod sane libenter damus: Quod autem corpus domini, realiter sumant: Id neque Paulo in mentem venit, neque nos vnaquam concesserimus: Est enim merum humani cerebri signum, manifestis Christi verbis reclamans: Atqui Antagonista ex Pauli verbis id necessario infert, nimirum quia Paulus dicat, Qui panem illum ederit indigne reum fieri corporis & sanguinis Domini. Assuevit autem tam atroci crimini obnoxium esse non posse, qui solum panem sacramentalem indigne sumpserit. Atqui Paulus certe huius tantummodo panis mentionem facit. Eius manducationem tam esse vult sacrosanctam, ut qui ad eam accesserit indigne, is corpori ac sanguini Christi fiat obnoxius. Cur igitur ab hac criminis atrocitate, homo mortali liberet eum, quem Spiritus Sancti oraculum ad eam manifeste obstrinxerit? Sed longe fallitur noster Antagonista, qui manifestum Dei contemptum, corpus filij sui ad vitam & salutem exhibentis, quasi parui errati loco ducit. Deinde quod existimat crimen versari in ipsa sumptione ex coque efficit, Si non sumant impij corpus, ne peccare quidem in corpus: in eo vero pueriliter inepit: peccatum enim in indignitate versatur: ea ex infidelitate oritur, quæ contemptum parit: nimirum, quod Christi corpus pro se oblatum in cruce, aspernètur: Quod sane nemo neget nefarium esse scelus.

Pauli verbis
reclamare.

Atque hoc illud est, quod Paulus notat, inquitens, eos non *discernere* id est, discernere aut eximium ducere corpus Domini. Eo enim verbo vitur Paulus, quoties vult significare aestimationem ac pretium alicuius rei, quam præ cæteris eximiam ducimus. Quemadmodum .1. Cor. 4. ferociter sese offerentem ira compellat *is ipse or. discernere*, id est, quis te discernit? quasi dicat, quis est ille tandem, qui te præ cæteris eximium reddidit? ut manifestum sit hoc loco, non discernere corpus domini, nihil aliud significare quàm illud viuificum ac salutare Domini corpus, in sacratissimo symbolo oblatum quasi re aliquam vilem aspernari. Quod si ita est

Pauli verborum
consideratio.

S Y N T A G M A

ut certe ex Pauli verbis liquet, iam fractum est telum aduersarij
qui hoc modo ratiocinatur: Paulus inquit eos non discernere
corpus: Ergo sumunt corpus realiter præsens: Si quidem absens
corpus facile posset à pane discerni. Quo quid magis absurdū
dici potest? An existimat eos tantum indigne sumere, qui reas-
lem corporis Christi præsentiam nequeant à pane discernere?
Sane si ita se res habet, omnes confubstantiatores hoc crimine
teneantur necesse est. Illi enim neq; volunt neque omnino pos-
se se aiunt ea discernere quæ vnione prorsus reali inter se con-
iuncta esse sibi persuadent. Sed satis constat hoc vocabulum
discernendi id significare quod ante diximus, nec referri ad cor-
poris & panis discrimen, sed notare æstimationem ac reueren-
tiam. Quod si negat corpus Domini quenquam posse contem-
nere atque irreuerēter reijcere nisi qui ipsum illud realiter præ-
sens, realiter sumpserit, audiat Apostolum ad Hebræos longe
aliter decernentem Is enim testatur, qui semel accepta cognitio-
ne veritatis in Apostasiam voluntariam per Euangelij contem-
ptum delabantur, proculcare, filium Dei & sanguinem fœderis
profanum æstimare. Imo vero alibi docet filium Dei ab illis de-
novo crucifigi & ludibrio exponi. Sane nemo non videt longe
gravius esse proculcare, crucifigere, & ludibrio exponere quam
non dijudicare. Quid vero an idcirco concludet hic bonus dia-
lecticus, Christum illic realiter adesse præsentem qui se crucifi-
gi ac pedibus proteri patiat? An etiam Christum illos apostas-
tas sumpsisse realiter in doctrina Euangelij? nimirum, quia vel
non sit tam graue scelus filium Dei per fidem tantum oblatum,
reijci, atque eundem realiter præsentem proteri? Aut quia ne-
mo vel proculcare, vel crucifigere queat, quod non sit realiter
præsens? Quis non videt hæc esse absurdissima? Atqui si eius
ratiocinandi formam sequi volumus, omnino ita erit conclu-
dendum. Ipse enim ita ratiocinatur. Impij vel non discernunt
corpus Domini: vel sunt rei corporis Domini: Ergo ipsum il-
lud corpus realiter & ore corporeo manducarunt. Quasi vero
non sit reus fœderis Domini, qui sabbatum, nudum fœderis si-
gnum violarit. Quasi non sit reus sanguinis Christi, qui eius
ablutionem, vel baptismo expressam vel Euangelij doctrina ob-
latam, profanam duxerit. Nisi forte, qui diploma regium aut
sceptrum vel confregerit, vel in cloacam abiecerit: Is læsæ ma-
iestatis regię reus habebitur: Qui autem, diploma, & symbolū
Dominici

Aduersarij ar-
gumentum esse
absurdum.

Ab autoritate
Apostoli ad
Hebræos.

Quid sit reum
esse corporis
vel alterius rei.

Dominici corporis, in impuri cordis cloacam immiserit: Is à legē, maiestatis diuinæ & corporis violati crimine absoluetur?

Quod adducit Augustinum atq; Chrysostomum, nihil agit. Illi enim, fatemur, sepe dicunt, impios carnem Christi manducare (& nos id ipsum minime diffitemur) sed ubi ad explanationem ventum est, addunt Sacramentotenus id debere intelligi: Qua voce ipsa realitas excluditur. Ipse Apostolus fatetur filium Dei sanguinemq; eius ab Apostatis proculcari: nemo tamen ita est vācors, qui existimet id realiter ab illis fieri. Et sane filius Dei ait, pios ac fideles qui statuentur ad dexteram, lauisse sibi pedes, seq; inuississe dum ægrotaret, dum esuriret, pauisse, ac iccirco consequetur in eius id persona factum realiter? Minime vero. Ipse enim sese explicat, inquires. Quicquid in minimum horum cōtulistis beneficij, id ego mihi expensum refero.

Idem sane de sacramentis statuendum est: Idem de doctrina Euangelij atque adeo de illis ipsis, qui eam proponunt. Hos qui spernit, ipsum eorum autorem ac dominum spernit. Ita qui corpus sacramentum ac symbolum indigne sumit: Is profecto corpus ipsum afficit insigni contumelia: Ideoq; eleganter dicitur corpus ipsum sumpsisse indigne. Nam aliqui etiam salutem impios adeptos esse dicendum erit. Laudat enim hic noster Antagonista verba Augustini, quibus doceat, non modo corpus impios sumere sed salutem ipsam. Quod si realiter accipitur, omnes impij salui fiant necesse est: Sin minus, ne corpus quidem eos reuera sumpsisse intelligi potest.

Sed ex contrariorum ratione id elucescat: Contrariorum enim eandem esse doctrinam liquet. Sumptioni autem corporis contrarium est, sumptum corpus reijcere. Quod si igitur ore corporeo realiter sumitur, & eodem ore corporeo reijciatur necesse est. Atqui nemo est vsq; adeo amens qui existimet Christi corpus ore posse reijci: Ne ore quidem igitur sumi manifestum est. Quemadmodum enim quod per fidem sumitur, id nisi per infidelitatem reijci nō potest, & quod spiritu animoq; accipitur, nisi spiritu non potest abijci: Ita quod ore sumitur, non potest nisi ore ipso reijci: nisi forte fingamus & stomacho & intestinis etiam sumi, quod negant aduersarij. Quamobrem Christi corpus ore sumi non posse, luce est clarius.

A contrarijs.

Nostri argumenti confirmatio.

M

S Y N T A G M A

A significatio-
ne spiritus uiui-
fici.

In eo porro argumēto diluendo quo ostendimus carnem Christi cum spiritu uiuifico inuiduo nexu ita esse copulatam, ut alterum distungi ab altero nequeat, etiam pueriliter hallucinatur. Nos enim cum spiritum uiuificum nominamus, omnino non intelligimus alium quempiam spiritum quam eum qui omnia etiam inanimata sustentet atq; uegetet. Scimus enim vnum esse, & eundē spiritum qui adoptionē in cordibus fidelium obsignat atque eum qui super aquas in mundi creatione ferebatur: Tamen quia varia sunt ac diuersa eius dona, nos hoc nomine spiritus uiuifici, non illam sustentationem, sed ipsum uiuificationis salutisq; donum à cæteris eius virtutibus distinguimus. Ita cum spiritum uiuificum dicimus, non tam spiritum ipsum quam spiritus uiuificationis donum intelligimus. Quemadmodum videmus in scripturis distingui spiritum consilij à spiritu prophetiæ, & hunc à spiritu regenerationis atq; adoptionis, non quidem essentia, sed virtute atque efficacia. Iam cum sit certissimum uiuificum spiritum, id est, ipsam uiuificationis gratiam à Christi carne nō posse auelli, quemadmodum in 6. cap. Ioan. abunde testatum Christus ipse reliquit: conflet autem impios huius spiritus, id est, huius doni non fieri participes: necessario efficitur, ne carnis quidem Christi realiter participes fieri.

Quod hic argutatur habere quidem impios spiritum uiuificationis etsi non ad uiuificationē, insipidum est sophisma: Idem enim valet ac si dicas. Impios quia spiritum prophetiæ acceperunt, etiam habere spiritum regenerationis (quia idem sit spiritus) sed non ad regenerationem: Aut quia eadem spiritus essentia omnia animalia uegetet, quæ adoptionem in fidelium cordibus obsignat: Ideo brutas etiā pecudes habere spiritum adoptionis, sed non ad obsignandā adoptionem. Hæc sane inutilia (ne quid grauius dicam) esse sophismata, nemo non videt. Quæcunq; igitur adfert de spiritu Saulis atq; impiorum: Quæ item producit, de iudicandi potestate Christo non minus data quam sit data vis uiuificandi, sunt plane à *proprio: vna:* ostendendum enim erat impios spiritus uiuificationis, id est, gratiæ uiuificæ ex carne Christi fieri participes: Quod quia non facit, frustra operam ludit

A sine mandu-
cationis.

Deinde erat porro declarandū, iudicandi potestatem, quam Christus acceperit coniunctam esse cum carnis manducatione

atq;

atq; in ea præcipue exerceri: quemadmodū Christus docet viuificationē & spirituale nutritionē cum illa manducatione coherere: Sed nunquā id ostendet. Certū est enim Christum nō ideo dare carnem suam manducandam vt mundum iudicer (alioqui nemo in iudicium venturus sit, nisi huius manducationis particeps) sed vt carnis suæ virtutē viuificam ad membra totius corporis, nimirum ad fideles affatim deriuat, eosq; in coniunctionē inseparabilem secum non minus arcte vniat, quam panis ac cibus vniatur cū corpore. Id si non facit, nulla potest, ne intelligi quidē manducatio: Quippe cum realem eius corporis manducationem, nutritio atq; viuificatio necessario atq; perpetuo consequatur. Cum igitur hæc effecta in impijs locum minime inueniant: ne manducatio quidem illis tribui potest.

A consequentibus manducationem

Quia autem non manducant: ideo iudiciū sibi accersunt & omni vita ac viuificatione vacui in certū mortis discrimen præcipites ruunt. Atq; hoc est illud quod ipsa veritas asseuerat. Qui non manducauerint carnem filij hominis nec biberint eius sanguinem, vitam habere nequeunt. Quod igitur impij viuificatione carent, Id eo accidit, quia vitæ autorem non manducant, neq; cum eo vniuntur. Atq; hæc ipsa est ratio, cur qui in manducatione vitæ autorem sese offert: Idem si manducatio reijciatur, index mortis constituitur, nimirū quia vita illis oblata, fuerit per infidelitatem reiecta. Errat itaq; Antagonista, qui existimat, in ipsa carnis manducatione Christum proponi vt iudicem: Nam alioqui ipsam veritatem mentitam esse necesse fuerit, quæ sine viuificatione & salute corporis sui manducationē statui posse negat. Et sane si dixeris impios manducare carnem viuificam Christi, & eisdem tamen negaris viuificationis fieri participes: tantundem id certe fuerit quam si dixeris vere illos manducare carnem Christi, & tamen eandem vere manducare negaueris. Quod secum manifeste pugnat. Frustra itaq; noster aduersarius ante victoriam sibi encomium canit.

A causa mortis atq; iudicij.

A repugnantiis uerborum.

*Discrimen indignorum ab aduersarijs introductum
eorum realitatem euertit.*

Laqueos conscientiarū quos grauiter infectatur, ex indignorum discrimine ipse sibi necit: Nec enim nos in voce indignorū vllas sectamur argutias. Simpliciter enim dicimus: Quicumq; vera fide Christo non vniuntur: omnino non eius carnē, sed carnis

S Y N T A G M A

tantum sacramentum edere. Ita; pugnat cum sua umbra in hoc argumento, vel potius cum sua doctrina: quæ non patitur, vt si prorsus impius atq; infidelis, vel omnino si canis, mus, aut aliud quoduis animal brutum panem sacramenti sumpserit, ipsum Christi corpus (quod tamen volunt esse cum pane realiter coniunctum) vere sumpsisse dicatur. Ex quo apparet statui ab illis discrimen inter indignorum ordines, quo posito ipsa realitas euertitur. Adde quod docent hunc panem extra vsum sacramenti non amplius esse cum Christi corpore coniunctum (alioqui enim circumgestionem adorationemq; iterum deberent reuocare) ex quo primum quidem vbiquitatis commentum: deinde illud illorum de manducatione impiorum dogma euertitur, Etenim si ita est, iam Christi corpus non est cum illo pane coniunctum per suam omnipræsentiam: Alioqui enim dissoluta coniunctione extra vsum sacramenti, etiam omnipræsentia tolleretur.

Deinde etiam profecto non possunt impij eius corpori omnino communicare, quando ad vsum sacramenti non attendunt: sed tantum vel vt hominibus sua hypocrisi satis faciant: vel certe vt Christi institutionem ludibrio exponant. Quæ sane non magis censerī debent in vsum sacramenti, quam si canis ventris pascendi causa eodem illo pane vesceretur. Cum igitur sacramenti vsum (extra quem non consistere coniunctionem fatentur) in impijs intelligi non possit: ne coniunctio quidem realis illa intelligetur. Ita hoc realitatis commentum, non modo sub nostrorum argumentorum pondere: sed etiam sub eorum doctrinæ repugnantia fatiscat necesse est.

Ad cætera argumenta sumpta ab Autoritate patrum & veteris Ecclesiæ.

Cætera quæ sequuntur argumenta à patrum autoritate petita sunt, de qua breuiter aliquid dicendum est. Ac primum quidem fatemur patres infinitis locis panem sacramenti carnem ipsam Christi veram appellare. Ideoq; ait Iustinus nos edoctos esse, hunc cibum per precationis verbum, quod à Christo prolatum est, benedictum illius Iesu Christi, qui homo factus est, carnem & sanguinem factum esse.

Eodem pertinent Ambrosij ac propemodum reliquorum omnium verba ab aduersario ad hanc causam producta. Sed
quæso

quæso te bone lector, animaduerte propius an hæc patrum dicta vlllo omnino modo ad consubstantiationis doctrinam possint pertinere? Ego sane si verba sine tropo sacramentali intelligantur, nihil ex ijs possim colligere, nisi vel panem in sacramento in corporis substantiam conuerti, vel si nulla fiat conuersio, ipsum panem esse verum Christi corpus. Horum vtrunq; pernegant aduersarij, & adhuc tamen clamant patrum verba à sese facere. Producent multa testimonia tum ex Cyrillo tum ex Hilario, quibus declaretur hoc sacramento, nos reueta communicare non modo charitati, sed etiam carni Christi. Quod nostrum nemo vnquã negauit. At vel vnum aliquod, quod ostendant, ipsum panem cum corpore realiter cõiungi, non possunt producere: cum tamen in hoc vno omnis versetur nostra dissensio. Ex quo apparet primum quidem, verba patrum nihil ad consubstantiationem pertinere: Deinde vero non esse illa ex apicibus syllabarum sed ex ipsa patrum explicatione interpretanda.

Verba Cyrilli non posse trahi ad companationem.

In primis pugnant Cyrilli verbis, quibus, ait, nos cum Christo non modo spiritualiter iungi sed etiam secundum carnem. Et cum in nobis fiat virtus mysticæ benedictionis corporaliter quoq; efficere communicationem carnis Christi, Christum in nobis habitare, &c. Sed non vident primum quidem nullam hic fieri habitationis Christi corporalis in pane: quæ vna vocatur in controuersiam, sed tantum habitationis Christi in fidelibus de qua nemo est qui ambigat. Deinde vero docere eum hanc vnionem corporalem in nobis fieri, non quidem eius corporis manducatione sed virtute mysticæ benedictionis.

Tum etiam non obiciunt, Cyrillum omnino illic agere de perpetua fidelium cum Christo coniunctione, quæ sacramentis non sumptis, tamen intelligi in illis debet: Quemadmodum quoq; testatur Augustinus inquitens, Nulli aliquatenus dubitandum est, vnumquenq; fidelium corporis & sanguinis domini tunc esse participem, quando in baptisate membrum efficitur Christi: nec alienari ab illius panis calicisque consortio etiam si antequam panem illum edat calicemq; bibat, de hoc seculo migrauerit in vnicate corporis Christi constitutus: Sacramenti quippe illius participatione ac beneficio non priuabitur.

I.

II.

III.

Distinct. 2. de
consec. c. Quia
pauis.

S Y N T A G M A

tur, quando in ipso hoc quod illud sacramentum significat inuenitur. Hactenus Augustinus agens de perpetua fidelium cum corpore Christi coniunctione quæ sacramento cœnæ significatur atque ob oculos ponitur. Agere autem de eadem Cyrillum ipsemet eodem loco declarat confirmans suam sententiam illis verbis: Ego sum vitis, vos vero Palmites: Non potestis vllum sine me fructum facere. Item ea Pauli sententia, Nos vnus esse cum Christo corpus & eius esse membra: Ac item ex 6. Ioannis capite: Quibus omnibus locis vel aduersariorum confessione euincimus agi de spiritali Christi cum fidelibus coniunctione

IIII.

Postremo quod etiam plurimum contra illos facit, non animaduertunt Cyrillum loco ab illis allegato statuere hanc corporalem coniunctionem in solis fidelibus. Ex quo apparet, nunquam agnouisse illum vllam corporis Christi cum pane realem coniunctionem communicationemue, quæ vel impijs ipsius corpus Christi manducandum traderet. Itaque frustra profecto hæc testimonia cogerunt, quibus quasi suo gladio iugulantur.

Sacramenta constare duabus rebus quomodo accipi debeat?

Pugnat præterea noster Antagonista ea Cyrilli ac cæterorum doctrina, qua tradunt in sacramento Eucharistiæ duas esse res cœlestem & terrestrem: Hoc ait nulla ratione eludi posse: quia alioqui eorum argumentum contra Apollinarem & Eurychen concidere esset necesse. Sed nemo hoc illi non dabit, si sacramentum non pro nudo symbolo accipit, sed pro tota actione, quæ rei sacramento significatæ coniuncta est, nimirum viuificationi vel nutritioni corporis Christi: ex qua admirabilis fidelium cum Christi carne vnio proficiscitur. Profecto enim & baptismus duabus rebus constat, cœlesti nimirum ablutione sanguinis Christi & regeneratione spiritali ac terrestri, nempe elemento aquæ: Hinc est quod Paulus ait in baptismo nos induere Christum: Et Augustinus loco iam allegato docet nos in baptismo corporis & sanguinis Christi fieri participes. Ipsa circumcisio annon duabus rebus constat: Iustitia nimirum gratuita & ipso iustitiæ sigillo? Sane si sacramentum est signum visibile doni vel gratiæ inuisibilis, omnia omnino sacramenta duabus consent rebus necesse est. Hallucinatur itaque noster Antagonista in nomine sacramenti atque Eucharistiæ dum eo existimat

Rom. 6.
Galat. 6.

mat

mat notari symbolum ab ipsa re signata atq; gratia inuisibili-
 auulsum: vel certe symbolum cum corpore quidem coniun-
 ctum, sed tamen aliam gratiam adhuc notans. Ita enim necesse
 foret totum sacramentum non duabus tantum, sed tribus con-
 stare rebus: Ac præterea consequeretur, Christi corpus sine vi-
 uificatione symbolum esse & sacramentum eiusdem corporis
 cum viuificatione, quod est absurdissimum. Itaque ex hoc pa-
 trum dicto efficitur non ipsum quidem panis nudum symbo-
 lum, cum Christi corpore realiter coniungi, eamq; coniunctio-
 nem efficere sacramentum (ea enim ratione sacramentum de-
 beret etiam extra usum sacramenti cum corpore coniunctum
 remanere) sed omnino in tota illa actione Eucharistiæ, quæ
 sacramentum cœnæ dicitur, reuera exhiberi non nudum sym-
 bolum, sed carnem Christi seu rem ipsam symbolo significa-
 tam: quæ non quidem cum symbolo, sed cum ipsis fidelibus
 inseparabiliter vniatur; & quidem vsque eò vt illi vere sint os
 ex ossibus Christi & caro ex carne eius, vt vere Christus in eo-
 rum cordibus viuat atque inhabitet; & denique vt sint omnino
 vnum cum Christo, quemadmodum Christus & pater vnum
 sunt. Ex qua arctissima atque omnino admirabili copulatio-
 ne (quæ tamen non fit nisi per fidem virtute spiritus sancti) pa-
 tres suum ducunt argumentum, vt nimirum Christi cum patre
 coniunctionem demonstrent esse substantialem, quemadmo-
 dum Christi caro substantia eadem fuit cum nostra carne: ita
 vt vere fuerit caro nostra per quam virtute spiritus sancti ar-
 ctissime cum fidelibus per fidem copuletur: non autem vt osten-
 dant (quod hic noster Antagonista somniat) eam esse Christi
 cum patre coniunctionem quæ sit panis cum corpore Christi
 (quando vel ipsi aduersarij fateri coguntur eam coniunctio-
 nem non fieri nisi causa fidelium, atque in infidelibus quanta-
 cunque tandem sit copulatio, debere dissolui.) Id ita se habere
 facile animaduertent quicumque patrum verba atque senten-
 tias accurate pensitarint: Adeo vt frustra noster aduersarius ex
 illis suam realem Christi corporis cum pane coniunctionem
 stabilire moliatur.

*Cur patres minus aperte contra companatio-
 nem locuti sint.*

Quod vero ait in patribus nunquam reperiri negatiuam,

S Y N T A G M A

quæ huic negotio seruiat, ipsa testimonia patrum, quæ inferius à nobis producentur, falsum esse conuincunt. Sed tamen quamuis demus ita esse: habemus tamen quod illi suis etiam verbis respondeamus: nimirum quia nullos habebant aduersarios: nõ erat necesse in eo negando insistere, quod nemini vnquam venisset in mentem (si hanc enim rationem ipse prætexit, cur minus disertis verbis patres realem coniunctionem expresserint) panem quidem esse corpus fatebantur omnes: nimirum quia sic erat Christus locutus: sed cum panis substantia corporis esse substantiam coniunctam, nemo diuinabat. Attendebant enim omnes non ad panis sed ad fidelium cum Christo, quæ pane illo notabatur, arctissimam vnionem.

Cur patres sacramenta rerum nominibus insigniant.

Quod autem panem ipsum toties carnem nominant & calicem sanguinem, non est mirum: versantur in amplificanda sacramenti dignitate, vt populum eiusmodi loquendi formis ad rei dignitatem, oculis fidei inspectanda incitent: Quem alioqui (si consubstantiationis habuissent rationem) potius à rerum cœlestium consideratione his loquendi formis abduxissent. Atq; idem profecto ab illis in baptismi cõmendatione factum videmus. Et si huiusmodi hyperbolis nullam neq; transubstantiationem neq; consubstantiationem rerum cum symbolis denotarunt: sed tantum (vt sæpe iam dictum est) arctissimam rerum significatarum cum fidelibus copulationem. Quemadmodum nobis ipsis persæpe vsu venit, vt quo hæc coniunctio significantius declaretur, ipsis symbolis rerum nomina tribuamus: nequis existimet inanem esse & iocularem actionem: Vbi vero ad explicationem veniendum est, tum profecto omnes crassas illas imaginationes, quæ symbolis aliquam dignitatem miraculosam tribuunt, tum aspernamur & figurate nos oculos esse aperte declaramus.

Patrum sententias non ex verbis sed ex sui ipsorum explicatione æstimandas.

Idem à patribus sedulo factitatum est: Nam ne quis ex illis hyperbolicis loquendi formis, in symbolis mentem defigeret, aperte testati sunt, figurate eas esse intelligendas. Ita Tertullianus lib. 4. contra Marcionem, inquit, Acceptum panem & distributum

Tertullianus.

butū discipulis corpus suū illum fecit (hactenus videmus sym-
bolo tribui nomen corporis, vnde tamē transubstantiatio po-
tius quā substantiatio consequi videretur, ni sese ipse explicaret
subijciēs.) Hoc est corpus meū dicēdo id est figura corporis me-
: figura autem nō esset, nisi esset veritatis corpus, &c. Quo sane
nihil possit vel apertius vel ad rem accommodatius dici. Quæ-
ritur enim quomodo sint illa Christi verba intelligenda? Ter-
tullianus ea explicat, quasi Christus notarit, panem esse figurā
sui corporis.

Quod prope iisdem verbis vsurpauit Augustinus contra *Augustinus.*
Adimantum Manichæum li. 1. cap. 12. Nondubitauit Dominus
dicere, Hoc est corpus meum, cum daret signum sui corporis.
Sane hic nullus relinquitur locus tergiversationi. Id enim est in
controuersia, quo sensu Christus appellarit panem suum cor-
pus: Augustinus respondet signum corporis debere intelli-
gi, Christum designasse.

Idem docetur à Cypriano, qui hanc adfert rationem, eo *Cyprianus.*
quod significantia & significata iisdem censeantur nominibus.

Id ipsum à Theodoro manifestissime tradi & exemplis *Theodorus.*
confirmari, iam supra demonstratum est.

Hefychius lib. 6. cap. 22. dicit verba à Christo addita debere *Hefychius.*
nos in rectam eius mentis intelligentiam, quasi manu ducere,
ne quid vel carnale vel terrenum proponamus, sed de his rebus
sacratissimis diuine ac spiritualiter iudicemus.

Verum id ab Athanasio & sanctissimo & vetustissimo scri- *Athanasius.*
ptore multo explicatur disertius qui ad illa verba: Qui dixerit
verbum contra filium hominis &c. manifeste tradit, carnem
Christi vix paucis hominibus ad escam suffecturam, nedum vt
mundum vniuersum pasceret. Ideoque ait Christum ascensio-
nis in cælum iniecisse mentionem, vt nos à corporali intellectu
abstraheret, doceretq; velle sese sua carne, de qua erat locutus,
nos cœlitus pascere ac superne, & id quidem spiritualiter. Hoc
enim quod loquitur (inquit) Verba quæ locutus sum vobis, spi-
ritus & vita sunt, tantundem valet, ac si dixisset, Hoc meum cor-
pus quod cernitis & quod pro mundo tradetur, id in cibum
vobis dabitur, vt spiritualiter à vobis manducetur, & vestrum
vnumquēque in resurrectionem ad vitam æternam cōseruet.

Ipsum Concilium Nicēnum iubet nos in mensā Domini
non inhaerere symbolis sed sublata in altum mente per fidem *Concilium Nicēnum.*

S Y N T A G M A

recolere, verum illum Dei agnum, qui peccata mundi tollit proponi: In quo nos vere eius sanguinis ac corporis participes siamus, credere que hæc esse nostræ resurrectionis symbola.

Quod igitur Antagonista dicit, figuræ, typi, symbolique nomine realitatem non tolli, puerilis est cauillatio. Nec enim in questione est, quid hic sit præsens quid absens, sed quomodo verba Christi debeant intelligi? Ea patres veritissimi per figuram interpretantur. Chrysoft. in Psal. 22. etiã ait, hanc mensam nobis à Christo paratam vt nobis panem ac vinum in mysterium proponeret ad similitudinem corporis & sanguinis eius.

Chrysoftomus.

Procopius.

Procopius imaginem, effigiem vel typum nominat corporis ac sanguinis.

Nihil igitur nobis ob stare potest, etiamsi millies panem vocent carnem & millies dicant corpus tractari manibus & dentem frangi: quãdo ipsi sui sunt cõmodissimi interpretes, quod nõ dubitent Christi exẽplo, imaginẽ, typum, symbolum, figurã, sacramentum deniq; corporis, ipsius corporis nomine appellari.

Clemens Alexandrinus.

Quid quod Clementem Alexandrinum grauissimum sane scriptorem cogit aduersarius nobis relinquere? Cuius auctoritatem vt eleuet, dicit eius libros esse in Apocrypha reiectos. Quod si ita est, certissimum sane est indicium fuisse summa auctoritate. Nulli enim inter Apocryphos reiecti fuere nisi de quibus esset periculum ne inter canonicos reciperentur.

Origenes.

Origenem etiam à nobis stare concedit: Annon hinc est facile iudicare, quæ statim post Apostolorum tempora fuerit hæc de re vetustioris Ecclesiæ sententia? Cum hi duo summi viri hanc doctrinam non quasi nouam aut inauditam, sed quasi cõmuni Ecclesiæ consensu approbatam proposuerint? Verum ait Origenem multorum fuisse errorum damnatum. Fateor. Sed quia eius errores fuere diligentissime & notati & exagitati: neq; tamen vnquam hæc doctrina in errorum numero fuit habitata: omnino statuere debemus, nullam hac in parte aliam sententiã in veteri Ecclesia fuisse agnitam.

A communi in Ecclesia opinione.

Quid quod Cypriani gratie, quæ non multo etiam intervallo Apostolos est consecuta, ea fuit Ecclesiæ communis opinio, eodem modo populum aqua declarari, quo Christi sanguis vino significaretur: vt facile appareat, que fuerit totius vetustatis in re sacramentaria sententia: nisi forte existimamus fuisse

tam

tam stupidos vt populi substantiam crederent cum aquæ substantia realiter esse coniunctam.

Ambrosius vbi huius sacramenti mysterium explicat in 1. Cor. 11. Annon aperte inquit: Cum agitur, vt hoc fiat in memoriam Christi & mortis eius, nos in edendo & potando carnem & sanguinẽ Domini, quæ pro nobis oblata sunt significamus? Ambrosius

Chrysofomus (aut quicumq; est author) hom. in Matth. 87. multis verbis docet Christum in cœna voluisse discipulos ab omni carnalis manducationis imaginatione abducere: Ideoque ipsum ante omnes delibasse, ne tale quid veniret illis in mentẽ & omnino ait, Christum iussisse vt id facerẽt in sui memoriam quemadmodum ante Moyses dixerat, Hoc erit vobis in sempiternum monumentum. Chrysofomus.

Eusebius Emiffenus docet clarissime sacrum Dei corpus & sanguinem fide esse respicienda, cordis manu suscipienda & maxime totum haustu interioris hominis assumendum. Eusebius.

Cyrillus etiam prohibet manifeste mentes credentium ad crassas cogitationes irreligiose intrudi, & humanis cogitationibus subijci ea, quæ sola pura & exquisita fide capiuntur, &c. Quibus verbis nulla poterat particula negatiua efficacius oris manducationem excludere. Cyrillus:

Macarius Aegyptius scriptor antiquissimus & magnæ autoritatis Anachoreta in hom. 27. ait nos offerre panem & vinũ, quæ sint antitypa vel exemplaria corporis & sanguinis: & qui visibili pane vescatur, eũ spiritualiter domini carnẽ mäducare. Macarius.

Basilius etiam in oratione de Paschate docet nos agni quidem fieri participes sed figuraliter: etsi nostræ figurę veteribus sint clariore. Deinde vocat etiam antitypa corporis & sanguinis. Sed nimis longum esset omnes commemorare. Basilius.]

Quod autem hic noster Antagonista nobis Augustinũ vult eripere, non possum adduci vt credam id ab eo bona fide factũ. Nam ipse Philippus Melanchthon dum esset in eadem sententia, non tamen ausus fuit diffiteri Augustinum à nobis facere. Tantum respondebat, vnus Augustini autoritatem non tantũ debere esse vt opponeretur, manifestis Christi verbis, quemadmodum in epistola ad Oecolampadiũ scriptũ reliquit. Et nos iam ante multis locis vidimus, quid in genere de sacramẽtis sentiret Augustinus. Id ipsum claris verbis repetit contra Maximinum Arrianorum episcopũ his verbis. In sacramentis non quid

S Y N T A G M A

ſunt, ſed quid oſtendant attenditur: Quoniam ſigna ſunt rerum aliud exiſtentia & aliud ſignificancia. Idem in libro ſententiarũ Proſperi. Cœleſtis, inquit panis qui Chriſti caro eſt nominatur corpus Chriſti, cum reuera ſit ſacramentum corporis Chriſti: Vocaturque ipſa immolatio corporis quæ ſacerdotis manibus fit, Chriſti paſio, mors & crucifixio non rei veritate ſed ſignificante myſterio. Idem contra Fauitum ait. Huius ſacrificij caro & ſanguis ante aduentum Chriſti per victimarum ſimilitudinem promittebatur: In paſione Chriſti per ipſam veritatem reddebatur: poſt aſcenſum per ſacramentum memoriæ celebratur. In lib. 3. de doct. Chriſt. ait, Niſi per figuram Chriſti verba intelligantur quæ de eius corporis manducatione præcipiuntur flagitium iri præceptum, & tandem concludit: Figura eſt ergo præcipiens paſioni domini eſſe communicandum & ſuauiſſime atq; vtiliter recondendum in memoria, quod pro nobis caro eius crucifixa & vulnerata ſit.

Eat nunc noſter Antagoniſta & iactet, nullam nos ex patribus ſententiam negatiuam poſſe producere, quando aperte Auguſtinus aſſeuerat, ſine tropo intellectum fore flagitium. Poſterioribus deinde ſæculis, quibus iã doctrina tranſubſtantiatiõnis ex hyperbolis patrum nata radices agere cœperat: fuere tamen permulti viri & docti & pij qui hanc doctrinam retinuerunt.

Gelaſius.

Gelaſius certe contra Eutychem ita ſcribit: Imago & ſimilitudo corporis ac ſanguinis Chriſti in actione myſteriorum celebratur.

Bernardus.

Bernhardus, quem illa ſua ætate, vnum Eccleſiæ columen non immerito appellaueris, eſſi multis locis ſacramenti huius dignitatẽ ita extollit, vt cum tranſubſtantiatoribus ſentire poſſit exiſtimari: Tamen vbi ad explicationem ventum eſt, ita loquitur, Sermone de cœna domini, Sacrametum dicitur ſacrum ſignum ſiue ſanctum ſecretum. Multa enim ſunt propter ſeſe tantum: alia vero propter alia deſignanda: & ipſa dicuntur & ſunt ſigna. Vt enim de viſualibus accipiamus exemplum, datur annulus abſolute propter annulum, & nulla eſt ſignificatio: & datur ad inueſtituram de aliqua dignitate aut hæreditate: Ita vt iam dicere poſſit, qui accepit annulum, Annulus nõ valet quicquam: ſed hæreditas quam quærebam. In hunc itaq; modum appropians paſioni Dominus, de gratia ſua curauit inueſtire nos, vt inuiſibilis gratia ſigno aliquo viſibili præſtaretur: Ad hæc

hæc instituta sunt omnia sacramenta: ad hæc Eucharistiæ participatio, &c. Quæ verba si cauillatione eludas, non video quid tam recte aperteq; dici possit, quod eiusmodi licentia non deprauetur.

Sed quid opus est verbis? Res ipsa loquitur, in Ecclesia postquam hæc doctrinæ sinceritas cœpit paulatim euanescere, duas tantum fuisse sententias, alteram Transsubstantiationis quam proposuere Lanfrancus & Paschasius: Alteram ad symbolicam & tropicam verborum explicationem pertinentem: Eam tutati sunt Bertramus & Ioannes Scotus: Quorum sane neutris media Companationis via vnquam venit in mentem: venisset autem procul dubio, in tanta animorum sententiarumq; dissensione: si vnquam tale quicquam in Ecclesijs vel fando fuisset auditum. Nam illæ patrum hyperbolæ, quibus hi etiam nostri aduersarij companationem fulciunt, producebantur qui dem à transsubstantiatoribus: sed ab orthodoxis profecto nunquam per companationem realemue coniunctionem: sed per tropicam loquendi normam explicabantur.

Dux in Ecclesia sententiæ.

Nouam esse doctrinam Consubstantiationis.

Ex quo manifestum fit, nouam esse hanc doctrinam, & recens inuestigam ab ijs, qui dum magnò pietatis zelo pontificias superstitionum nebulas discutere studerent, satis se abunde officio functos putabant, si transsubstantiationis portentum, omnium profecto superstitionum Lernam, verbo Dei euerisissent. Interea nihilominus illa realitatis semel infixæ opinio, non potuit ex animis eorum eradicari. Etsi igitur cõfitemur fuisse egregios Dei prophetas ac fidos Euangelij ministros: Agnoicimus tamen humanæ calamitatis (quæ nihil ex omni parte beatum esse patitur) vestigia.

De Confessione Augustana.

Quod autè tanto supercilio nobis obiicit Antagonista confessionis Augustanæ quasi sacrosanctâ autoritatè, fitemur quidem nos illam facere plurimi: Sed primum, nunquam concedemus, illam diuini verbi autoritatem sortiri debere. Ad cuius normam spiritus diiudicemus, & doctrinas omnes expendamus: Tum quod Dei verbum abunde scripturis contineri, certo credamus: Tum etiam quod in compluribus, qui in eo confesso non postremum locum tenere, rerum exitus satis

S Y N T A G M A

comprobauit fuisse homines: & quidem non omnes vero Dei zelo commotos, ita Deo patiente, ne nimium quam par est, illis tribuendum putaremus. Quamquam fuere permulti inter eos viri admirabiles.

Deinde nunquam euincet aduersarius ex ipsis Confessionis verbis, vllam realem vel corporis presentiam vel cōiunctionem cum pane induci: Tantum enim de cœna Domini docent his verbis: Quod corpus & sanguis Christi vere adsint & distribuantur vescentibus in cœna Domini. & improbant secus docentes. Quæ verba postea ita mutata fuerunt, Docere eos de cœna Domini, quod cum pane & vino vere exhibeantur corpus & sanguis Christi vescentibus in cœna Domini. Quibus profecto verbis, quia nulla neque realis vel præsentia vel coniunctio neque vbiquitas corporis statuitur, nos assensum præbere non dubitamus.

M. Bucerus.

Et sane si alia vlla exotica doctrina fuisset proposita, qualis illa est de Vbiquitate & Realitate: nunquam Bucerus, vir & summa doctrina & singulari pietate ei subscripsisset, qui semper est apertissime nostram tutatus sententiam: cuiusq; auctoritatem non dubitabo ego illis alijs opponere, qui cum neq; doctrina neq; iudicio essent cum illo conferendi: tamen suis interpretationibus atq; commentis confessionis Augustanę sententiam non veriti sunt mutare, aut potius corrumpere.

Ph. Melanthon.

Et adijciam Philippum Melanthonem virum extra iudicij aleam positum: Is cum assentiretur adhucdum Luthero: tamē à portentosa vbiquitatis doctrina semper abhorruit: Quæ ad modum in Commentar. ad Epistolam Pauli ad Coloss. testatū reliquit. Tandem etiam Lutheri sententiam deseruit & in nostram pedibus abiit. De cæteris nihil dicam, quia nolo hominū auctoritate præiudicium veritati facere. Tantum obnixè rogabo omnes eos qui præclarum à domino talentum acceperunt, vt omnes & animij & ingenij vires eo conferant, vt ex verbo Dei non ex hominum præiudicijs hæc controuersia componi possit. Et quia existimo hunc nostrum Antagonistam, cum quo iamdudum concertamus, non vltimum inter præclaros de hoc cōtendam, vt ad stabiendam æquam Ecclesiæ Dei cōcordiam atq; pacem, omnem operam adhibeat, quo & Dei patris, Iesū Christi laus & gloria amplificetur & Ecclesiarum numerus crescat

scat & Christi Domini nostri Iesu Christi aduersarij conficiantur. Rogaboq; vt amica aliqua collatione studeat potius omnem nostram dissensionem componere: quam vt aduersarij nostrorum animos iam plus satis erga nos nostramque doctrinam exacerbatos, suis scriptis amplius extimulet. Videt enim (si tamen hæc nostra scripta aliquando ad eius manus ventura sint) nos neque autoritatibus neq; rationibus destitui, quibus nostram sententiam fortiter tueamur. Velim præterea, vt hæc ipsa nostra scripta quibus tantum voluimus, nostrum in veritate inuestiganda ac proponenda studium declarare, candide atque benigne interpretetur: & Deum patrem Domini nostri Iesu Christi cõmunibus nobiscum votis interpellet, vt omni dissensione sublata, & veritas locum teneat, & Domini gloria in Ecclesia ab omnibus pijs vnanimi consensu celebretur,

A M E N.

Ob. 6. II. 3066

